

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

MARDİN MÜZESİ'NDE BULUNAN LÜLELER

AYSUN KÜBRA ERDOĞAN

SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

EKİM 2019

MARDİN MÜZESİ'NDE BULUNAN LÜLELER

Aysun Kübra ERDOĞAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

EKİM 2019

Aysun Kübra ERDOĞAN tarafından hazırlanan “Mardin Müzesi’nde Bulunan Lüleler ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalında Sanat Tarihi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Nurşen ÖZKUL FINDIK

Türk ve İslam Sanatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan: Doç. Dr. Pelin ŞAHİN TEKİNALP

Çağdaş Batı Sanatı, Hacettepe Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye: Yrd. Doç. Dr. Muhammet GÖRÜR

Türk ve İslam Sanatları, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 18/10/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Figen ZAIİF
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Aysun Kübra Erdoğan

Mardin Müzesi'nde Bulunan Lüleler
(Yüksek Lisans Tezi)

Aysun Kübra ERDOĞAN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Ekim 2019

ÖZET

Mardin Müzesi binası 1895 yılında Antakya Patriği Behnam Banni tarafından Süryani Katolik Patrikanesi olarak yaptırılmıştır. 1995 yılında Mardin Müzesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Müzedeki eserler; M.Ö. 4000'den, M.Ö. 7. yüzyıla kadar olan döneme ait eserlerdir. Salonlarda Eski Tunç, Pers, Hellenistik, Roma, Bizans, Büyük Selçuklu, Artuklular ve Osmanlı devirlerine ait tabletler, silindir ve damga mühürler, figürinler, takılar, altın, gümüş ve bakır sikkeler, gözyaşı şişeleri kandiller ve lüleler sergilenmektedir. Lülenin kelime kökeni Farsçadır ve emzik anlamına gelir. Genellikle pişmiş topraktan yapılan tütün veya benzeri maddelerin içlerine doldurularak içildiği araçlardır. Lüle; ağızlık, çubukluk ve lüle olmak üzere üç parçadan oluşur. Duman yoluna veya çanağa çubuk takılır. Lüle, Amerika'nın keşfiyle tanınmış ve Avrupa, Afrika ve Asya'da da giderek evrensel bir alışkanlığa dönüşmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nda 1600'lerden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Kazılarda yoğun olarak ele geçen lülelerle ilgili çalışmalara 19. yüzyılın 2. yarısından itibaren başlanmıştır. Mardin Müzesi'nde yer alan, araştırma yaptığım bütün, bütüne yakın ve kırık 100 lüle bulunmaktadır. 17. 18. ve 19. yüzyıllara tarihlendirme yaptığım lülelerde 9 tip tespit edilebilmiştir. Araştırmasını yaptığım lülelerin büyük bölümü halktan satın alma olup bir kısmı Nüsaybin Mor Yakup Kilisesi kazısından çıkarılmıştır.

Bilim Kodu : 116408

Anahtar Kelimeler : Osmanlı, Lüle, Kazı

Sayfa Adedi : 173

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Nurşen ÖZKUL FINDIK

Mardin Museum The Clay Pipes
(M.Sc. Thesis)

Aysun Kübra ERDOĞAN

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
October 2019

ABSTRACT

Mardin Museum building was built in 1895 by the Patriarch of Antioch Behnam Banni as the Syriac Catholic Patriarchate. In 1995, it was used as Mardin Museum. Works in the museum; B.C. 4000, BC. They belong to the period up to the 7th century. In the halls, Old Bronze, Persian, Hellenistic, Roman, Byzantine, Great Seljuk, Artuqids and Ottoman era tablets, cylinders and stamps, figurines, jewelry, gold, silver and copper coins, tear bottles, candles and nozzles can be exhibited. Pipe word origin is Persian and comes from the pacifier history. Tobacco made from dirty terracotta or similar means can be filled and drunk. Clay pipes; before the three parts: mouthpiece, rod holder and nozzle. A rod is attached to the smoke path or the dish. Pipe has been used in the European region of America, Europe in Europe, Europe in Europe, Europe in Europe's Ottoman Empire since the 1600s. The excavations started on the second half of the 19th century. The research area in the Mardin Museum has a total of 100 nozzles that are close to the whole and broken. 17. The dating of 18th and 19th centuries was made by identifying 9 clues in the ringlets. Nusaybin Mor Yakup Church was removed from the accident.

Science Code : 116408
Key Words : Clay Pipes, Ottoman, Excavation
Page Number :173
Supervisor : Prof. Dr. Nurşen ÖZKUL FINDIK

TEŞEKKÜR

Yapmış olduğum tüm çalışmalarda her zaman bana destek olan, bana inanan ve güvenen, düşünceleriyle ufkumu açan, tezimin şekillenmesini sağlayan saygı değer hocam Prof. Dr. Nurşen Özkul FINDIK hocama sonsuz teşekkür ediyorum. Yapıcı eleştirileriyle beni doğruya yöneltten ve bana vakit ayırıp çalışmamın düzenlenmesinde büyük yardımı olan Dr. Hasan UÇAR hocama çok teşekkür ediyorum. Bana kapılarını açan ve Mardin’de bulunduğum süre boyunca benden yardımlarını esirgemeyen Mardin Müze Müdürü Nihat ERDOĞAN hocama ve çalışanlarına teşekkürü borç bilirim. Bu yola çıktığımdan beri nefeslerini her zaman yanımda hissettiğim, uykusuz her geceme ortak olan, maddi manevi hiçbir desteği benden esirgemeyen aileme ve eşime sonsuz teşekkür ediyorum. Çalışmamın en zor zamanlarında manevi gücünü benden esirgemeyen ve beni her zaman destekleyen, yokluğumda varlığıyla yerimi dolduran Kader KESKİN’e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
HARİTALARIN LİSTESİ.....	x
RESİMLERİN LİSTESİ	xi
TABLoların LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ	1
2. TARİHTE MARDİN ŞEHİRİ VE ÖNEMİ	5
2.1. Seyyahların Gözünden Mardin	7
2.2. Mardin’de Yapılan Kazılar	11
2.2.1.Mardin Kalesi Kazısı	11
2.2.2. Dara Antik Kenti Kazısı.....	12
2.2.3. Ilısu Barajı Kazısı.....	13
2.2.4. Mor Yakup Kilisesi Kazısı.....	13
2.2.5. Hırbe Helale Kazısı	14
2.3. Mardin Müzesi’nin Tarihçesi	14
3. OSMANLI COĞRAFYASINDA LÜLE KULLANIMI	17
3.1. Osmanlı Sarayı’nda Lüle Kullanımı	19
3.2. Kahvehanelerde Lüle Kullanımı	20
3.3. Lülenin Ögeleri	21
3.4. Üretim	22
3.5. Seyyahların Kaleminden Lüle.....	27
3.6. Tasvirlerde Lüle	32

	Sayfa
4. KATALOG	41
4.1. Basık Yuvarlak Çanaklı Lüleler	41
4.1.1. Süzgeçli Basık Yuvarlak Çanaklı Lüleler	41
4.1.1.1. Kaidesiz, süzgeçli, basık yuvarlak çanaklı lüleler.....	41
4.1.1.1.1. Duman yolu mevcut, kaidesiz, süzgeçli, basık yuvarlak çanaklı lüleler.....	41
4.1.1.1.2. Duman yolu kırık olan kaidesiz, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler.....	42
4.1.1.2. Kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler.....	44
4.1.1.2.1. Duman yolu kısmı bulunmayan kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler	44
4.1.2. Süzgeçsiz, Basık Yuvarlak Çanaklı Lüle	46
4.1.2.1. Duman yolu mevcut süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüleler.....	46
4.1.2.2. Duman yolu bulunmayan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüleler.....	60
4.1.2.3. Kaideli süzgeçsiz basık yuvarlak çanaklı lüleler.....	64
4.2. Çan Biçimli Lüleler.....	65
4.3. Disk Çanaklı Lüleler	68
4.4. Karinalı Çanaklı Lüleler.....	74
4.5. Lale Çanaklı Lüleler.....	87
4.6. Silindir Çanaklı Lüleler.....	95
4.7. Torba Çanaklı Lüleler	103
4.8. Dirsek Biçimli Çanaklı Lüleler	114
4.8.1. Süzgeçli, Dirsek Biçimli Çanaklı Lüleler	126
4.9. Krater Biçimli Çanaklı Lüle.....	127
4.10. Sadece Duman Yolu Kısmı Sağlam Kalan Lüleler.....	137
4.10.1. Ağız Kısmına Doğru Genişleyen Bilezikli Duman Yolu.....	137

Sayfa

4.10.2. Ağız Kısımına Doğru Genişleyen, Basamak Halkalı Duman Yolu	138
5. KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME	141
5.1. Tip	141
5.2. Malzeme	153
5.3. Süsleme Türleri ve Teknikleri.....	154
5.3.1. Geometrik bezeme	154
5.3.2. Bitkisel bezeme	155
5.3.3. Yazılı bezeme.....	155
5.4. Mühürler.....	157
6. SONUÇ	159
KAYNAKLAR	163
EKLER.....	169
ÖZGEÇMİŞ	173

HARİTALARIN LİSTESİ**Harita****Sayfa**

Harita 2.1. Mardin Şehir Planı.....	10
--	----

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Mardin Kalesi ve dış mahalle olarak adlandırılan evlerden görüntü	5
Resim 2.2. Le Gouz'un Mardin Gravürü.....	9
Resim 2.3. Mardin şehir profili	10
Resim 2.4. Mardin Müzesi'nden görünüş	15
Resim 3.1. Kurşun Kalıp	24
Resim 3.2. Ruletler	26
Resim 3.3. Allom'un Meddah ve Dinleyiciler gravürü.....	33
Resim 3.4. Thomas Allom'un bir İstanbul kahvehanesini temsil eden gravürü	34
Resim 3.5. “Femme Turque”, Van Mour, 1707-1708.....	36
Resim 3.6. Frenk Kadın Hamamda Jean-Etienne Liotard (1702-1789).....	37
Resim 3.7. Jeon Leon Gerome Topkapı Sarayı Terası.....	37
Resim 3.8. Jean-Etienne Liotard, Mehmet ağa.....	38
Resim 3.9. Ressamın yakın arkadaşı Bay Levett ve 1723-1734 yılları arasında Kırım'daki eski Fransız konsolosun kızı Mademoiselle Glavani, Türk kostümü Jean-Etienne Liotard . Louvre müzesi.....	39
Resim 5.1. Duman yolu mevcut ve duman yolu kırık olan süzgeçli, kaidersiz basık yuvarlak çanaklı lüleler	142
Resim 5.2. Duman yolu kısmı mevcut olmayan kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüle	142
Resim 5.3. Süzgeçsiz ve Kaidersiz Basık Yuvarlak Çanaklı Lüleler	143
Resim 5.4. Süzgeçsiz Kaideli Basık Yuvarlak Çanaklı Lüle	144
Resim 5.5. Çan Biçimli Lüleler	144
Resim 5.6. Disk Çanaklı Lüleler	145
Resim 5.7. Karinalı Çanaklı Lüleler.....	145
Resim 5.8. Lale Çanaklı Lüleler.....	146
Resim 5.9. 11 Silindir Çanaklı Lüleler.....	147
Resim 5.10. 12. Torba Çanaklı Lüleler	147
Resim 5.11. Dirsek Biçimli Lüleler.....	148
Resim 5.12. Süzgeçli Dirsek Biçimli Çanaklı Lüleler	149
Resim 5.13. Krater Biçimli Çanaklı Lüleler.....	149
Resim 5.14. Ağız kısmına doğru genişleyen basamak halkalı duman yolu	150

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 3.1. Lüle ve Bölümleri	21
Tablo 5.1. Mardin Müzesi'ndeki Lüle Tipleri.....	152

1. GİRİŞ

Tezimizin konusunu Mardin Müzesi'nde yer alan lüleler oluşturmaktadır. Mardin, M.Ö. 4500'lerden itibaren yerleşim yeri olarak kullanılmaktadır. Sümer, Babil, Akad, Mitani, Asur, Pers, Bizans, Arap, Selçuklu, Artuklu, Akkoyunlu ve Osmanlı Dönemi'ne ilişkin birçok yapıyı içerisinde muhafaza etmektedir. Mardin, Artuklu Dönemi'nde kale dışına taşan mahalleleri, medreseleri, sarayları, camileri, hanları, hamamları, çarşıları ve pazar yerleriyle bir şehir haline gelmiştir. Kentin en yüksek noktasında Mardin Kalesi yer almaktadır. Eğimli topografyaya kurulan tarihi kent merkezi ise Mardin kalesinin eteklerinde doğu-batı yönünde genişlemiştir. İlk yerleşim birimi olan Kale'den başlayan ve Mardin'e bugünkü şehir dokusuna sahip yapılaşma 19. Yüzyıla kadar sürmüştür.

Mardin Müzesi binası, 1895 yılında Antakya Patriği İgnatios Behnam Banni tarafından Süryani Katolik Patrikhanesi olarak inşa edilmiştir. Kültür Bakanlığı, binayı Süryani Katolik Vakfı'ndan satın alarak 2000 yılında restorasyonunu yaptıktan sonra "Mardin Müzesi" işlevi ile hizmete açmıştır.

Tezimizin Konusu olan lülelerden yedi tanesi Mor Yakup Kilisesi Kazısı'ndan çıkartılmış olup geriye kalan doksan üç lüle halktan satın alma yoluyla Mardin Müzesi'ne getirilmiştir. Müzeye getirilme yılları 2011- 2014 yılları arasındadır. Nusaybin Mor Yakup Kilisesi Kazısı'ndan gelen lüleler ise 2007 yılına aittir.

Tezin Kapsamı Bu tez kapsamında Mardin Müzesi'nde yer alan lüleler incelenmiş, çizim ve fotoğraflarıyla kataloglanmış; diğer lüle yayınlarındaki benzer örnekler karşılaştırılarak benzer ve farklı yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Hamur renklerine, bezemesine ve mühürlü olanların mühür özelliklerine bakılarak üretim merkezleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca lülenin Osmanlı Dönemi'ndeki kronolojik gelişim süreci incelenerek doğruya en yakın tarihlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Tezin Amacı Çalışmamızın amacı; Mardin Müzesi'nde bulunan lülelerin hamur, form, süsleme özellikleri incelenerek bunları tarihlendirmek, çevre kazılarda ele geçen örneklerle karşılaştırarak üretim yerlerini tespit etmektir. Bu merkezlere göre de form, süsleme, hamur özellikleriyle karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklar ortaya koymak amaçlarımız arasındadır çünkü her üretim merkezi kendi içerisinde hamur yapısıyla

süslemesiyle damgasıyla farklılıklar gösterir. Amacımız, çevre illerdeki lüle üretimleriyle karşılaştırıldığında, incelenen lülelerin yerli üretim veya ithal olduğunu saptamaktır.

Tezimizin içerisinde Mardin’de yapılan kazılar başlığımızın yer alma sebebi, müzeye satın alma yoluyla getirilen lülelerin kaçak kazı ve bu tür kazılardan resmi olmayan yollarla bulunup getirilmiş olmasıdır. Yapılan kazılardan çıkarılmış olma ihtimalini göz önünde bulundurarak Mardin şehrinde yapılmış olan kazılara da yer vermiş bulunmaktayız.

İlgili Yayın ve Kaynaklar, Konuyla ilgili yapılan tez çalışmalarından Erdinç Bakla’nın 1993 yılına ait Tophane Lüleçiliği kitabıdır. Kitabında lülenin tanımını yapar ve lülenin tarihinden, üretiminden, yurdumuza gelişinden, lüle yapım ustalarından bahsetmektedir. Bakla, lüleleri çanaklarına göre, hamur rengine göre, omurga biçimine ve yuva ağzı biçimine göre sınıflandırmaktadır. Oluşturmuş olduğu bu 4 tip sınıfını tarihlendirerek alt başlıklara ayırmıştır. Lülenin ve tütünün ilk ortaya çıkışı ve tipolojilemesiyle birlikte genel ve kapsamlı bilgilerle çalışmamızda yararlanılan başlıca kaynaklardan biri olmuştur (Bakla, 1993: 63).

Aysun Cengiz’in Edirne Yeni Saray Kazılarında Ele Geçen Lüleler başlıklı tezi tezimizle benzer lüle örnekleri bulundurması açısından değerli bir kaynaktır. Tez içerisinde tütünün kullanım şeklinden başlayarak kazıdan çıkarılan lülelerin kullanımına, lüle yapılışına, üretim merkezlerine, lülenin gelişim sürecine yer vermiştir (Cengiz, 2011).

Hayes’in 1992 yılına ait İstanbul Saraçhane Kazısı kitabı lüle hakkında edinilen bilgiler açısından oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Saraçhane Kazısı’ndan çıkarılan lülelerin incelemesini yapan Hayes, lüleleri hamur renklerine göre tarihlendirmektedir ve alt başlıklarla birlikte 27 tipe ayırmaktadır. Başlıklarda, lülelerin hamur renklerinin yanında gövde ve tüteklik biçimleri esas alınmıştır (Hayes, 1992:391-395).

Stanaeva’nın 1972 yılına ait Varna’daki Lüle Koleksiyonu makalesinde yer alan lüleleri 5 tip altında inceleyerek tarihlendirme yapmıştır. Bu 5 tip, basık yuvarlak çanaklı lüleler, boru şeklindeki çanağı duman yolu ağızda dışa doğru genişleyen lüleler, yuvarlak çanak üzerinde yüksek tutulan kenara sahip olan lüleler, lale çanaklı lüleler, çiçek kaideli lülelerdir (Stanaeva, 1972: 81-99).

Robinson'un 1983 ve 1985 yıllarına ait "Clay Tobacco Pipes from the Kerameikos" ve "Tobacco Pipes Corinth and Athenian Agora" makalelerinde lülelerin incelemesini yapmış olup lüleleri kendi içerisinde tarihlendirerek 3 tipe ayırmıştır. Bu tipler; yuvarlak çanaklı lüleler, geniş disk kaideli lüleler ve bu tipin alt başlığı geniş disk kaideli lüleler birleşiminden oluşan tip ve zambak şekilli lülelerdir (Robinson, 1983: 265-285; Robinson, 1985: 149-203). Baram'ın 1995 ve 2004 yıllarında yayımlanan The Clay Tobacco Pipes of Cyprus ve "Filistin Geçmişinden Dolaşık Objeler makaleleri de lüleler ile ilgili bizlere önemli bilgiler sunmaktadır. İkinci makalesinde Osmanlı dönemi Filistin'ini konu almaktadır. O yıllardaki tütün ve kahvehane yasaklarından bahsederek lülelere değinmektedir. Lülelerin ihracat, ithalatından ve kazılarda ortaya çıkan lülelerden söz etmektedir. Baram, incelediği lüleleri 5 başlık altında toplayarak tarihlendirmelerini yapmıştır. Lüle tipolojisini yaparken lüle çanaklarını esas almıştır. Bu 5 tip, yuvarlak çanaklı lüleler, disk kaideli lüleler, lale şekilli lüleler, silindir çanaklı lüleler, konik çanaklı lüleler, taç yaprağı şeklinde lüleler ve karinalı çanaklı lülelerdir (Baram, 1995: 299-309; Baram, 2004: 142-163).

Gönül Cantay'ın 2005 yılında yayımlanan Edirne yenisaray kazısı lüle buluntuları makalesinde Edirne'deki lüle buluntularına ilişkin bilgiler vererek lüleleri, ateşliği küresel biçimli olup, ağzı dar lüleler, ateşliği basık küresel lüleler, ateşliği ve çubukluğu beraber dökülen lüleler, ateşliği ve çubukluğu beraber dökülen, ateşliği basık lüleler, ateşliği tablalı lüleler, kısa çubuklu küresel hacimli lüleler, ateşliği küresel, ağzı dar, ateşliğinde delik olan lüleler, ateşliği basık olan çokgen parçalı lüleler, ateşliği madeni kap biçiminde olan lüleler, ateşliği çiçek ve şamdan biçimli lüleler lüleler olmak üzere 10 tipe ayırmaktadır. Cantay, tütünün Osmanlı'ya geliş tarihini çeşitli kaynaklardan bahsederek ve kaynak karşılaştırması yaparak anlatmaktadır (Cantay, 2005: 108-120).

Örcün Barışta, 2002'de yayımladığı makalesinde lülenin problemlerinden bahsetmiş, lüleyi farklı kaynaklardan da yararlanarak tanımlamaktadır. Lüle ile ilgisi olan seyyahların sözlerine yer vererek ve resimlerden bahsederek lüleyi tarihlendirme ve tanımlama konusunda önemli noktalara değinmektedir. Lüle üzerinde yer alan bitkisel ve geometrik damgalar ile ilgili bilgi vermektedir. Lüle ile ilgili bazı problemleri çözüme kavuşturması açısından makale, çalışmamız için önemli bir yer tutmaktadır (Barışta, 2002: 71-81).

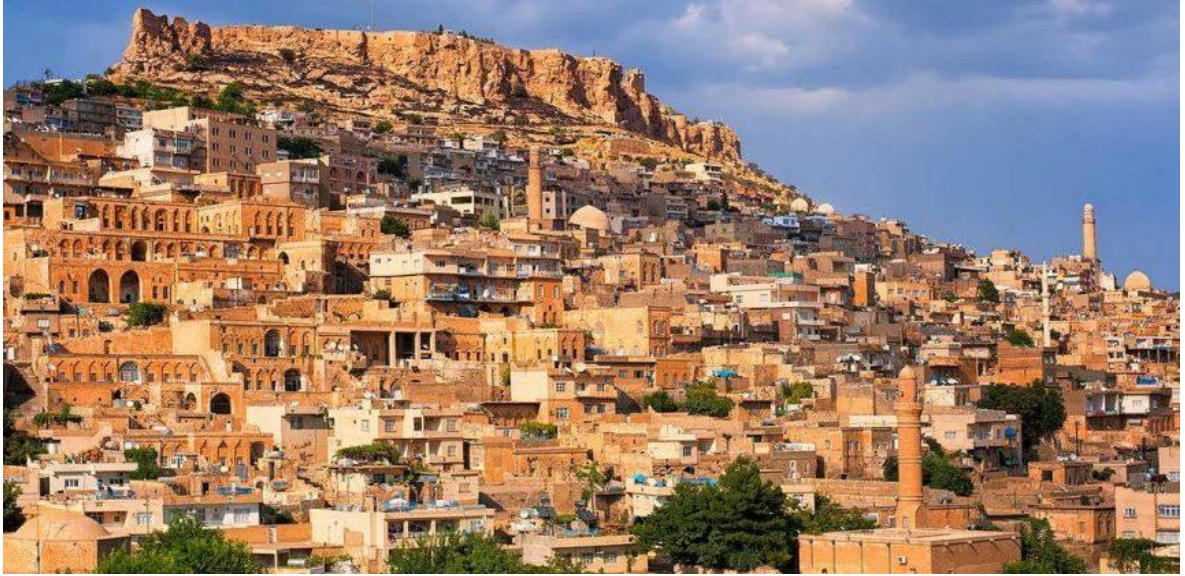
Gökben Ayhan'ın “Çeşitli Müzelerde Bulunan Örnekleriyle Osmanlı Lüleleri” ve “Hasankeyf Kazısı Lüle Buluntuları” tezleri de çalışmamız için lüle çeşitliliği ve örnekleri açısından önemli iki kaynaktır. Tütünün tarihine, Osmanlı'ya gelişine ve toplumdaki etkilerine, lülenin tüm coğrafyalardaki kullanımına ve geçmişine değinmektedir. Aynı zamanda 2011 yılında yayımlanmış olan “19. Yüzyıla Tarihlenen Bir Grup Osmanlı Lülesi”, “Başur Höyük Kazısı Lüle Buluntuları” ve “Smyrna Antik Kenti Kazıları 2007–2008 Yılı Lüle Buluntuları” makalelerinde de yapmış olduğu tipolojiyle birlikte tarihlendirme yaparak lülelerin hamur rengine, şekline, üretim yerlerine değinmektedir. 2014 yılına ait “ Lüle Terminolojisinin Sorunları Üzerine Görüşler” makalesinde lüle, çubuk, lüle çanağı, ateşlik, bilezik üzerine yapılan tanımlamalardan bahsetmiş olup var olan lüle tipolojilerini birbiriyle karşılaştırmaktadır (Ayhan, 2006; 2011: 227-241;1-22; 2014: 53-64).

Simpson'a ait 1993 ve 2002 yıllarında yayımlanan “Turkish Clay Pipes: A Review” ve “Ottoman Pipes from Zir'in (Tell Jezreel)” makalelerinde Türk lülelerine yer verilmiş olup bu lüleler hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Simpson lüleleri, Erken tipler, iyi kalite açık gri kilden yapılmış lüleler, erken kırmızı tipli lüleler, kırmızı sırlı tipler ve geç tipler olarak 4 başlık altında hamur rengini esas alarak tarihlendirme yapmıştır (Simpson,1993: 17-23; 2002: 159-172).

Yener, 2005 yılında yayımlanan makalesinde lüleleri 6 tipe ayırmaktadır. Yener sınıflama yaparken dönem ve çanak formunu esas almaktadır (Yener, 1995: 96-113).

2. TARİHTE MARDİN ŞEHİRİ VE ÖNEMİ

Mardin ili Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle Bölümü'nde yer almaktadır. Güneyinde Suriye, Batısında Şanlıurfa, Kuzeyinde Diyarbakır ve Batman, Kuzeydoğusunda Siirt ve Doğusunda Şırnak ili bulunan Mardin'in büyük bir kısmını Doğu-Batı doğrultusunda uzanan ‘‘Mardin-Midyat eşiği’’ denilen ve Mardin’i Kuzey-Güney olarak iki bölüme ayıran alandır. Fırat ve Dicle nehirleri arasında Mezopotamya bölgesinde bir dağın tepesinde kurulmuş olan Mardin, yukarı Mezopotamya’nın en eski şehirlerinden biridir. Mardin şehri iki bölümden oluşmaktadır. Bunlardan biri kale, diğeri ise ‘‘dış mahalle’’ olarak da adlandırılmış, kalenin eteklerindeki asıl şehirdir. Kentin temel taşlarını tüm kenti kuşatan surlar, sokaklar, çarşılar, dini, sosyal ve eğitim amaçlı yapılarla evler oluşturmaktadır. Tarihte Ermenice ‘Merdi’¹, Süryanice ‘Merdo’² Erdope, Tidu, Merdin, Merda, Merde, Kartal Yuvası, Kuşlar Yuvası, Maridin ve Mardin olarak farklı isimler almıştır (Çevik, 2006: 65).

Resim 2.1. Mardin Kalesi ve dış mahalle olarak adlandırılan evlerden görüntü

M.Ö. 4500’den başlayarak yerleşik yaşam olan Mardin çevresinde M.Ö. 15.000’lerde yani Yontma Taş Devri’ne kadar yaşama izlerini görmek mümkündür. 2009 yılında Mardin Müzesi tarafından yapılan yüzey araştırmalarında kentin 5 kilometre

¹ Merdi kelimesi Ermeni dilinde, Mardi kelimesinden türetilmiştir. Mardi kelimesi de Ermenilerin karşılaştıkları düşmanlarla kahramanca savaşmalarına atıf olarak mardi kelimesinden türetilmiştir.

² Süryani dilinde Merdo; Mardin’in tekil ismi olup çoğulu Merdin’dir. Süryani sözlüğünde merdin, tek bir kale anlamındadır.

kuzeybatısında Yontma Taş çağına ait kesici aletlere rastlanmıştır. Sırasıyla Subari, Sümer, Akad, Babil, Mitani, Asur, Pers, Bizans, Arap, Selçuklu, Artuklu, Akkoyunlu ve Osmanlı Dönemi'ne ilişkin birçok yapıyı bünyesinde muhafaza kenttir (Dolapönü, 1972: 33).

Adına ilk kez 4. yüzyıl Roma tarihçilerinden Ammianus Marcellinus kayıtlarında rastlanan Mardin; seyyahların, coğrafyacıların El-Cezire adını verdikleri Fırat ve Dicle nehirlerinin yukarı bölgesini kaplayan bölgenin önemli merkezlerinden biri olarak görülmektedir. M.S. 3. Yüzyılda Roma egemenliğine giren Mardin'de 640 yılında Hz. Ömer'in kumandanlarından İyaz Bin Ganem'in bölgeyi fethine kadar Bizans idari olarak varlığını sürdürmüştür. Mardin ve çevresi, 692'de Emevilerin, 824'te Abbasilerin hâkimiyeti altına girmiştir. Bu dönemde İslamiyet özellikle göçebe olarak yaşayan Kürt, Türkmen ve Arap aşiretler arasında hızla yayılmıştır. Kent sakinleri, ciddi bir baskıya maruz kalmadıklarından uzun yıllar dinleri olan Hristiyanlığı da koruyabilmişlerdir. Hamdani, Mervani ve Selçukluların hakimiyetlerinden sonra Mardin, 1105'te Artuklu İl Gazi Bey tarafından ele geçirilerek, Artuklu Devletinin başkenti yapılmıştır. Mardin, İslamiyetin bölgeye yayılışına kadar öncelikle askeri üs olarak kullanılmaya başlanmıştır. 12. yüzyılın başlarındaki Artuklu hakimiyetiyle siyasi, kültürel ve ekonomik merkezlerden biri haline gelmiştir. Şehir günümüzdeki görünümünü o dönemde almıştır. Artuklu Devleti hüküm sürdükleri 304 yıl süresince çok sayıda cami, medrese, hamam, tekke, zaviye, köprü ve kervansaray yapılmış, birçok cami, medrese ve manastır da onarılmıştır. Artukoğulları zamanında Mardin şehri ve kalesi pek çok kez saldırıya uğramış, fakat kalenin çok yüksek bir kayanın üzerindeki düzlükte oluşu, giriş kısmının da dar ve sadece bir girişe sahip olması sebebiyle fethedilememiş, ancak uzun savaşlar sonunda teslim zorlanabilmiştir (Gregory, çev. Doğrul, 1999: 430). Artuklu Dönem'inde Mardin, kale dışına taşan mahalleleri, sarayları, camileri, medreseleri, hanları, hamamları, çarşıları ve Pazar yerleriyle gerçek anlamda bir şehir haline gelmiştir.

1260 yılında İlhan'lılar devrinde Mardin, Hülagü'nin oğlu Yaşmut tarafından sekiz ay kuşatılmıştır (Gül, 2005: 86). 1366'da Karakoyunluların kurucusu Bayram hoca Mardin'i kuşatmıştır. Mardin iki defa da Timur'un kuşatmasına uğramıştır. 1432 yılına kadar Karakoyun hakimiyetinde kalmıştır. 15. yüzyıl sonlarından itibaren Safeviler'in hakimiyetine giren Mardin, 1514'te Osmanlı idaresine girmiştir.

Seyyahların Mardin’e dair ilk kayıtları, kentin güney yönünden görünüşüne aittir. Evliya Çelebi Mardin’i, “Çöl içinde göğe yükselmiş, bulut renginde bir kayaya kurulmuş burç ve kuleleri Samanyolu gibi bulutlara erişen bir yer” olarak tarif etmiştir (Alioğlu, 1996: 32). İlk yerleşim birimi olan Kale’den başlayan ve Mardin’e bugünkü özgün şehir dokusunu sağlayan yapılaşma 19. Yüzyıla kadar sürmüştür.

18. yüzyılda Mardin bölgesinde idari ve siyasi anlamda çok büyük değişimler yaşanmıştır. Bölgenin gelirlerinden faydalanma isteği neticesinde Milli aşireti ile diğer aşiretler arasında Mardin kentinin hâkimiyeti konusunda büyük çekişmeler yaşanmıştır. Bölgeye gelen Tayy, Şamar, Anze gibi göçebe Arap aşiretlerinin de bölgenin istikrarsız hale gelmesinde büyük payları olmuştur. 19. yüzyılda Avrupa’daki toplumsal-siyasal değişimler, doğu toplumlarını da etkilemiştir. Bir yandan Osmanlı devletinin toprak kayıpları, azalan iktidar gücü, milliyetçi düşüncelerin yayılması ve ayrılıkçı hareketlerin güçlenmesi sonucunda imparatorluktan kopuşları başlatmış, merkezi hükümetin politikalarında da büyük değişmelerin meydana gelmesine yol açmıştır. I. Dünya savaşı sonrası işgale uğramayan Mardin, bölge illerinin işgale uğraması ve halkın ayaklanması sonrası Müdafaa-i Milliye teşkilatları kurulmuş. İngilizlerin 1919 da Fransızların ise 1920 deki işgal teşebbüsü sonuçsuz kalmıştır (Özçelik, 2006: 50).

2.1. Seyyahların Gözünden Mardin

17. yüzyıl seyyahı, Evliya Çelebi Mardin’le ilgili kendi dönemine ait bilgiler sunmanın yanında Mardin’in Ortaçağ dönemi ile ilgili bilgiler de sunmuştur. Evliya Çelebi’nin dikkatini çeken unsur Mardin Kalesi olmuş ve bu kalenin tarihi hakkında şu sözleri aktarmaktadır;

“Bu kale ile ilgili, Rum ve Yunan tarihçileri gibi birçok tarihçi kendi Hristiyan inançlarına göre birçok özellikler ve hayaller yazmışlardır. Ama tarihçi Makdisi’ye göre bu kaleyi bizzat Hazreti Yunus Aleyhisselam yaptırmıştır. Zira Yunus Nebi, kış mevsiminde Beled El-Hatib şehrinde otururdu. Yaz günlerinde yaylaya çıkıp, bu Mardin Dağı’nda istirahat edip ibadet ederdi. Hala Mardin Dağı’ndaki büyük bir mağaraya Yunus Nebi savması derler. O asırda bu dağa Şahika Dağı derlerdi. Bu Mağaralarda bir ejderha çıkıp, hazreti Yunus’a iman edenlerden binlerce ümmeti yemişti. Sonra nice inanmayanlar Hazreti Yunus’dan mucize isteyip, “Bu dağdaki ejderi öldürürsen sana iman ederiz” dediler. Hazreti Yunus Aleyhisselam hemen peygamberlik kuvveti ile o ejdere bir taş vurup öldürdü. Üç bin inanmayan iman edip, dağda oturan hazreti Yunus’a komşu olmuşlardır. Günden güne de zenginleşmeye başladılar. İşte,

bu dağda ejder olduğu için dağa “Mar” (Yılan) dağı ve şehre de “Mardin” dediler. Bu görülmeye değer Mardin Kalesi birçok hükümdarlar eline geçip, sonunda bir müddet Dara Şah’a (İran hükümdarı) taht merkezi oldu. Dara, buranın avcılığını sevmiştir; temmuz ayında burada, kışın ise Nusaybin yakınındaki Kara (Dara)şehrinde kalırdı. Sonra Yunanlı İskender, Dara’yı yenip bütün Azerbaycan, İran ve Turan’ı alarak, bu Mardin Kalesi’nde de büyük binalar ve kiliseler yaptırdı. Zira hazreti Yahya zamanında Mardin içinde Bhtünnasr’ın bir tapınağı vardı. Bahtünnasr, Yahya’yı öldürmek için Mardin’den çıkarak Halep, Şam, Beytül mukaddes, Safed, Taberistan, Askalan, Hasan ve Mısır’ı tamamen harap edip yine Mardin Kalesi’ne gelmişti. Bu yüzden Hristiyanlar Mardin’e fazlasıyla ilgi gösterirler. Sonra 795 senesinde Timur burayı üç sene kuşatmıştır fakat sonunda ıstırap ve huzursuzluk içinde Rum’a döndü. 920 tarihinde Çıldır fethinden sonra, bu kale üzerine Selim Han, Bıyıklı Mehmet Paşa ile Molla İdris İmadi’yi yüz bin askerle gönderip başkumandan kale eteğinde oturunca, on yedinci gününde içindeki Kürtler kaleyi teslim edip kendileri Sancar kalesine gittiler. Sonra Süleyman Han 941 tarihinde Bağdat savaşına giderken, Mardin Kalesi’ni onartıp Diyarbekir Eyaleti’nde sancakbeyi merkezi yaptı”(Çelebi, çev. Temelkuran, 2006: 393).

Mardin’e uğrayan bir diğer seyyah, La Boullaye Le Gouz’dur. 20. yüzyıl seyyahı, Mardin şehrini, sultanın Asya Kıtasındaki en güçlü yeri olarak tanımlamaktadır. Mardin’in sanatsal olarak başka türlü güçlendirilmediğini, daha çok bir dağın tepesine ve bir kayanın üzerine inşa edilmiş olduğunu söylemektedir. La Boullaye, Timur Dönemi Mardin hakkında şunları dile getirmektedir:

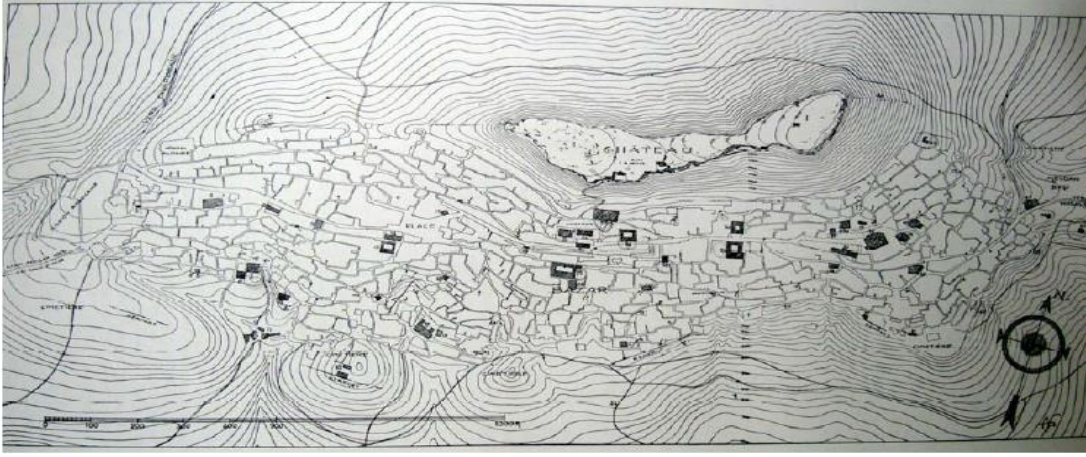
“...eskiden fetihleri sırasında Timurlenk (ki Türklerin İmparatoru Beyazıt’ın zaferlerini kısılandı), kızgınlığına yenilip Asya’nın büyük bir bölümünü yağmaladı ve Mardin’e ulaştığında, her ne kadar yedi yıl boyunca bütün alanın efendisi olsa da onu ele geçiremedi. Çünkü bu yerin altı oyulamaz ve gıdaya sahip olduğundan alınamaz” (Nasıroğlu, 2010: 122).

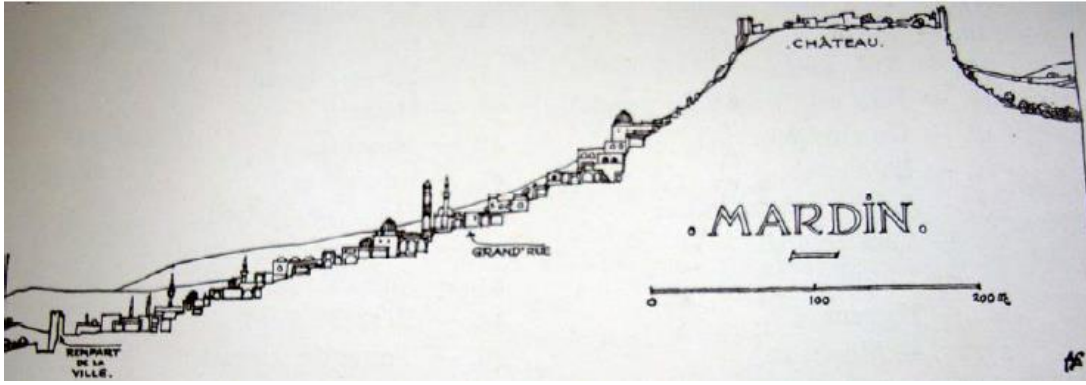
Resim 2.2. Le Gouz'un Mardin Gravürü

Albert Gabriel de Mardin'i gezmiş ve Mardin hakkında yazılar yazmış bir seyyahdır. Gabriel, Mardin'deki yapıların çizimlerini yapmış ve fotoğraflamıştır (Resim 2.2). Albert Gabriel Mardin ile ilgili bilgilerini şöyle aktarmaktadır;

“Her yerinden erişilemez gibi görünen dağın tepesini taçlandıran Ortaçağ kalesi, sarp yalılarların üzerine mazgallarla donatılmış olan duvarlarının kalanları dikilir. Geniş kayalık yokuş onu, sarp sokaklar boyunca kilden teraslarını üst üste dizilen evleriyle aşağı şehirden ayırıyor. Eski stildeki anıtlar ile biraz önemli olan çağdaş konutlar arasında hiçbir zıtlık yoktur: benzer tekniğe göre aynı malzemelerin kullanımı ve yüzyıllar boyunca sürüp giden geleneksel dekoratif motifler, Mardin'e homojen bir görüntü ve ayrıca Doğu'nun bir şehrinde nadiren görebileceğimiz bir asalet havasını vermektedir. Sokakları bir dereceye kadar derli topludur ve her ne kadar su çok bol olmasa da havanın tazeliği ve ikliminin sağlığı, ünlerini hak ediyorlar. Fakat Mardin'in en dikkat çekici yönü, içerisinde bulduğumuz geniş manzaradır. Evler amfi tiyatro olarak dikilmişler ve her birindeki pencereler ile kemer altları güneye doğru, Yüksek Mezopotamya'nın ovalarının sonsuzluğuna açılıyorlar. Bu manzaralı balkonların üstlerinden, en yakında bulunan kıvrın insan yapımı tepeler ile köyleri görebiliriz, Habur'un akarsu kollarının araziler içerisinde çizdikleri ince parlak ağları gözle izleyebiliyoruz ve büyük harita üzerinde olduğu gibi, çok uzaktan hafif toz bulutlarının konvoyların geçişini işaretlediği yol ve patikalar ağını bir bakışta kucaklıyoruz. Ötede, ayrıntılar hafifçe gölgelenip eriyorlar ve ufukta Sincar'ın tepelerini mavimsi bir çizginin çizdiği büyük enginliğinde kayboluyorlar” demektedir (Nasıroğlu, 2010:130).

Harita 2.1. Mardin Şehir Planı (Gabriel, 1940: 181)

Resim 2.3. Mardin şehir profili (Gabriel, 1940: 185)

Ermeniler hakkında bilgi toplamak amacıyla bölgeye gelen Saint Martin, Mardin ve Nusaybin'e de uğramış ve şu bilgileri aktarmıştır:

“Merdin, Süryanice Mardin veya Marda, Arapça Mardin; bu kent, Nusaybin'in kuzeybatısında dağın tepesinde bulunan bir kalenin içine inşa edilmiştir. Ptoleme ondan Marde diye bahseder ve Asur'da yer aldığını söyler; Theophylacte Simocatta'da ve Menander Protector'da Mardes veya Mardis diye geçer: Menander Protector, bu kenti Nusaybin'den üç günlük mesafesinde olduğunu yazar. Amid başpiskoposluğuna bağlı bir piskoposu var; Bağdat paşalığına bağlı ve Kuzey uçta bulunmaktadır. Hala orada ikamet eden insanlar var.Eskiden Amid Paşalığına bağlıydı” (Nasıroğlu, 2010: 126).

Görüldüğü üzere Mardin'e uğrayan birçok seyyah bu şehirle ilgili fotoğraflamalar, çizimler yapmış ve gördükleri ışığında Mardin'i kaleme almışlardır.

2.2. Mardin’de Yapılan Kazılar

2.2.1. Mardin Kalesi Kazısı

Mardin Kalesi, şehrin büyük bir kısmının eteklerinde olduğu; doğuda yüksekliği 1200 metre, batıda 1800 metre olan tepenin en üst noktasında kurulmuştur (Minorsky, 1997: 302, Sevilgen, 1959:269). Mardin kalesinin inşa tarihine ait net bir bilgi bulunmamaktadır ancak varlığıyla ilgili bilgilere vakayinamelerden, seyahatnamelerden, coğrafi eserlerden ulaşılabilmektedir. İbn-i Cübeyr Mardin Kalesi’nin dünyadaki en ünlü ve büyük kalelerinden biri olduğunu söylemektedir (Cübeyr, 2003: 175).

Venedikli tüccar Josaphat Barbaro Mardin kalesinden bahsederken “ Bu şehir o kadar yüksektir ki halkı şehrin üzerinden uçan kuşları asla göremezler” (Barbaro, çev. Gündüz, 2009: 53) cümlesini kullanmaktadır.

İslami dönem içerisinde Mardin şehrinin, Abbasilerin, Cizre Valilerinin, Hamdanilerin, Mervanilerin, Selçukluların, Artukluların, Karakoyunluların, Safevilerin ve 1517’de Osmanlı topraklarına katıldığı bilinmektedir. Mardin Kalesi, 12.yüzyıl başlangıcıyla birlikte bölgede üç yüz yıla yakın hüküm süren Artuklular döneminden birçok iz taşımaktadır Mardin Kalesindeki görülebilen tüm mimari kalıntılar ise Ortaçağ özellikleri göstermektedir. Bu dönemde Mardin kalesinde bulunan yerleşim kale dışına çıkmış kalenin güney eteği ve çevresinde yeni mahalleler, camiler, medreseler, hanlar, çarşılar ve pazar yerleri kurulmuştur. Ardından Akkoyunlulara ait geçen şehrin kalesinde ayakta kalan yapıların bir bölümü bu döneme tarihlenmektedir (Altun, 1971: 21).

Mardin Kalesi Kazısı, Mardin Valiliği tarafından yürütülen Mardin Kalesi Kaya Güçlendirme, Restorasyon çalışmaları kapsamında Mardin Müze Müdürlüğü tarafından 2014 yılında başlayarak Kazı çalışmaları Müze Müdürü Nihat Erdoğan başkanlığında 20 kişilik uzman kazı ekibi ile devam etmektedir. 2014 yılı çalışmaları, 3 ay sürmüştür. 7 arkeolog 2 sanat tarihçisi, 3 restoratör ve 1 antropolog kazıda görev almıştır (Mardinmuzesi.gov.tr).

Kalede 2014 yılı boyunca Mardin Kalesi’nde yapılan arkeolojik kazılar kalenin güneyindeki kale kapısının üst kısmında, 15. yüzyıl, Akkoyunlu Dönemine tarihlenen, büyük kısmı ayakta olan Kale Camisi mimari kalıntılarının Kuzeybatı ve Kuzeydoğu

kısımında başlatılmıştır. 10x10 m. ölçülerindeki plan karelerde yapılan toplam 15 adet kazı açması yapılması sonucunda, kalenin Güney kısmı, düzgün planlı, kesme taştan inşa edilmiş, askeri amaçlı kullanıldığı anlaşılan yapı kompleksleri ortaya çıkmıştır. Bu durumla birlikte, sarnıçlar, konutlar, sokaklar, kanalizasyon ve tuvalet sistemi tespit edilmiş bu kompleksin ve bu alanlarda ortaya çıkarılan bölgedeki mimari yapıların Artuklu döneminde yapıldığı, daha sonraki dönemlerde de düzenlemeler ve ekleme yapılarak kullanılmaya devam ettiği görülmektedir. Yapıların Geç Osmanlı döneminden itibaren askeri niteliğini kaybederek ve sivil amaçlarla kullanılmaya başlandığı görülmektedir (mardinmuzesi.gov.tr).

Yapılan çalışmalarda kazı yapılan bölgede ortaya çıkarılan mimari kalıntılar içerisinde Artuklu, Akkoyunlu ve Osmanlı dönemine ait sikkeler, 16. yüzyıl, 19.yüzyıl arasına tarihlenen lüleler; sırlı ve sırsız seramik kaplar, güller, cam bilezikler, ok uçları metal aletler ve Selçuklu dönemi seramikleri bulunmuştur.

2.2.2. Dara Antik Kenti Kazısı

Dara Antik kenti, Mardin'in güneydoğusunda 30 km uzaklıkta Oğuz köyünde bulunmaktadır. Mardin -Nusaybin karayolunun 8 km kuzeyinde, Mezopotamya ovası ile Tur-Abdin Dağlarının bulunduğu yerde kireçtaşı ana kaya üzerinde kurulmuştur. Mardin Müze Müdürlüğü başkanlığında ve Prof. Dr. Metin AHUNBAY danışmanlığında 1986 yılından itibaren bilimsel kazılar ve araştırmalar yapılmaktadır(Aslan, Can, 2017: 1064). Dara Antik Kenti'nde, Geç Roma, Erken Bizans, Selçuklu ve Osmanlı yapılarını bir arada görebilmekteyiz. Bu yapılar içerisinde, şehrin kapısı, surları, ve sütunlu caddesini, tarihi köprüsü, sarnıçları, mozaikli yapı, Perslerle yapılan savaşta kullanılan surun dışında bulunan hendek, nekropol alanı ve mezarlık alanındaki kümbet yer almaktadır.

Dara Antik kentinde son yıllarda yapılan kazılar sarnıç yapısında gerçekleştirilmektedir. Surların duvarları tamir edilmiş ve içteki sur duvarına eklemeler yapılarak 20m yüksekliğe çıkarılmıştır. Kulelerde artırılmış ve yaklaşık 30 metreye kadar yükseltilmiştir. Kalenin etrafına hendekler kazılarak içerisine su doldurulmuştur.

Ayrıca Procopius'un yazdığı kitaba baktığımızda: Dara'da bulunan dini yapılar, iki adet kilise, halk hamamları, Pazar(agora), sarnıçlar, depo ve Anastasius'un heykeli

bulunmaktadır ve günümüzde bu yapıların bir kısmını görebilmekteyiz. Dara Antik Kenti'ndeki kazılar devam etmektedir.

2.2.3. Ilısu Barajı Kazısı

Ilısu Barajı Mardin-Dargeçit ile Şırnak-Güçlükönak ilçeleri arasında bulunan Ilısu Köyüne yakın, Dicle Nehri üzerinde yer almaktadır. 1980 yılı ile birlikte bölgede yüzey araştırmaları; 1986 yılından itibaren ilk arkeolojik kazılar başlamıştır. Çalışmaların devamı, Kültür Bakanlığı, DSİ ve ODTÜ arasında 1998 yılında imzalanan protokol ile birlikte “Ilısu ve Karkamış Barajları Arkeolojik Kurtarma Çalışmaları” başlığı altında ODTÜ (TAÇDAM) yönetiminde gerçekleştirilmiştir (Mardinmuzesi.gov.tr).

2.2.4. Mor Yakup Kilisesi Kazısı

Mor Yakup Kilisesi Mardin'in Nusaybin ilçesinde bulunan bir Ortodoks kilisesidir. Metropolit mor Yakup tarafından 313-320 tarihlerinde yaptırılmıştır. İçinde Mor Yakup'un türbesi de bulunmaktadır. Yukarı Mezopotamya'nın en eski kiliselerinden biri olarak kabul edilmektedir. Kilisenin güney cephesindeki Yunanca yazıtta yer alan M.S. 359 tarihli belge vaftizhane olarak işlev görmüştür. Yapı Hristiyanlık öncesi döneme aittir. Kare planlı yapı, kuzey güney yönünde genişletilerek mekan eklenmiştir. Mekanların eklenmesiyle üç nefli dikdörtgen bir yapıya dönüşmüştür (Keser, 2002: 37). Her nef arasında bulunan geçişlerde bulunan kapılar üzerinde kabartma teknikli dörder kapı bulunmaktadır.

Antik kaynaklarda M.S. 717'de olan bir deprem Nusaybin'i neredeyse dümdüz etmiştir. Mor Yakup'un mezarı burada yer almaktadır. Mor Yakup mezarının buraya gömülmesiyle birlikte ismi Mor Yakup kilisesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Yapının 1872 yılına ait onarım kitabesi vardır. Onarım sırasında 1985 yılında yapının üzerine oda yapılmıştır ve kare planlı mekan kubbe ile örtülmüştür. Günümüzde son Süryani aile olarak Mardin'de kalan aile bu binada yaşamaktadır.

Nusaybin ilçe merkezinde bulunan ve Yukarı Mezopotamya bölgesinde bulunan kiliselerin en eskisi olarak görülen Mor Yakup kilisesinin restore edilme süreci Nusaybin belediyesi tarafından başlatılmıştır. 2000-2004, 2008, 2009, 2010 yıllarında kazı çalışmaları devam etmiştir (Nusaybin Belediyesi, 2009: 34).

2.2.5. Hırbe Helale Kazısı

Mardin Merkez Akbağ köyünün bitimindeki Artuklu Üniversitesi kampüsü, Mardin merkezin yaklaşık 7 km kadar kuzeybatısı ile Mardin-Diyarbakır Karayolunun yaklaşık 1 km kadar güneybatısında yer almaktadır. Yerleşim yeri düz alana yakın Kuzey yamacı üzerine kurulmuştur ve kayadan oluşmaktadır. İçerisinde yoğunlukla çakıl ve kaya kütleleri bulunmaktadır (Erdoğan, 2010: 86).

Kazı çalışmaları; Artuklu Üniversitesi kampus içerisinde yapılması planlanan yol güzergâhı ve binaların, Hırbe Helale I. ve III. derece Arkeolojik Sit Sınırı içinde kaldığından dolayı yol güzergâhının belirlenmesi için bu alanlarda çalışmalar sondajlar açılarak yapılmıştır.

Kurtarma kazısı Mardin Müze Müdürü Nihat ERDOĞAN Başkanlığında ve Artuklu Üniversitesi Araştırma görevlisi, Metin Batıhan, Arkeolog Evin Bilge, Arkeoloji öğrencisi Ufuk Şen ve 31 işçi ile yürütülmüştür.

Artuklu Üniversitesi Kampüs alanında bulunan I. ve III. derece sit alanı olarak tescillenmiş Hırbe Helale arkeolojik alanında kazılar 01.07.2011 günü başlatılmıştır ve 22.08.2011 tarihinde son bulmuştur(Mardinmuzesi.gov.tr).

2.3. Mardin Müzesi'nin Tarihçesi

Müze Binası; Mardin Merkez Şar Mahallesinde, 1. Cadde Cumhuriyet Meydanı'nın kuzey tarafında, tarihi Mardin kent meydanının kuzeybatısında yer almaktadır. Mardin müzesi iki binadan oluşmaktadır. Binanın doğu tarafında Meryem Ana Kilisesi, kuzey ve batı cephelerinde evler ve binalar bulunmaktadır. Bina Güney cepheye bakmaktadır. Üç katlı olarak inşa edilen bina 'U' planlıdır. Mardin müzesi plan ve malzeme bakımından Mardin evleri karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. İçe dönük avlulu plan düzeni, çok katlı olması, Güney cepheye inşa edilmiş olması, avlu etrafında odaların çevrelenmesi, kesme taş malzemeli olması bu özellikler arasındadır (Alioğlu, 1988: 67). Kahverengi renkte kalker taşından yapılan çift girişli, üç katlı müze, iç ve dıştaki tonoz, kemer ve sütun başlıklarında taş süslemeler yer almaktadır. Binada örtü sistemi olarak yuvarlak beşik tonoz, sivri beşik tonoz, çapraz tonoz, ve aynalı çapraz tonoz kullanılmıştır.

Resim 2.4. Mardin Müzesi’nden görünüş

Müze binası, 1895 yılında Antakya Patriği İgnatios Behnam Banni tarafından “Süryani Katolik Patrikhanesi” olarak inşa edilmiştir (Erdoğan, 2014: 51). Kültür Bakanlığı, binayı Süryani Katolik Vakfı’ndan satın alarak 2000 yılında restorasyonunu yaptıktan sonra “Mardin Müzesi” işlevi ile hizmete açmıştır (Erdoğan, 2014: 51). Müzenin sergi salonları olarak kullanılan bu binanın dışında, kuzeybatısında yer alan tescilli Mardin evi de Müze idare binası olarak kullanılmaktadır. Ek bina iki katlı L plana sahiptir. Bu bina restore edilerek Mardin Müze binası olarak 2012 yılından beri hizmet vermektedir. İki bina arasına asma köprü yapılarak arasındaki geçiş sağlanmaktadır. (Erdoğan, 2014: 52). Bu binada sanat galerisi, ihtisas kütüphanesi, konferans salonları, arşiv ve uzman odaları, mescit ve müdüriyet birimleri yer almaktadır (Resim 2.4). Müze binasının batısında ise Restorasyon, Konservasyon ve Analiz Laboratuvarları kurulmuş olup gümüş, bakır, tunç, demir ve bronz gibi metal eserlerle birlikte cam, taş, deri, tekstil gibi organik ve inorganik taşınabilir malzemelerin restorasyon ve konservasyon işlemleri yapılmaktadır (Erdoğan, 2014: 52). Müze İhtisas Kütüphanesi 2010 yılında kurulmuş, koleksiyonundaki dijital yayın arşivyle 20 bine yakın kaynağı olan; Arkeoloji, Tarih, Sanat Tarihi, Mimarlık, Felsefe, Mitoloji ve diğer birçok konuda çalışma yapacak araştırmacı ve öğrencilere yönelik donanımlı bir kütüphanedir. Müze sanat galerisi, yılda yirminin üzerinde geçici sergiye ev sahipliği yapmaktadır. Bu alan çok amaçlı salon olarak kullanılmakta ve 150 kişilik konferans ve performans alanı olarak da hizmet vermektedir. Ayrıca, idari binada bulunan bir konferans salonu da yer almaktadır.

Birinci katta idari bölümler, danışma, konferans salonu, laboratuvar, yemekhane; ikinci katta etnografya sergi salonu, kütüphane ve eser depoları; üçüncü katta ise arkeolojik

eserlerin sergilendiği salonlar ve çalışanların bulunduğu odalar bulunmaktadır. Arkeoloji Salonu'nda, Girnevaz Höyük kazılarında çıkarılan tablet, seramik, silindir mühür, , figrin ve takılar, Kuzey Mezopotamya ve Güneydoğu Anadolu kültürlerinin Eski Tunç, Asur, Urartu, Grek, Pers, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Artuklu ve Osmanlı dönemlerine ait seramik, mühür, kandil, sikke ve cam şişe örnekleri sergilenmektedir.

Etnografya Salonu'nda sergilenen eserler arasında özellikle Midyat İlçesi'nde uzun bir geçmişi olan gümüşten yapılmış örnekler, yöresel giysiler, kılıçlar, bakır eşyalar, kahve (mırra) takımları, hamam takımları, tespihler, yer almaktadır.

3. OSMANLI COĞRAFYASINDA LÜLE KULLANIMI

Konumuz olan Osmanlı lülelerini ele aldığımızda Osmanlı Tarihindeki kullanımında Erdiñç baklanın ve Celal Esat Arsevenin tanımları esas alınmalıdır. Lüle tanımında yer alan yapımında sadece pişmiş toprak kullanılmış olmayıp, lületaşı, kil, ahşap porselen cam ve metalin kullanıldığı lüleler bulunmaktadır.

Lülenin Osmanlı tarihinde kullanılmaya başlanmasıyla ilgili çeşitli belgeler mevcuttur. Bu belge ve bilgiler arasındaki tarihlerin yakın olmasıyla birlikte ortak bir sonuca varılmasına yardımcı olmaktadır. Peçevili İbrahim'in görüşüne göre tütün içim malzemesi olan lüle, 1600lü yılların başında tütün ile birlikte halka sunulmuştur(Bayraktar, 1990: 16). Katip Çelebi de eserinde tütün ve lüle terimlerinden bahsederek bu terimlerin 17. Yüzyıl ile birlikte kullanılmaya başlandığından söz etmektedir. Lülenin 17. Yüzyılda kullanıldığına dair bir bilgi de E. Baklanın 1646 yılına ait lülenin en erken tarihli olabileceğini savunmasıdır. Bununla birlikte bundan daha eski tarihlerde de lülenin kullanılmış olabileceğini de belirtmektedir(Bakla, 1993: 60). Osmanlı topraklarına tütünün İngilizler tarafından getirildiği belirtilmekle birlikte topraklara geliş tarihi için 1007(1598) (Hüseyin, çev. İlgürel, 1988: 274,275) ile 1009 (1600) (Peçevi, çev. Baykal, 1999: 351,352) ve 1010(1601) (Çelebi, çev. Temelkuran, 2008:39) yılları verilmektedir.

Lülenin tarihsel gelişimini tütün ile birlikte incelemek gerekir çünkü lülenin içim malzemesi Osmanlı'da yoğun olarak tütündür ve tütün ile lülenin gelişimi birbiri içinde paralellik göstermektedir. Bu yüzden Osmanlı dönemi tütün kültürüne de değinmek gerekmektedir. Osmanlı'ya tütünün gelişiyile ilgili bilgilerin çoğunu o dönemin seyyahlarından öğrenmekteyiz. Osmanlı tarihini anlatan o dönemin Osmanlı tarihçilerinden, sözlü bilgilerden ve bazı konularda da Macar tarihçilerinin yapıtlarından yararlanarak 1520-1640 yılları arasını kapsayan dönemin tarihini yazan İbrahim Peçevi tütün ile ilgili şu sözleri aktarır; *Tütün 1600 yılında İngilizler tarafından getirildi, Keşif ehli kimi ahbablar, keyif verir diye tiryakisi oldular. Giderek, keyif ehli olmayanlar da kullanmaya başladılar. Hatta ulema ve devlet büyüklerinden birçokları o tutkuya uğradılar*” cümlelerini kullanmaktadır(Peçevi, 1999:351). Halkın bu denli müptela olması üzerine tütün içimi birçok kez yasaklanmıştır. Bu yasaklar;

- 1610 yılında I. Ahmet dönemi
- 1630 yılında IV. Murat dönemi

1. Ahmet döneminde tütünün yasaklanmasıyla ilgili olan ilk fermanla yaklaşık 1-2 yıldır İngiltere'den 'tabaga' denilen bir yaprağın getirildiği, halk arasındaki içiminin gün geçtikçe yaygınlaştığı, köy ve kasabalarda bu yaprağın ekilip, pazarlarda satıldığı, insanların bu yaprağı içmekle vakit harcadıklarını, işlerinden geri kaldıkları, hastalıkların ortaya çıktığı, ölümlerin arttığı, bu nedenle ülkede ekiminin ticaretinin ve içiminin yasaklandığı, ulemanın ilmiyle, zanaatkarın sanatıyla, taşradaki dirlik sahiplerinin işleriyle uğraşmamaları, emre uymayanların şiddetle cezalandırılacağı belirtilmekteydi. Bu yasaklama fermanını 1612, 1614, 1618 yıllarında yenileri takip etmiştir. Bunun üzerine padişah Birinci Ahmet tütün tarımını ve tütün ürünlerinin içilmesini yasaklamıştır. Şeyhülislamın yayınladığı bir fetva ile de bu desteklenir ve yasağa uymayanlar, burunlarına piponun ucu sokulmak suretiyle sokaklarda dolaştırılmaktadır (Yılmaz, 2005: 16-17).

IV. Murat döneminde 1631'deki büyük İstanbul yangınının tütün içen sarhoş yeniçeriler tarafından çıkarıldığı söylenerek bu dönemde ferman yayınlanmış ve tütün yasaklanmıştır (Naskali, 2003: 18). Sultan 4. Murat tarafından uygulamaya konan tütün yasağına uymamak, büyük cezalara çarptırılmasına sebep olmuştur ancak dönemin kaynaklarında şiddetli cezalandırmalara rağmen halkın tütüne rağbetinin sürdüğü, hatta yasaklar sebebi ile daha da arttığı kaynaklardan öğrenilmektedir (Çelebi, çev. Temelkuran, 2008: 39). IV. Murat'ın idaresinden memnun olmayanlar, ona karşı bir hareket olarak kahvelerde toplanıp alenen çubuklarını tütürmeye başlamışlardır. Bu olay üzerine kılık kıyafet değişikliği yaparak kahveleri gezerek tütün içenleri, aleyhinde konuşanları yakalayıp cezalandırmaya başlamıştır. Kendi emirlerine karşı gelip yasakları yapmaya devam eden tütün tiryakilerinin hepsinin kafasının kesilmesini emretmiştir.

IV. Murat'ın ölümünün (1640) ardından tekrar serbestleşmeye başlamış olan tütün kullanımı, Şeyhülislam Bahaî Efendi'nin yayınladığı fetva sonucu IV. Mehmet tarafından 1646 yılında serbestleştirilmiştir (Naskali, 2003: 23). Devletin 1688'de tütünün vergilendirmeye almasıyla tütün üretiminin, içiminin kabullenildiği anlamına gelmektedir.

Tütünün Osmanlı topraklarına girmesiyle birlikte lüle ile içilmiş ve bu şekildeki içimiyle alışlagelmiştir.

Lüle içiminin tamamen serbestleşmesinin ardından; kahvehanelerde, evlerde, konaklarda içilmeye başlanmış ve her kesimden insana hızla yayılmıştır.

3.1. Osmanlı Sarayı'nda Lüle Kullanımı

Tütün ve lüle kullanıldığı ilk dönemlerde saray tarafından benimsenmemiştir. Kısa bir süre sonra sarayın talebi üzerine gündeme gelmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. Sarayda lüleye fazla talep olmasının sonucu yüzlerce çubuk hazır bulundurulmuştur. Saraylarda lüle kullanımı için bir teşkilat oluşturulmuştur. Teşkilattakilerin her biri farklı bir görev için hizmet etmektedir. Bu teşkilatta görev alanlar; tütüncü başı, çubukçular, ateşçiler ve çubukçu başıdır. Teşkilattaki her görevli kişinin kendine özgü kıyafeti bulunmaktadır. Tütüncü başı, kavuk takmaktadır ve kavuğunun üzerinde tülbent sarıdır. Çuhadan yapılmış bir kaftan ve içine entari giymektedir. Kaftanının yakası ve kollarının uç kısımları kürklüdür. Belinde kuşağı sarıdır, kaftanın içerisinde kırmızı şalvarı vardır. Çubukçular; kavuk takmaktadır. Kavuklarının üzeri tülbent ile sarıdır. Kaftanları kırmızıdır ve göğüsleri kapalıdır. Kaftanlarının içine lacivert şalvar giymektedirler. Bellerinde de kuşakları bulunmaktadır. Tütüncü başı, saray içerisinde yer alan lülelerden ve çubuklardan sorumluydu. Lülelerin temizlenmesi, çubukların temizlenmesi, lüle ve çubukların yenilerinin alınmasından sorumludur. Aynı zamanda lülelerin altına konan takatuka denen küllüklerin düzeni ve tütün hazırlamak ve saklamak da tütüncü başının görevidir. Çubukçuların görevi, saray misafirlerine ve saraydakilere lüleleri ikram etmekle görevlidir. Aynı zamanda lüleleri de çubukçular hazırlamaktadır. Ateşçilerin görevi, ikram edilen lüleleri yakmak için findık ateşini taşımaktır. Sarayda lüle ikramının bir geleneği bulunmaktadır ve bu gelenek belli bir düzen içerisinde ilerlemektedir. Çubukçu başı ve onun emrindeki on çubukçu ve bir ateşçiyle tütün ikram edilmektedir. İlk olarak çubukçu salona girmektedir ve lüle içecek kişilerin önüne takatukaları yerleştirmektedir. Ardından çubukçular ellerinde, tütün doldurulmuş çubuklarla misafirlerin olduğu salona girmektedir. Lüle içecek olan insanların önüne teker teker eğilir ve çubuğun ağızlık kısmını misafirin tam ağız kısmına getirmektedir. Çubukçular görevlerini yaparken, ateşçi de elinde findık ateşiyle durmaktadır. Çubukçu başı her lüleye findık ateşinden koyup geri çekilmektedir.

Lülenin içilmesinin ardından lüle içerisindeki küller, lülenin ağzı hafifçe yere vurularak takatuka denilen kül tablalarına boşaltılmaktadır (Bakla, 1985: 5).

3.2. Kahvehanelerde Lüle Kullanımı

Kahvehaneler, Osmanlı İmparatorluğu'nda 1554'de yeni mekanlar olarak ortaya çıkmıştır. İlk kahvehane, Hams ve Şems adlı iki Arap tarafından 1554-1555'te İstanbul Tahtakale'de açılmıştır. 17. yüzyılın başında, İngiliz gemiciler tarafından İstanbul'a getirilen tütünü, bir fincan kahve ile birlikte çubuklarda içmek kahvehanelerin önemli bir etkinliği haline gelmiştir (Işın, 1995: 68). Tüm toplumlar için önemli bir mekân olan kahvehaneler ilk kez İstanbul'da görülmüş ve daha sonra Doğu-Batı tüm alanlarda tüm dünyaya yayılmıştır.

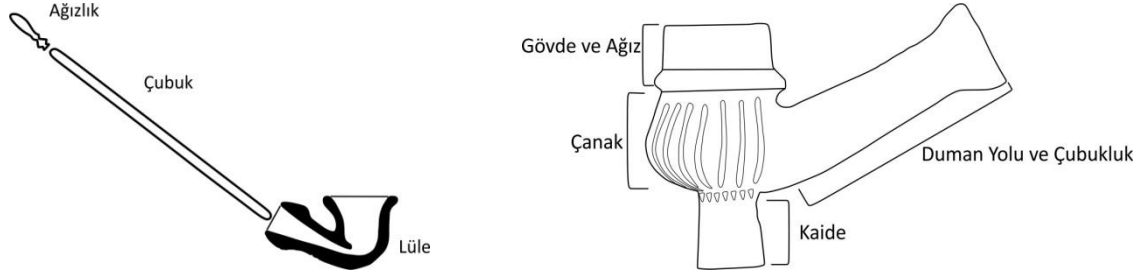
Kahvehanelerin toplum hayatına hızlı bir biçimde girmesiyle birlikte, mahalle hayatı kahvehaneler etrafında gelişmeye başlamıştır. Öncelikle bir sohbet mekânı olduğu düşünülen kahvehanelerin zamanla eğlenme, dinlenme, toplanma, gazete okuma, gündemi takip etme, boş zaman geçirme yeri olarak kendini göstermiştir (Evren, 1996: 46). Bir sohbet kültürüne sahip olan Türk toplumunun, dinsel açıdan resmi kabul edilen kahve kahvehaneye sahip çıkması ve bu unsurları yaygınlaştırması, birçok toplumdan daha hızlı olarak gelişmiştir.

İstanbul kahvehaneleri, IV. Murat dönemindeki yasaklanmayla birlikte değişim göstermiştir. Yasaklanmanın öncesindeki dönemde ilk kahvehane müşterileri saygın kesimden oluşmaktadır. Devlet görevlileri, imamlar, şairler ve üst tabakadan insanlar kahvehanelerde lüle içmekteydiler. Yasakla birlikte kahvehanelerden ayaklarını kesmişlerdir ve kahvehaneler başıboş insanlara kalmıştır (Peçevi, çev. Uraz, 1999: 349-350).

Kahvehanelerde; kahve ve lüle içimi birlikte olmuştur ve Osmanlı topraklarındaki tütünün ve lüle içiminin yasaklanmasıyla kahvehanelerin de yasaklanması ve kapatılması tarih açısından birbiriyle paralellik göstermektedir.

3.3. Lülenin Öğeleri

Tablo 3.1. Lüle ve Bölümleri

Lüle kelimesinin günümüzdeki kullanımıyla ilgili çeşitli tanımlar mevcuttur. Bu tanımları sıralayacak olursak;

Osmanlıcada çeşme ve musluklara takılan su borularına verilen addır(Devellioğlu, 1969: 662).

Halka gibi yuvarlak ve devirli şeyler hakkında kullanılan sözcük(Arseven, 1950: 1245). Kağıttan yapılmış külâh (Pakalın, 1993: 372).

Farsça “lûle” kelimesinden gelir ve emzik anlamına gelen kelime(Bakla, 1993: 58)

Bükülmüş, dürülmüş şey (Türk Dil Kurumu).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde çeşmelere takılan belli bir sürede belli ölçüde su akıtan boru (Turani, 1968: 57).

Çubuğun ucuna takılarak içine tütün veya tömbeki³ doldurulan genellikle pişmiş topraktan yapılmış fincan ağzına benzeyen açık ve dibinde deliği olan küçük kap (Arseven, 1950: 1245).

Pişmiş topraktan yapılmış: çubukla tütün içilirken fincan gibi ağzı açık olup yan tarafında çubuğa bağlanacak bir ucu olan, tömbeki içilirken ise: duman çıkan ucun altta olduğu, küçük duman içme kaplarıdır (Bakla, 2007: 156).

³ Tömbeki: İran’da yetiştirilen ve nargile ile içilen tütün türü.

Lüle; ağızlık, çubuk ve lüle bölümü olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Lülenin içerisinde tütün, tömbeki veya içim malzemesi bulunmaktadır. Genel olarak pişmiş topraktan yapılmıştır. Çubuk; lüle içiminde kullanılan ve lülenin duman yoluna takılan çubuk Farsça "çubek"ten gelmektedir. (Alus, 2004:307-310) Çubukların uzunlukları kullanım alanlarına göre farklılık göstermektedir. Kısa çubuklu lülelerin tiryakiler için yapılabileceği düşünülmektedir. Her anında lüle içen insanların yanlarında taşıması kolay olacağından kısa çubuk kullanmışlardır. Kahvehanelerde, hamamlarda ve evlerde ise uzun çubuk tercih edilmiştir. Çubukların uzunlukları 30 cm ile 2.5 metre arasındadır. Çubuklukların çeşitleri mevcuttur ve tek parçalı olanların yanında birbirine eklemeli çubuklar da bulunmaktadır. Saray ve konaklarda kullanılan çubukların elmaslı veya pırlantalı olanları mevcuttur (Bakla, 2007:177-178).

Lüle üretimiyle birlikte çubuk üretimi de başlamış olup sadece çubukların satıldığı sokaklar kurulmuştur ve küçük el sanatlarının önemli kollarından biri olmuştur. Malzeme olarak, abanoz, gül, harulap, fildişi kullanılmaktadır. Yoğun olarak yasemin ağacı kullanılmıştır. Bunun sebebi ise, tütünü içerken tütüne hoş koku katmasıdır. Elde edilen yasemin çubuklarının ortası delinerek 1 ile 2 yıl arası bekletilmektedir. Bekletilmenin ardından üzeri süslenmekteydi. Yaseminden yapılan çubuklar, kullanımından itibaren beyaz veya gri olan renk sarıya dönüşmektedir. Çubukların yoğun kullanımından dolayı evlerde, saraylarda, konaklarda çubukluk denilen dolaplarda çubuklar muhafaza edilmiştir. (Evren, 1996: 170).

Ağızlık; Lüle çubuğunun ucuna takılan malzemedir. Malzeme olarak, sahibinin servetine göre değişmekte olup; kehribar, fildişi, kemik, ağaç ve zümrüttür. Cinsiyete veya kullanacak kişinin zevkine göre ağızlığın yüzeyi istenilene göre süslenmektedir. Süsleme malzemesi olarak yine kişinin maddi yeterliliğine göre değişmektedir. Saraylarda genel olarak elmas ve pırlanta kullanılmıştır.

3.4. Üretim

Osmanlı topraklarına tütünün girmesiyle birlikte bu bitkinin lülelerde içimi alışkanlık haline gelmiştir. Osmanlı'da kullanılan erken lüle formları kesin olarak bilinmemekle birlikte; ilk örneklerin 17. yüzyıl başlarında Avrupa'dan getirildiği, yerel üretimlerin de bu lüleler gibi küçük boyutlu, beyaz veya açık gri renkte hamurlu, uzun duman yoluna sahip

olduğu düşünülmektedir (Robinson, 1985: 153). Osmanlı’da ilk lülelerin İngiliz ve Afrika lülelerinin benzeri olduğu belirtilmektedir. Başkentte İngiliz stilinde lüleler, Anadolu’da ise Afrika stili lüleler üretilmiştir (Baram, 2004: 57). Zamanla Afrika stilindeki lüleler Osmanlı’nın genel karakteristiğini oluşturan lülelere zemin hazırlamıştır (Robinson, 1983: 157).

Osmanlı’daki lüle üretim mekanları genel olarak dükkanların en alt katlarıdır. Bunun sebebi, lülecilerin meslek sırrı olarak çalışma ortamlarını müşteriye göstermemek ve rutubetli ortam sayesinde lüle çamurunun kurumasını önlemektir (Taşçı, 1996: 150).

Lüle yapımında, görev dağılımı çeşitli isimlerle adlandırılmaktadır. Bu görevliler, çamur yoğurucu, fırıncı, usta ve çıraklardır (Bakla, 2007: 62). Atölyeye getirilen toprak; çamur yoğurucu tarafından temizlenir, toprak kendisi dışındaki maddelerden ayıklanmakta ve çamur haline getirilmektedir. Dükkanların bodrumlarında açılan çukurlarda, kırmızı renkteki hamur, yoğrularak sakız kıvamına yoğurucu tarafından getirilmekteydi (Ataman, 1997:169, 170). Lüle hamuru genellikle, suyun içinde yumuşatıldıktan sonra suyu süzülürdü. Deri sertliği denilen kıvama getirilen hamur, ayakla ezilmesinin ardından parçalara ayrılırdı. Üzeri örtülerek çukurlarda dinlendirilen hamur tekrar ayakla yoğrulur ve ardından torbalara konularak tokmakla dövülürdü (Taşçı,1996: 151). Her lüle için gerekli olan ağırlıktaki parçalara ayrılan hamur, avuç içerisinde yoğrularak içinde bulunan hava çıkarılırdı. Bu parçalar, kalıba yapışmayacak kıvama geldiğinde kurşundan yapılan kalıba yerleştirilmekteydi. Usta tarafından oluşturulan kalıp yapımı veya çark yapımı lüleler püf noktalarıyla yapılır ve fırıncı tarafından fırınlanmaktaydı. Atölyedeki çıraklar ise; fırıncıdan yoğurucudan veya ustadan lüle yapımına dair bilgiler öğrenerek yardımda bulunmaktadır. Celal Müsahipzade hamurun hazırlanmasını şöyle anlatır;” *dükkancıların bodrumunda kireç kuyular gibi çukurlar içerisinde mercan gibi kırmızı bir nevi lüle çamuru yoğrularak dövülür, tebrid edilir ve sakız gibi bir hale geldikten sonra işlenirdi*” demektedir (Müsahipzade, 1946: 159). Lüleler, iki teknik olmak üzere, kalıp yapımı ve çark yapımı tekniğinde yapılmıştır.

Kalıp yapımı tekniğinde öncelikle lülecilerin hazırladığı “ahşaptan yapılmış model kalıp”, kalıpcılar tarafından kurşun kalıp haline getirilmiştir. Ahşap malzemesi olarak genellikle yumuşak olduğundan ıhlamur ağacı tercih edilmektedir. Kalıpcıların kurşun kalıp yapmasındaki sebep ise kurşunun yumuşak bir maden olması sebebiyle üzerine

kolaylıkla desenlerin yapılabilmesi ahşaptan dayanıklı bir madde olmasıdır (Bakla, 2007:144,150). Kalıp yapımı tekniğinde; kalıba yağ sürüldükten sonra yeterli miktarda hamur koyulmaktadır. Yerleştirilen hamur ıstampaya aleti ile kalıba bastırılmaktadır. Bastırmanın ardından eğer hamur fazla geldiyse dışarı atılmaktadır. Presleme, birden fazla tekrarlanmaktadır. Takozun çıkarılmasının ardından ahşap kalemlerle duman yolu ağzından çanağa doğru yavaşça açılmakta ve çanağa 2–3 mm. kalana kadar bu işlem devam ettirilmektedir. Bir şiş yardımıyla duman yolundan çanağa doğru delik açılmaktadır. Daha sonra kalıptan çıkarılan hamur, tekrar dinlendirilmektedir. Kalıbın ara izi veya bozuk çıkan kısımları, lülenin mengeneyle takılarak düzeltilmesiyle giderilmektedir (Bakla, 2007: 62, Evren, 1996: 189). Baskıdan çıkarılan lüle, yüksek derecede ısınmış olan fırınlara verilmektedir. Pişirilen lüleler fırından çıkarıldıktan sonra bir sünger yardımıyla üzeri süngerlenmektedir. Ardından lüleler takozlar üzerine koyulur ve bağa yardımıyla lülenin etrafı perdahlanmaktadır. Bu parlatmanın ardından tekrar bir aşama daha parlatma olur ve bu da lülenin kumaş topuna sürtülerek parlatılmasıdır (Bakla, 2007: 147,150). Lüle parlatma iki teknikle yapılmaktadır. Birincisi astarlama yöntemi ile parlatma ve ikincisi de perdahlama yöntemi ile parlatmadır. Astarlama tekniğinde lüle üzerine astar sürülmektedir veya lüle astara batırılmaktadır. Astar fırında pişirildiği zaman renk değiştirmektedir. Perdahlama tekniğinde de lüle üzerine kemik, bez, tahta, taş bir alet sürtülerek parlatılmaktadır. Kalıp yapımı tekniği çark yapımı tekniğine göre daha zahmetlidir çünkü yapılacak lülenin kalıbı öncelikle ahşaptan ardından kurşundan yapılmaktadır. Metal kalıbın hazırlanması oldukça zaman almaktadır.

Resim 3.1. Kurşun Kalıp (Bakla, 2007: 145) Alçı kalıp (Bakla, 2007: 145)

Çark yapımı lüleler ise çömlekçi çarkında çanak ve duman yolu parçalarına ayrı ayrı şekil verilerek, bunların hamur nemliken birleştirilmesiyle elde edilmiştir (Bakla, 2007:

62; Evren, 1996: 189). 18. yüzyıl ortasından 19. yüzyıla kadar İstanbul'da lüle üretiminde çark yapımı üretim giderek yaygınlaşmıştır (Lingen, 2003: 134).

Astarlanan veya sırlanan lülenin üzerine bezeme yapılmaktadır. Süsleme yapılacak olan lüle, ne kuru ne de yaş olmalıdır. Desenleri yapmak için birbirinden farklı aletler kullanılmıştır. Farklı aletlerin kullanıldığı süslemelerde iki çeşit bezeme yöntemi bulunmaktadır. Birinci yöntemde; lüle kalıbına desenler negatif olarak yapılır. Hamur lüle kalıbına basıldığında süslemeler pozitif olarak hamura geçer ve kabartma veya çukur olarak ortaya çıkmaktadır. İkinci yöntemde ise; lüle kalıptan çıkarılır, ardından çeşitli aletlerle baskı, rulet baskı, kazıma, boyama, kakma gibi teknikler uygulanarak süsleme yapılmaktadır. Bu tekniklerin hepsinin birlikte kullanıldığı örnekler olmakla birlikte, tek tek uygulanan örnekler de bulunmaktadır.

Baskı tekniğinde basılacak olan şekil veya desen negatif düzenlemeye sahiptir. Lüle üzerine basıldığında pozitif olarak süsleme ortaya çıkar ve bu işlem hamur yaşken yapılmaktadır. Hamur yaşken yapıldığında şekil tam olarak lüle üzerine çıkmaktadır. İncelenen örneklerden bazıları Kat. No: 10, 35, 36, 40, 42, 45, 47, 48, 51, 52, numaralı lülelerdir.

Rulet baskı tekniğinde rulet baskı kalıbı yaş hamurlu lüle üzerinde istenilen doğrultuda gezdirilerek süslemeye ortaya çıkarılır. Rulet baskı tekniğinde geometrik ve bitkisel desenlerin olduğu gibi yazılı rulet baskılar da kullanılmıştır. İncelenen örneklerden bazıları Kat. No: 20, 21, 27, 37, 38, 39, 44, 45, 48 numaraları lülelerdir.

Kazıma tekniğinde ince veya kalın uçlu aletler aracılığıyla hamur üzerine istenilen şekil yapılmaktadır. Hamur yaş iken bu teknik uygulanmaktadır. İncelenen örneklerden bazıları Kat. No: 1, 2, 3, 22, 24, 27, 42, 46 numaraları lülelerdir.

Resim 3.2. Ruletler (Bakla 2007)

Lülelere şekil verilmesinin ardından sıra pişirme işlemine gelmektedir. Öncelikle fırınlanacak olan lüle çok iyi kurutulmaktadır. Lüleler çoğunlukla küçük fırınlarda pişirilmektedir. Bunu sebebi, fırınlar büyük olduğunda ısınıp soğuma işleminin çabuk gerçekleşmesi ve sıcaklık farkının fazla olmasından kaynaklı lülelerde deformeye sebep olmasıdır. Lüleler, bezemeleri bozulmayacak şekilde sırayla fırınlara koyulmaktadır. Fırının derecesi yavaş yavaş yükseltilmektedir. Fırın alt ve üst olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Alt kısım odunun devamlı olarak yakıldığı yerdir. Üst bölüm lülelerin pişirildiği yerdir. Fırına yerleştirilen lülelerin ardından fırın kapağının ağzı iyice kapatılıp pişmeye bırakılmaktadır. Lülelerin pişme ısısı 800-850 derecedir. İlk fırınlama işlemi ardından lüle tekrar astarlanmaktadır. Lüle ustaları fırından çıkan lülelerin çatlamaması lülelerin üzerine üfler ve sıcaklığın yavaş yavaş değişmesini sağlamış olmaktadırlar (Göktaş,1994: 231; Kuşoğlu , 1989: 34).

Lüleler saray ve halka yönelik olarak iki çeşitte üretilmiştir. Saray için en iyi üretim merkezi Tophane olmuştur. Saray için üretilen lüleler, oldukça maliyetli, kaliteli ve zaman alan lüleler olmuştur. Bu lülelerde özenli bir işçilik söz konusudur. Tophane lüleleri saray lüleleri ve eyüp lüleleri halk lüleleri olarak adlandırılmaktadır. Eyüp işi lüleler; daha az maliyetli, daha bezemesizdir. Halk için üretilen lüleler Saray için üretilen lüleler kadar özenli değildir (Yenişehirlioğlu, 1993: 332, 335).

Lüle üretim merkezleri arasında adı duyulmayan merkezler arasında, Ruscuk, Avanos, Payas, Van ve Diyarbakır yer almaktadır. İstanbul'daki gibi kaliteli ürün üretilmemekle birlikte bu merkezlerde üretimin olduğunu gösteren lüle atölyeleri bulunmuştur. Yapılan kazılarda birçok lüle ortaya çıkarılmıştır(Bakla, 2007: 98; Bakla, 1985: 5; Ayhan, 2011: 45).

3.5. Seyyahların Kaleminden Lüle

Osmanlı devletini ziyaret eden seyyahların kaleme aldıkları eserler o dönemin tarihi hakkında değerli bilgiler veren zengin kaynaklardır. Bu eserlere baktığımızda Osmanlı insanının yiyip içtikleri, hoşlandıkları, inançları ve gündelik hayata dair birçok konuda bilgiye ulaşabilmekteyiz.

Seyahatnameler aynı zamanda Avrupalıların Dünya'ya ve özellikle Osmanlı'ya bakışı konusunda bize fikirler vermektedir. Osmanlı devleti her dönem Avrupalı yazar ve seyyahların ilgi odağı olmuş ve birçok yazar Osmanlı ülkesini ziyaret ederek birtakım çalışmalar yapmışlardır.

Seyahatnameler seyyahların gezip gördükleri toplumların yaşayış şekillerini ve yaşadıkları toprakları tasvir ettikleri, ayrıca topladıkları bu bilgileri sayısız insana ulaştırdıkları eserlerdir(Asiltürk, 2009: 913).

Osmanlıya tütünün gelmesiyle birlikte tütün içim malzemesi olan lüle kullanımı gerekli hale gelmiştir. Tütün ve lüleyle ilgili bilgileri yoğun olarak seyahatnamelerden, gravürlerden, minyatürlerden edinmekteyiz. Osmanlıyı ziyaret eden seyyahlar tütün ve lülelere ait bilgiler vermektedir.

Lüle, hafif bir malzeme olduğu için kullanan kişiler lülelerini her zaman yanlarında taşımışlardır. Bu durumun bir sonucu olarak da yürürken, okurken, sohbet ederken sıklıkla lüle içmişlerdir. Mekan fark etmeksizin saray, han, kahvehane, hamam, medrese, kilise, kale ve ev gibi çok farklı yapı çeşidinin kazılarında çıkmıştır. Bu durum tütünün yaygınlığının ve farklı statüden kullanıcıların olduğunun göstergesidir(Fındık, 2007: 730).

17. yüzyıl tarihçisi olan ve Osmanlı devletine tütünün ilk geldiği yıllardan itibaren tütün ve lüle hakkında bilgiler veren Peçevi İbrahim Efendi görüşlerini şu sözlerle aktarmıştır:

“Ehl-i keyf müptelâsı oldu, giderek keyf ehli olmayanlar da kullandılar. Hatta kibâr ulemâdan ve devlet ricâlinden nîceleri ol ibtilâyâ uğradı. Kahvehânelerde erâzil ve evbaşın tütün kesreti istimalinden kahvehâneler gök duman olup içinde olanlar birbirini görmemek mertebelerine vardı.

Sokaklarda ve pazarlarda dahi lüle (çubuk) ellerinden düşmez oldu. Birbirinin yüzüne gözüne püf püf diyerek sokakları, mahalleleri kokuttular”

diyerek lülenin yoğun kullanımından ve bunun her sınıftan insanın kullanmaya başladığından bahsetmiştir (Peçevi, Baykal, 1992: 341). Anadolu'ya birkaç gelen İngiliz Sir Charles Fellows, Türklerin tütün içmesi ile ilgili izlenimlerini şu satırlarda anlatır.

“Hiç kimse bu insanlardan daha fazla tütün tüketmiyor ancak onlar temiz bir tarzda her zaman bir ağızlıkla içerler. Bu sayede lüle asla ağza girmiyor ve belki bu nedenle olabilir, o sıklıkla olduğu gibi, incelik olmaksızın, bir arkadaşına uzatılır. O malları ile bana eşlik ederken, dükkan sahibinin lülesini alan hizmetçim olmadan asla değersiz bir alışveriş yapmadım. Fiyat hakkında herhangi bir soru olduğunda, bir lüle uzatılır ve taraflar tütün içmek için oturur ve aralarındaki fark düşünülür; bu at için pazarlık yaparken bana sıklıkla olmuştur. Ancak Türkler pazarlık yaparken genel anlamda adildir ve onların fiyat artışı iddiaları için her zaman sebep ve adaletle yapılmış görünür” (Fellows, 1802: 67) demektedir.

Osmanlı'da tütün içiminin Batılılardan farklı olması gezginlerin ilgisini çekmiş; Türklerin tütün içmek için lüleyi ağızlarına değdirmediklerini; bunun için bir ağızlık ve çubuk kullandıklarını, bu nedenle birbirleri ile paylaştıklarını detaylı olarak anlatmışlardır.

1811 yılında bölgeye gelen Francis Beaufort seyahatnamesinde Demre yakınlarındaki Kekova'daki Rum halkı ile ilgili “...burada yaşayan insanlar biraz tütün ve buğdayları olduğu zaman kendilerini mutlu hissederler...”demektedir(Beaufort, çev. Neyzi, 2002,314). Bu cümlelerden yola çıkarak edindiğimiz bilgiler 19. yüzyılın başlarında o bölgede yaşayan halk için tütünün, büyük ihtimalle ekonomik yapıyla da ilişkisi olarak, ulaşımının kolay olmadığı veya pahalı olduğu; bununla birlikte halk için tütünün ana besin kaynağı olan buğday kadar değerli ve mutluluk verici bulunması; bu alışkanlığın toplum algısı üzerinden Batılılarca nasıl yorumlandığının bir örneğidir. F. Beaufort, Ramazan ayında Türklerden bahsederken de “...bütün gün uyumaktadırlar ve bütün gece yemek yeyip, tütün içerler” diye tanımlamaktadır (Beaufort, çev. Neyzi, 2002: 315).

1842 yılında Lykia'ya gelen T.A.B. Spratt ve E. Forbes *Likya'da Yolculuklar* isimli seyahatnamelerinde Türkleri çoğunlukla tütün içerken tasvir etmektedirler. Gezginsler misafir olarak kaldıkları bir evden şöyle bahsederler;

“Akşam olunca, konutumuz köyden gelen konuklarla kalabalıklaştı. Hepsi tütün çubuklarını da yanlarında getirmiş olduklarından, bir duman bulutuyla sarılıp sarmalandık...” derler. Köylülerin bir arada bulunarak tütün içme alışkanlığı sosyalleşmeyle birlikte, günlük hayatlarında tekrar edilen bir alışkanlığa dönüşmüştür. Spratt ve Forbes tütün içen yerli halkın karakterine dair gözlemlerini ve tütünün onlardaki etkisini ise şöyle aktarır: *“Akşam çubuğunu içen bir Türk, çoğunlukla, konuşkan olmaya başlamaktadır...”*. Bu durumun arkeolojik kalıntıların peşinde olan gezginler için bir avantaja dönüştüğünü ise şu satırlar anlatır: *“Akşam olduğunda beş ya da altı çubuk içildiğinde, ev sahibimiz, yukarıdaki dağda bulunan harabeleri bildiğini gösteren birkaç ipucu verdi. 19. yüzyılda misafirlere sadece kahve ikram edilmeyip aynı zamanda tütünün de ikram olarak ikram edildiği gezginlerin de aktardığı yazılardan anlaşılmaktadır. Spratt ve Forbes yolculukları esnasında bir Ağa evine yaptıkları ziyareti anlatırken: “Genel olarak yapılan selamlamalardan, konuk ağırlama çubukları ve kahveden sonra, ziyaretimizin ticaret bölümüne başladık...”* cümlelerini kullanmaktadır (Spratt- Forbes, çev. Turker, 2008: 123)

Spratt ve Forbes'in seyahatnamesinde Demre'yi (Myra) ziyaretlerinde papazın manastırın önünde Türklerle birlikte çubuk içmesini anlattığı bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde: *“...çevredeki ve genellikle akşam çubuklarını tütürmek için manastırın önünde bir kesimi ona katılan Türk köylüsüne karşı açıkça iyi düşünceler ve saygı beslemekteydi”* (Spratt – Forbes, çev. Turker, 2008: 128). Bu cümleler 1842 yılında kilisede görevli olan papazın tütün kullandığını ve manastırın bahçesinde Türklerle birlikte çubuk içtiğini anlatan bir önemli bir nottur. Bunun yanı sıra her iki toplum için de keyif verici alışkanlıkların olmasını da içeren, sosyal ve kültürel ilişkiler gösteren bir kanıt niteliğindedir. Aynı zamanda tütünün, bir din adamı ile sıradan Türk köylüsü arasında içilmesi Osmanlı toplumunda yer alan etno-dinsel yapının sınırlarını ve farklılıklarının neredeyse olmadığını göstermektedir (Fındık, 2007: 731).

Tütün içmek okuduğumuz metinlerde akşam gerçekleşen bir ritüel gibi algılanmaktadır. Bunun sebebi bütün gün dolaşan gezginlerin yalnızca akşam ağa veya sıradan bir türk köylüsünün evinde misafir olduklarından ve akşamları evde kalabildiği için bu saatlerde lüle içimiyle daha çok karşılaştığından olabildiği düşünülmektedir. Bununla birlikte gezginlerin aktardığı bir başka anekdotan: *“Kadı, çok iyi huylu ve konuşkandı; akşamı bizimle tütün içmek ve sohbet etmek keyfi içinde geçirmek eğiliminde*

göründüğünden...” (Spratt – Forbes, çev. Turker, 2008, 97) diyerek devam eden ve bu cümleler bize toplumsal sınıf, statü, etnik yapı veya meslek ayırt etmeksizin, Türklerin akşamları tütün içmek ve sohbet etmekten keyif aldıklarını göstermektedir.

İngiliz bir seyyah olan Garnett, Osmanlı kadınının erken kalktığını söyleyerek ve kahve ile bir adet sigara içtikten sonra kocasına hizmet edişini bu konudaki görüşlerini şöyle anlatmaktadır:

“...küçük bir ibrikten kocasının kahvesini doldurmaktadır, gümüş zarfın içine fincanı yerleştirir ardından eşinin eline verir. Eğer kocası daha gözde bir sigara olan çubuğu isterse, hanımı tarafından hazırlanır. Hanım kehribar ağızlığı kocasına verdikten sonra hoş kokulu güzelce parçalanmış Lazkiye'yi (Lazkiye tütünü) küçük bir maşayla aldığı kor haline gelmiş odun kömüründen bir kozu kaseye yerleştirerek tutuşturmaktadır...” (İlyas-Uysal, 2015: 122).

Garnett'in bu sözleri kadınların tütün tüketimi ve bir tütün lülesini nasıl hazırlandığı konusunda bilgiler sunmaktadır.

1874 yılında Edmondo de Amicis İstanbul'daki tütün ve tütüncüler çarşısından bahsederken:

“...bütün sokak tütün tüccarları ile dolup taşmaktadır. Rafların üzerinde, üstüne bir limon konmuş ehram ve değirmen taşı şeklinde tütün mostraları görülür. Antakya'nın “Lazkiye tütünü”, sarı ve ipek gibi ince “Saray tütünü” sigara veya çubuk tütünü, Galata'daki iri kıyım hamalın içtiği tütünden, saray bahçelerindeki köşklere odalıkların efkârını dağıtan tütüne kadar her çeşnide ve her sertlikte tütün yığınları bulunmaktadır. Tütün tüccarlarının hemen hepsi kibar görünmeye çalışan calî tavırlı Rumlarla Ermenilerdir...” demektedir (Amicis, çev. Akyavaş, 1981: 102).

Amicis İstanbul'da gittiği bir kahvehaneden söz ederken de şu sözleri aktarmaktadır;

“Bulunduğumuz kahve, duvarları adam boyunda tahtayla kaplanmış, çepeçevre alçacık bir peykesi olan bembeyaz bir odaydı. Bir köşede ocak vardı, koca burunlu bir Türk ocağın üstünde küçük bakır cezveler içinde yaptığı kahveyi minnacık fincanlara, şekeri de kendisi koyarak, azar azar boşaltıyordu, zira İstanbul'un her tarafında, kahve, çok şekerli olarak hazır bulundurulur ve bir bardak suyla getirilir. Türkler fincanı ağızlarına götürmeden evvel suyu içerler. Duvarlardan birine küçük bir ayna asılmıştı, aynanın yanında ustura dolu bir raf gibi bir şey vardı, çünkü Türk kahvelerinin çoğu aynı zamanda berber dükkanındır ve kahvecinin hem dişçi hem cerrah olduğu ve öteki müşteriler kahvelerini yudumlarken kurbanlarına onların yanında işkence ettiği görülmemiş şeylerden değildir. Karşı duvara başka bir raf asılmıştı,

bunun da içinde yılan gibi kıvrılıp bükülmüş uzun hortumlu billur nargilelerle kiraz ağacından yapılmış toprak lüleli çubuklar vardı. Nargile içerek hayale dalmış beş Türk peykenin üstüne oturmuştu, sırtını duvara dayamış, ağzında çubuk olan diğer üçü aralıksız alçak hasır sandalyelere yan yana çömelmiş kapının önüne yerleşmişlerdi; kahveci çırağı bir aynanın önünde, deve kılından yapılmış bir harmaniye giymiş iri bir dervişin kafasını traş ediyordu. İçeriye girip oturduğumuz zaman kimse bize bakmadı, kahveciyle çırağı hariç kimse konuşmuyordu, kimse kıpırdamıyordu. Kedi mırıltısına benzeyen nargile suyunun sesinden başka bir ses duyulmuyordu. Herkes, hiçbir ifadesi olmayan bir çehreyle önüne sabit bakışlarla bakıyordu. Burası küçük bir mumyalar müzesi gibiydi. Bu sahnelerden ne kadarı hafızamda iz bıraktı! Ahşap bir ev, oturan bir Türk, güzel mi güzel uzak bir manzara, kuvvetli bir ışık ve büyük bir sessizlik: işte Türkiye. Bu isim ne zaman zihnimden geçse, bu hayallerin hepsi birden, Hollanda deyince aklıma değirmenle kanalın gelmesi gibi, aynı anda gözümün önüne geliyor” (Amicis, çev. Akyavaş, 1981: 117).

Bu aktarımlarıyla seyyah bize o dönemdeki kahvehane ve mimari yapısı, yapının içerisinde gerçekleşen olayları sunmaktadır.

Amicis, harem kadınlarının üzerine çöken öldürücü sıkıntıyı gidermek için meşgul oldukları şeyleri sıralarken, onların tütün keseleri işlediklerini, yüksek odaların küçük yuvarlak pencerelerinden, Boğaz’dan veya Marmara denizinden geçen gemileri uzun uzun takip ettiklerini, yahut içtikleri sigaradan çıkan mavimsi dumanın helezonlarına bakarak servet, hürriyet ve aşk rüyaları kurduklarını, sigaradan sıkıldıklarında çubuklardaki lazkiye tütününün sırma püsküllerini içtiklerini, çubuktan sıkılınca da, bir fincan Suriye kahvesi yudumlayıp, meyve ve tatlı yediklerini, daha sonra tütün kokusu gitmesi için biraz macun emip, ondan sonra da macun kokusunu yok etmek için limonata içtiklerini dile getirmektedir (Amicis, çev. Akyavaş, 1981: 284).

Le Comte anılarında İstanbul lüle üretiminden bahsederken;

“eskiden İstanbul’da sanayinin her dalı, bir sokağı ve mahalleyi işgal ederdi. On yıl öncesine kadar pipo imalâtçıları Tophane’yle Karaköy arasını doldurmuştu. Şimdi Tophane’nin arkasına Kumbaracı Yokuşunun altındaki Bit Pazarına çekilmişlerdir. Yaklaşık 40 pipo imalâtçısı ve 15 satıcı vardır.” diyerek 19. yüzyıl sonunda İstanbul’da lüle üretimine dair bilgi vermektedir (Lecomte, 1975: 193).

Tavernier İran’a Seyahat anılarını aktardığı kitabının kervanlarla ilgili bilgi verdiği ünitesinde “ *Kervanda bütün insanlar sıkılmamak ve uyumalarını önlemek için eğlenerek*

veya ya lüle içerek ya şarkı söyleyerek ya da kendi işlerinden söz ederek geceyi geçirirler” demektedir (Taverniar, çev. Tunçdoğan, 1980: 70).

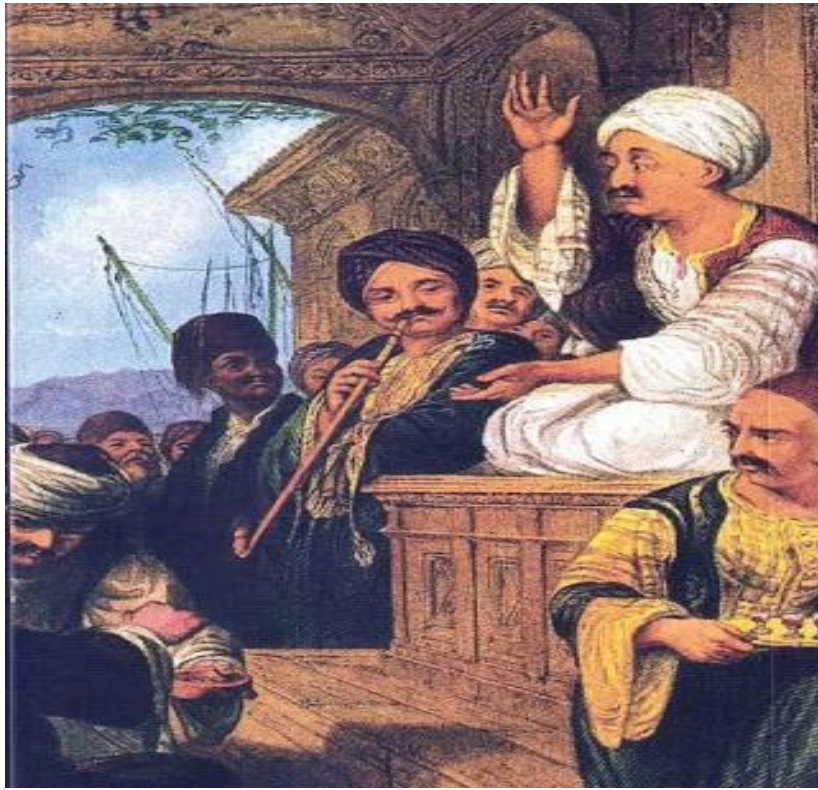
3.6. Tasvirlerde Lüle

Lüle ile ilgili araştırmalar henüz yakın dönemde başlayabildiği için ve bu sebepten ötürü de sınırlı bilgilere ulaşabildiğimiz bu konuyla ilgili, kazılar dışında minyatür, gravür ve resimler önemli bilgi ve belge niteliği taşımaktadır. Yapılan betimlemelerde lüle, başta sarayın mekanlarında olmak üzere kahvehanelerde, sokaklarda, hamamlarda ve çarşılarda resmedilmiştir. Resmediliş biçimleri değişirken bize lüle hakkında lülenin biçimi, rengi, süslemesi, içimi hakkında birçok bilgi vermektedir. Lüleler yoğun olarak başta sultanlar olmak üzere meddahların, atlıların, satıcıların ellerinde resmedilmiştir. Pek çok gravür sanatçısı ve ressam İstanbul ve çevresinin tarihini, mimarisini, kahvehanelerini yaşayışını, hayatın pek çok detaylarıyla tasvir etmişlerdir. Çeşitli nedenlerle İstanbul’a ve Osmanlı Devleti’nin çeşitli şehirlerine gelen seyyahlar yazmış oldukları eserlerde kahvehaneler ile ilgili pek çok ayrıntılı bilgiler vermişlerdir.

1874 yılında İstanbul’a gelen Edmondo de Amicis Kasımpaşa sırtlarındaki bir kahvehane ile ilgili olarak şunları yazmıştır:

“Karşı sahilde bulunan, İstanbul, kemerleri mavi gökyüzüne yükselmiş Valens su bendi, büyük Fatih ve Süleymaniye camileri ile binlerce ev ve minarenin vatlığı. Bu manzaranın güzelliğine varabilmek için bir Türk kahvesinin önüne oturup İstanbul’da bulunan herkesin ister istemez her gün içmek durumunda kaldığı on fincan kahvenin dördüncüsünü veya beşincisini içtik. Bulunduğumuz kahve, diğer Türk kahveleri gibi, fakirane olmakla birlikte farklı bir kahveydi; bunlar belki de Muhteşem Süleyman zamanındaki ilk kahvelerden veya kahve içme yasağını dinlemeyenleri kendi eliyle cezalandırmak için gece şehirde dolaşan IV. Murad’ın elinde palasıyla birden dalıverdiği kahvelerin benzeridir. Sert görüşlü ulemaya göre, “bu uyku ve zürriyet düşmanı” ne fermanı hümayunlara, ne şer’i münaşakalara, ne kanlı mücadelelere sebep olmuştur; akaid ulemasının dediği gibi, bu “rüya cini ve hayal kaynağı”, şimdi, aşk ve tütünden sonra, en fakir Müslümanın en tatlı tesellisidir! Kahve artık Galata ve Serasker kulesinin tepesinde, bütün vapurlarda, mezarlıklarda, berber dükkanlarında, hamamlarda, çarşıda içilir. İstanbul’un neresinde olursanız olun, etrafınıza bakmadan “Kahveci!” diye seslenmeniz yeterlidir. Üç dakika sonra önünüzde bir fincanın dumanı tütmetedir”(Amicis, çev. Akyavaş, 1874: 102).

Lülelerin kullanımı, lüle ve tütünle tanışıldığı zamandan itibaren ilk olarak kahvehanelerde tüketilmeye başlanmıştır. Kahvehane kültürünün gelişimi kahveyle paralel olarak ilerlemiştir. 16. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanan kahvehaneler; o dönemin toplum hayatındaki cami, çarşı ve tekke üçgeni dışında yeni bir mekan olarak halkın büyük ilgisiyle karşılaşmıştır. Kahvehaneler, o dönemin kültür merkezidir. Sanat, edebiyat ve fikir adamlarının toplanıp sohbet ettiği, siyasal mevzuları tartıştığı, meddahların gösteri yaptığı mekanlardır (Ana Britanica, 1988: 406). Lülenin resmediliş şekli de sohbet esnasında, meddahların yanında olmuştur.

Resim 3.3. Allom'un Meddah ve Dinleyiciler gravürü(R. Walsh, Constantinople and the Scenery of The Seven Churches of Asia Minor, London 1840, s. 73)

İngiliz mimar ve ressam Thomas Allom'un 19. Yüzyılda çizmiş olduğu "İstanbul ve Küçük Asya'da Yedi Kilise Görünümleri" kitabındaki eserinde Meddahı ve onu dinleyen halkı resmetmiştir. Meddah, Arapça medh kökünden gelmekte olan meddâh sözlükte "metheden, çok öven" anlamına gelmektedir (TDK). Buna mâdih, medîhagû, medîhaserâ da denilmiştir. Osmanlı'da bu terim "kıssahan, şehnâmehan" yerine de kullanılmıştır. O dönemde meddahın rolü büyüktür çünkü halkın büyük çoğunluğu okuma yazma bilmediklerinden gündemden meddahın anlattıkları sayesinde haberdar olmaktadır ve aynı zamanda meddahlar sözlü kültürün taşıyıcısıdır. Gravürde meddah kahvehane

önünde, küçük kubbeli bir mekanda yüksekçe bir sedirde oturmaktadır. Etrafındaki halk onu ilgi ve merakla dinlemektedir. Meddahın yanında ayakta duran kişi bir taraftan dinlerken bir taraftan da lülesini içmektedir.

Resim 3.4. Thomas Allom'un bir İstanbul kahvehanesini temsil eden gravürü (R. Walsh, Constantinople and the Scenery of the Seven Churches of Asia Minor, London 1839, lv. 30)

Thomas Allom Boğaz'da bulunan bir kahvehaneyi resmetmiştir. Büyük bir kahvehanenin sedirlerinde halk kahve ve tütün içerek sohbet etmektedir. Lüle ile ilgili malzemelerin bulunduğu bir dolap kahvehanenin içerisinde yer almaktadır. Büyük kahvehanelerde birçok çubuğu yan yana asacak çubukluklar yapılmıştır. (Bakla, 1993: 61) Halk kahvenin sunduğu imkanlar dahilinde, serin gölgelerde dinlenerek ve günlük stresten çubuklarını içerek uzaklaşmaya çalışmışlardır(Hattox, çev. Elhuseyni, 1998: 122).

1655–1656'da Osmanlı'ya gelen bir seyyah olan Jean Thevenot Osmanlı kahvehaneleri ile ilgili olarak şunları yazmıştır:

“...Ama çok daha kısa aralıklarla içtikleri bir içecekleri daha bulunmaktadır, bunun adına kahve derler ve günün her saatinde içmektedirler. Bu içecek

aşağıda sözünü edeceğimiz bir taneden yapılır. Bu taneler bir tavaya veya başka bir kaba koyup ateşte kavururlar, sonra çekerler ve çok ince bir toz haline getirirler ve içmek istedikleri zaman bu iş için özel olarak yapılmış, cezve olarak adlandırılan kulplu bir kase ve onu suyla doldurup kaynatırlar; su kaynadığında içine bu tozdan atarlar; üç tas suya bir kaşık dolusu bu tozdan atarlar ve su kaynayınca hızla ateşten çekip veya karıştırıp, yoksa üstten taşar, çünkü kaynama anında hızla yükselir; böyle on, on iki taşım kaynattıktan sonra ahşap bir tepsi üzerine dizdikleri porselen fincanlara dökmektedirler ve size kaynar vaziyette sunmaktadırlar; bunu böyle sıcak sıcak ama yavaş yavaş içmek gerekir, yoksa tadı iyi olmaz. Bu içecek siyah renkli ve acıdır, biraz da yanık kokar. Ağzı yakabilir korkusuyla küçük yudumlarla içilir; öyle ki bir kahvehaneye girdiğinizde çok hoş bir höpürdetme sesi kulağınıza çalınır. Bu içecek midedeki sarhoşluğun başa doğru yükselmesini engellemek, dolayısıyla bunun yarattığı rahatsızlığı geçirmek için iyidir, yine bu nedenden dolayı uyumayı da engellemektedir. Bizim Fransız tüccarlar çok mektup yazacakları zaman ve bütün gece çalışmak istediklerinde, akşam bir veya iki fincan kahve içerler; ayrıca kahve mideyi rahatlatır. Türkler ise onun her türlü hastalığa iyi geldiğini söyler ve işin aslı, kesinlikle en az çaya atfedilen kadar meziyete sahiptir; tadına geldiğimizde, en çok iki kere içtikten sonra alışırsınız ve artık tatsız gelmez; kimileri içine karanfil ve birkaç kakule atar, kimileri biraz şeker koyar, ama tadını güzelleştiren bu karıştırma işlemi yararını azlattığı gibi onu daha sağlıksız bir içecek haline getirir. Türklerin yaşadığı ülkelerde bol miktarda kahve içilir; ister fakir ister zengin olsun, günde iki veya üç fincan kahve içmeyen yoktur ve bu kocanın karısına temin etmek zorunda olduğu temel ihtiyaç maddelerinden biridir. Kahvenin büyük kazanlarda pişirildiği birçok halk kahvehanesi bulunmaktadır. Bu tür yerlere din veya mevki farkına bakılmaksızın, herkes girebilir ve girmekte kullanılacak bir şey de yoktur, birçok insan vakit geçirmeye oralara gider; hatta kahvehanenin dışında üzerlerine hasır serilmiş taş sıralar da vardır; açık havada durup yoldan geçenleri görmek isteyenler buralara oturur. Bu kahvehanelerde genellikle birçok kemancı, neyzen ve müzisyen bulunur; kahveci günün büyük bir bölümünde çalıp söylemeleri ve böylece müşteri çekmeleri için bunları tutar. İnsan bir kahvehanedeyken içeri tanıdığı birilerinin girdiğini görünce azıcık kibarlığı varsa kahveciye gelenlerden hiç para almamasını söyler ve bunu tek bir kelimeyle yapar; çünkü gelenlere kahve ikram edilirken “bedava” diye bağırması yeterli olur.”(Thevenot, çev. Berktaş, 2014: 240).

Thevenot’un bu aktarımlarıyla dönemin kahvehanesi, kahvehaneye gelen kişiler, edilen sohbet ve mekanın mimarisi hakkında önemli bilgiler edinmekteyiz.

Resim 3.5.“Femme Turque”, Van Mour, 1707-1708 (Robinson, 1985 37)

Kahvehanelerden saraylara geçiş aşamasında lüle, öncelikle saray tarafından çok benimsenmemiştir. Bu durumun sebebi getirilen yasaklar, okunan fermanlar ve hükümdarların verdiği tepkiler olabilmektedir. Lale Devri’nde İstanbul’da yer alan; portreleri, , tarihsel yapıları, İstanbul manzaraları ve olayları konu alan resimleriyle tanınmış olan Flaman asıllı Fransız ressam Jean-Baptiste Van Mour’un çizmiş olduğu Türk kadını, odasında oturmuş vaziyette ile tütün içmektedir. Lülesinin çubuğu ağzında, çanağı ahşap bir sehpanın üzerinde durmaktadır.

Osmanlı Dönemi’nin özelliklerini yansıtan tasvirlerde çubuk içen kadın betimlemeleri tütün kullanımında cinsiyet ayrımı olmadığını gösteren eserlerdir (Robinson 1985, 153-157; Çetin 2011, 421-441, 426). Bu durumun yanında, bölgede veya Demre’de kadınların tütün kullanımına ilişkin bir veriye bulunmamaktadır. Seyyahlar Türk evindeki kadın ve erkeklerin yaşadıkları alanı bölümlendiren haremlik-selamlık bölümlerinden dolayı kadınlarla oldukça sınırlı ilişkiler kurmuş, bu nedenle de onların yaşamlarına dair birçok durumu ve olayı gözlemleyememiş oldukları düşünülmektedir (Robinson, 1985: 149).

Resim 3.6. Frenk Kadın Hamamda Jean-Etienne Liotard (1702-1789)

Resim 3.7. Jeon Leon Gerome Topkapı Sarayı Terası

Lülenin hamamda içimine de sıklıkla rastlanmaktadır. Liotard'ın Avrupa'ya dönüşünden sonra tamamını yaptığı bu resimde, Frenk kadın, üzerinde şalvarı ve cepkeni, başında yemenisi ve elinde çubuğu ile terlikli ayaklarını hamam nalınlarına takmış, kınalı elini ileriye doğru açarak elinde fildişi bir tarak ile kına kabını taşıyan küçük kıza doğru uzatmıştır. Arkadaki mermer kurna ile yerdeki mermer kaplamalarla dekor, kısıtlı bir alan da olsa bir Türk hamamını yansıtmaktadır (Resim 3.7). *Liotard'ın 18. yüzyılda yapmış olduğu Frenk Kadın tablosunda, elinde lüle tutan bir kadın bulunmaktadır. Gerome'nin tablosunda da yine hamamda tütün içen kadınları görmekteyiz. Revaklı bir avlunun ortasındaki havuzda yıkanan kadınların yanında halı zeminde oturan kadınlar müzik*

eşliğinde sohbet ederek tütün içmektedirler. Halı zemin üzerindeki koyu giyimli hizmetkar elindeki lüleyi ikram etmektedir. Hamamlarda o dönemin önemli kişileri için yapılmış, külhandan odun ateşi koyulmuş büyük bir mangalla ısıtılmış olan odalar bulunmaktadır. Efendi ısıtılan odaya girer, burada bulundurulmuş görevliler tarafından üzerindeki kılıbının çıkartılmasına yardım edilir ve hamam için hazırlanmaktadır. Sernöbet adındaki görevli, efendinin yanında durmaktadır ve çubuk, kahve, nargileden birini isteyip istemediğini sorar, isteği ne var ise hemen yerine getirmektedir (Resim 3.7).

Resim 3.8. Jean-Etienne Liotard, Mehmet ağa

Liotardın yapmış olduğıve 1740-42 yılları arasına tarihlendirilen vezir kallavisi ve kürklü beyaz kaftan içinde bir vezir portresi ressamın bilinen çalışmalarından birisidir. Resimdeki kişinin kimliği ise çelişkilidir. Süheyl Ünver Liotard'ın İstanbuldayken Ragıp paşa ile reisülküttaplık vazifesindeyken tanıştıklarını, Avrupa'ya döndükten sonra onun sadrazam olduğunu duyunca paşayı sadrazam kıyafetleri içinde resmetme ihtimalini göz önünde bulundurarak resimdeki kişinin koca Ragıp paşa olduğu söylemektedir(Ünver, 1963: 40). Liotard'ın resmettiği kişi sedirde dizleri üzerinde oturmaktadır. Oturur vaziyette lülesini içmektedir.

Resim 3.9. Ressamın yakın arkadaşı Bay Levett ve 1723-1734 yılları arasında Kırım'daki eski Fransız konsolosun kızı Mademoiselle Glavani, Türk kostümü Jean-Etienne Liotard . Louvre müzesi

Liotard, Türk kıyafetleriyle divanda oturan ve çubuk içerken betimlediği tiplerini birçok resminde kullanmıştır. O dönemde İstanbul'da bulunan İngiliz tüccarlarından, onu Pera sosyetesini ile tanıştıran arkadaşı Levett için yaptığı resimde bu tipleri görmek mümkündür. Sarı ve kürk yakalı kaftan ile tipik bir Türk görünümünde olan ve Türk motifleriyle bezeli bir divan üzerinde oturan Levett'in yanında, tambur çalan ve Türk giysileri içinde betimlenen bir kadın figürü vardır. Bu figür, Kırım'ın eski Fransız konsolosunun küçük kızı Matmazel Glavani'dir. Figürler tipik bir Türk evi dekoru içerisinde yansıtılmışlardır. Lüle içen kişinin lülesinin altında lüle altı olarak isimlendirilebilecek bir kap ortadaki yuvarlak yuvası yarım daire biçiminde tasarlanmış bir mumluk biçimindedir (Barışta, 2002: 73).

4. KATALOG

4.1. Basık Yuvarlak Çanaklı Lüleler

4.1.1. Süzgeçli Basık Yuvarlak Çanaklı Lüleler

4.1.1.1. Kaidesiz, süzgeçli, basık yuvarlak çanaklı lüleler

4.1.1.1.1. Duman yolu mevcut, kaidesiz, süzgeçli, basık yuvarlak çanaklı lüleler

KATALOG NO: 1	FOTOĞRAF NO: 32	ÇİZİM NO: 46
ETÜT NO	2011- 1625 (E), 7510 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.3 cm
	Mevcut Yükseklik	4.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.2 cm
HAMUR	10YR 5/1 gray	
ASTAR	5YR 2.5/1 black	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.1.1.1	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	

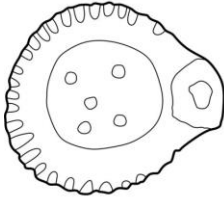
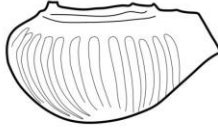
TANIM: Çanak ağız ucunda kırıklar olan lüle, duman yolu bulunan kaidesiz, süzgeçli, basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Çokgen duman yolu; ağız kısmına doğru genişlemekte, bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak içi süzgeçlidir. Süzgeçte düzensiz olarak yerleştirilmiş beş delik bulunmaktadır. Gövde yüzeyi oluklu bezemeyle dilimlendirilmiştir. Kazıma tekniği ile dilimlendirilen oluklar arasına üçgenimsi bezemeler yerleştirilmiştir. Çanak ağız ucunu rulet baskı tekniğiyle yapılmış olan çentiklerin yan yana gelmesiyle oluşan bordür kuşatmaktadır. Kırık olan çanak ağız ucundan anlaşılacağı üzere lüle devamında düz kenarlı olarak devam etmektedir.

4.1.1.1.2. Duman yolu kırık olan kaidesiz, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler

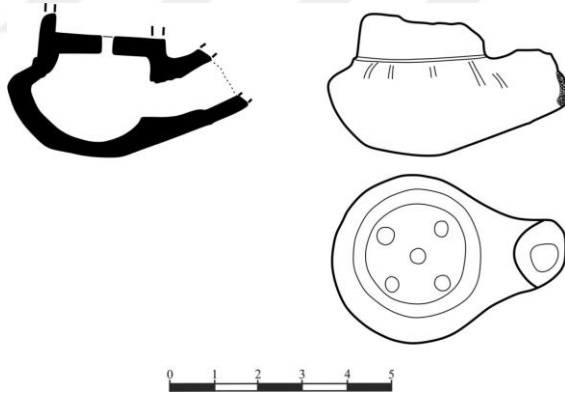
KATALOG NO: 2	FOTOĞRAF NO: 33	ÇİZİM NO: 47
ETÜT NO	2011-1668 (E), 7512 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2007 Nusaybin Savcılık	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.9 cm
	Mevcut Yükseklik	2.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.4 cm
HAMUR	Gley 1 5/N gray	
DIŞ YÜZEY	5YR 2.5/1 black	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.1.1.2	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	

TANIM: Duman yolu ve çanak ağız ucu kırık olan lüle, duman yolu kırık, kaidesiz, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Lülenin çanağında düzensiz olarak yerleştirilmiş beş delikten oluşan süzgeç bulunmaktadır. Çanak yüzeyinin tamamını kazıma yöntemiyle yapılmış dikine kalın yivler kuşatmaktadır. Çanak ağız ucunun kırık bölümünden anlaşılabileceği üzere, çanaktan sonra devam edecek olan kenar düz olduğu görülmektedir.

KATALOG NO: 3	FOTOĞRAF NO: 34	ÇİZİM NO: 48
ETÜT NO	7	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.5 cm
	Mevcut Yükseklik	3.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.9 cm
HAMUR	Gley 1 3/N	
DIŞ YÜZEY	Gley 1 2.5/N	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.1.1.2	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	

TANIM: Çanak ağız ucunda ve duman yolunda kırıklar olan lüle, duman yolu kırık, kaidesiz, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Lülenin çanağında düzenli olarak yerleştirilmiş beş delikten oluşan süzgeç bulunmaktadır. Lülenin basık yuvarlak çanağın düz olarak uzanan kenar arasında çiftli olarak kazıma yöntemiyle sırayla yerleştirilmiş ince çentikler yer almaktadır. Basık kenar çanak üzerinden düz bir kenar yükselmektedir. Duman yolunun kırık bölümünden anlaşılacağı üzere lüle, silindirik duman yoluna sahiptir.

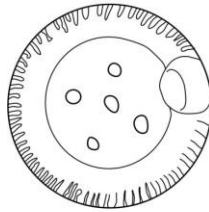
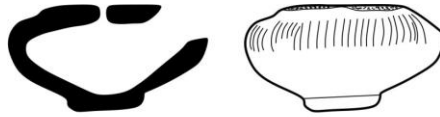

4.1.1.2. Kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler

4.1.1.2.1. Duman yolu kısmı bulunmayan kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler

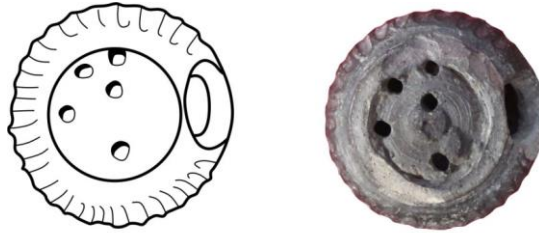
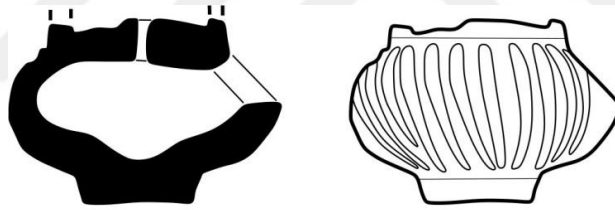
KATALOG NO: 4	FOTOĞRAF NO: 35	ÇİZİM NO: 49
ETÜT NO	2010- 1541 (A), 3407	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	1995, Satın Alma (Faysal Baltacı)	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.7 cm
	Mevcut Yükseklik	2.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.8 cm
HAMUR	Gley 1 3/N very dark gray	
ASTAR	5YR 2.5/1 black	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başı	

TANIM: Çanak ağız ucu kırık olan lüle, duman yolu kısmı bulunmayan kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kaideli süzgeç çanaklı çubuklukları bulunmayan lülelerde çubuk doğrudan lüle çanağında bulunan açıklığa yerleştirilmektedir. Gövde üzerinde dikine çentiklerden oluşan bezeme tüm gövdeyi çevrelemektedir.

KATALOG NO: 5	FOTOĞRAF NO: 36	ÇİZİM NO: 50
ETÜT NO	3	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.9 cm
	Mevcut Yükseklik	2.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.8 cm
HAMUR	Gley 1 7/N light gray	
DIŞ YÜZEY	Gley 1 2.5/N black	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başı	

TANIM: Çanak ağız kenarı kırık olan lüle, duman yolu kısmı bulunmayan kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Gövde yüzeyini kaideye kadar dikine oluklu bezemeler çevrelemektedir. Çanak yüzeyinde düzensiz yerleştirilmiş beş delik bulunmaktadır.. Anadolu dışında ise Khirbet Hata'a'da ele geçen bu tipte lüleleri, Itamar Taxel, R. Matney “afyon başlıklı lüle” olarak adlandırmaktadır. Itamar Taxel, buradaki lülelerin Irak’ın kuzeyinde üretilmiş olabileceğini, bunların diğer lüle tiplerine göre daha az tanınan örnekler olduğunu ve üreticiler tarafından az sayıda üretilen tipin 17.-18. Yüzyıl arasında üretilileceğini düşünmektedir.

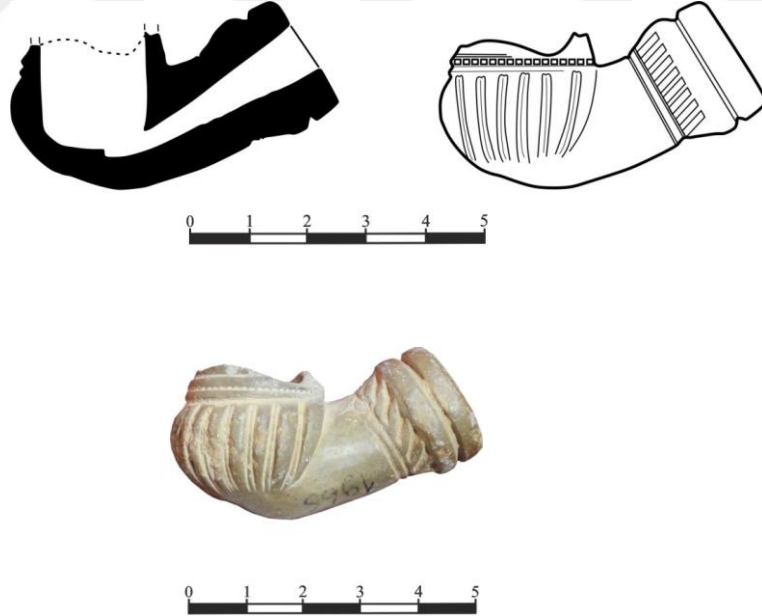

4.1.2. Süzgeçsiz, Basık Yuvarlak Çanaklı Lüle

4.1.2.1. Duman yolu mevcut süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüleler

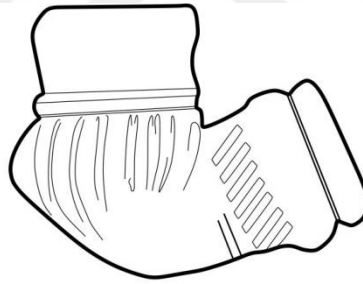
KATALOG NO: 6	FOTOĞRAF NO: 37	ÇİZİM NO: 51
ENVANTER NO:	2011-1181(E), 1965	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın alma (Fatma Kanbur) 2008	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.6 cm
	Mevcut Yükseklik	3.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.9 cm
HAMUR	2.5 Y 5/1 gray	
DIŞ YÜZEY	10 YR 5/3 brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	

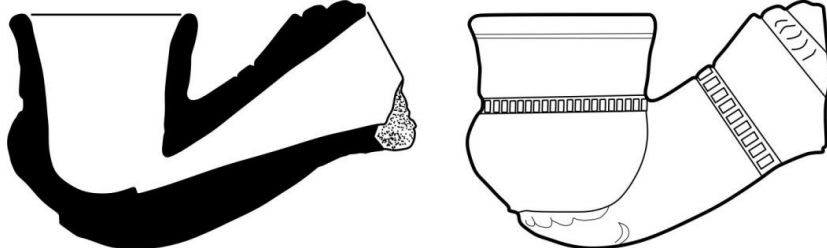
TANIM: Çanak ağız ucu kırık olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Silindirik ve kısa tutulan duman yolu bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolunu üzerine diyagonal şekilde yerleştirilen dikdörtgenler kuşatmaktadır. Duman yolunda birbirine paralel üç sıra bordür bulunur. Çanak ağız ucunu dikdörtgenlerin yan yana gelerek oluşturduğu bir sıra bordür yatay olarak kuşatmaktadır. Çanak yüzeyini kuşatan yiv çiftleri omurgaya kadar çanağı çevrelemektedir.

KATALOG NO: 7	FOTOĞRAF NO: 38	ÇİZİM NO: 52
ETÜT NO	2011- 1610 (E) 3409	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın alma (Faysal Baltacı) 1995	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.8 cm
	Mevcut Yükseklik	3.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	10 YR 5/3 Brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	

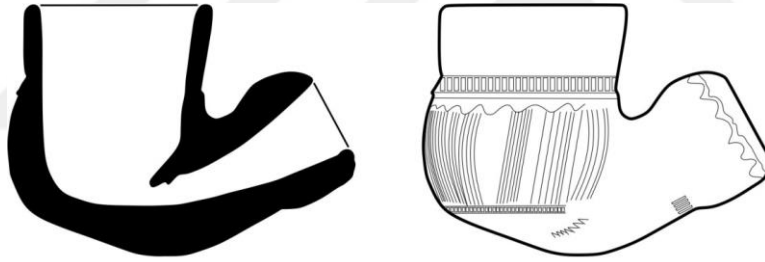
TANIM: Sağlam olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Silindirik ve kısa duman dolu bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolu yüzeyinde diyagonal sıralanmış dörtgen bezemeler bulunmaktadır. Çanak yüzeyinde dikine çiftli yivler tüm çanağı kaideye kadar kuşatmaktadır. Basık çanaktan sonra kenar, düz bir şekilde çanak ağızına kadar yükselmektedir.

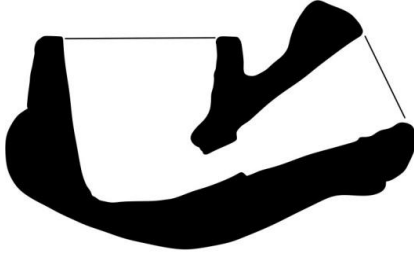
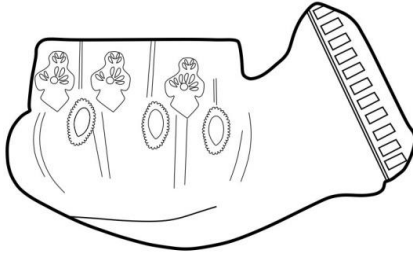

KATALOG NO: 8	FOTOĞRAF NO: 39	ÇİZİM NO: 53
ETÜT NO	2011-1658(E), 7166	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Müze’de buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.5 cm
	Mevcut Yükseklik	3.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.2 cm
HAMUR	10 YR 7/4	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	
TANIM: Duman yolu ağzı kısmında kırıklar olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Basık yuvarlak çanak, dışa taşıntılı omurga ile duman yoluna bağlanmaktadır. Duman yolu hafifce bombe yaparak sonlanmaktadır. Omurgada stilize ağaç motifi yer almaktadır. Lülede, basık çanaktan sonra düz kenar devam eder ve içlerinde dikdörtgenler olan bir bordür iki bölüme ayırır. Duman yolu üzerinde, içlerinde dikdörtgenler bulunan iki sıra bordür çevrelemektedir.		
		
		
		
		

KATALOG NO: 9	FOTOĞRAF NO: 40	ÇİZİM NO: 54
ETÜT NO	2011-1155 (E), 1610	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın Alma (M. Reşit Metehan) 2011	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.8 cm
	Mevcut Yükseklik	4.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.3 cm
HAMUR	10YR, 6/2 Light brownish gray	
ASTAR	10 R 3/6 dark red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	

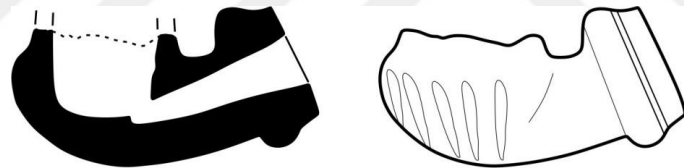
TANIM: Sağlam olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kısa ve silindirik duman yoluna sahiptir. Duman yolu ağız kısmında bombe yapmaktadır. Bombenin uç kısmını dalga motifi çevrelemektedir. Lülenin çanak kısmında dikine çentikler bulunmaktadır. Bu çentiklerin alt ve üst kısımlarında içinde dikdörtgenlerin sıralandığı şeritler yer almaktadır. Lüle, basık yuvarlak çanaktan sonra düz bir kenarla sonlanmaktadır.

KATALOG NO: 10	FOTOĞRAF NO: 41	ÇİZİM NO: 55
ETÜT NO	2011- 1153(E), 683	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.2 cm
	Mevcut Yükseklik	3.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.1 cm
HAMUR	5 YR 5/8 yellowish red	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Üçgen uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	
TANIM: Sağlam olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulan ve silindirik duman yolu bombe yaparak sonlanmaktadır. Duman yolu ağız ucunu dikdörtgenlerin yan yana gelerek oluşturduğu dikdörtgenler dizisi çevrelemektedir. Basık gövdeli bölümde sırasıyla yerleştirilmiş iç içe geçmiş stilize yaprak motifleri ikişer çentik arasına konumlandırılmıştır. Basık çanaktan sonra gelen düz kenar üzerinde stilize çiçek motifleri düzenli aralıklarla kenar boyu devam etmektedir.		
		
		
		
		
		

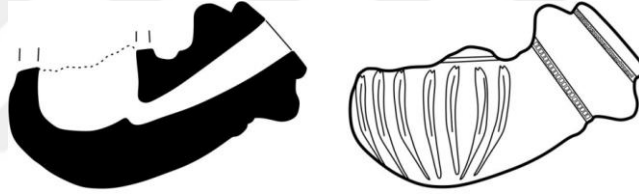
KATALOG NO: 11	FOTOĞRAF NO: 42	ÇİZİM NO: 56
ETÜT NO	2011- 1167(E), 1304	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın Alma (Metin Ezilmez) 2008	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.1 cm
	Mevcut Yükseklik	2.9 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	10YR, 5/1 gray	
ASTAR	2.5 Y 6/1 gray	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Üçgen uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	

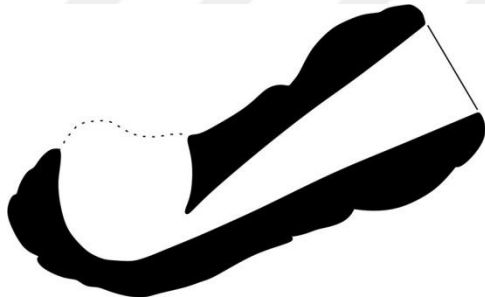
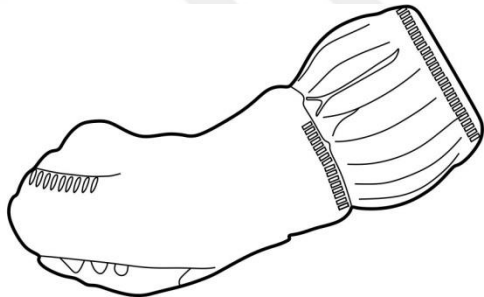
TANIM: Çanak ağız ucu kırık olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Silindirik duman yoluna sahip lüle bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. İki yanda çizgilerle sınırları belirtilen omurga çanakta üçgen yaparak sonlanmaktadır. Çanak yüzeyini dikine yivler çevrelemektedir. Çanak kenarında yarım yaprakların yan yana dizilmesiyle oluşan iki sıra bitkisel bezeme yer almaktadır. Bombeli bileziğin üzerindeki stilize yaprak motifleri tüm bileziği yatay olarak çevrelemektedir.

KATALOG NO: 12	FOTOĞRAF NO: 43	ÇİZİM NO: 57
ETÜT NO	2011-1655 (E), 7376 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011,Müzede buluntu yerine dair bilgi bulunmamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.9 cm
	Mevcut Yükseklik	2.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.9 cm
HAMUR	2.5Y, 8/2 Pale brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl ile 19. yüzyıl	
TANIM: Çanak ağız ucu kırık olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kısa ve silindirik duman yoluna sahiptir. Duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak yüzeyinde bulunan dikine yerleştirilmiş yivler tüm gövde boyunca devam etmektedir.		
   		

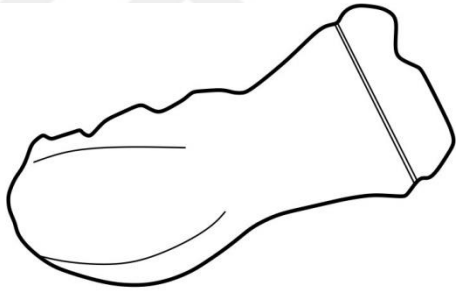
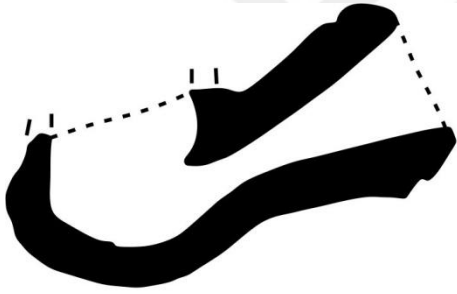
KATALOG NO: 13	FOTOĞRAF NO: 44	ÇİZİM NO: 58
ETÜT NO	2011-1182 (E), 1966	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın Alma (Fatma Kanbur) 2008	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.9 cm
	Mevcut Yükseklik	3.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	2.5 Y 7/1 light gray	
DIŞ YÜZEY	2.5 Y 6/3 light yellowish brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	

TANIM: Çanak ağız ucu kırık olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Duman yolu silindiriktir. Kısa tutulan duman yolu bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlandırılmıştır. Çanak yüzeyine dikine yerleştirilmiş olan çiftlerli yivler çanak yüzeyi boyunca devam etmektedir. Duman yolunu dikdörtgenlerin yan yana dizilmesinden oluşan birbirine paralel iki bordür çevrelemektedir.

KATALOG NO: 14	FOTOĞRAF NO: 45	ÇİZİM NO: 59
ETÜT NO	23	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Halktan alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.2 cm
	Mevcut Yükseklik	4.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.6 cm
HAMUR	5Y 6/1 gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Bitkisel uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl ile 19. yüzyıl	
TANIM: Çanak ağız ucunda kırıklar olan lüle duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Oldukça kalın olan silindirik duman yolu içi dikdörtgenlerin yan yana getirilmesiyle oluşan yatay bordür ile iki bölüme ayrılmaktadır. Duman yolunu dikine kabartılmış çizgiler kuşatmaktadır. Gövde yüzeyinde çentikler gövdenin basık kısmını kuşatmaktadır.		
		
		
		
		
		

KATALOG NO: 15	FOTOĞRAF NO: 46	ÇİZİM NO: 60
ETÜT NO	27	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012, Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.9 cm
	Mevcut Yükseklik	3.9 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.4 cm
HAMUR	5 YR 6/6 reddish yellow	
ASTAR	10 R 3/3 dusky red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	
TANIM: Çanak ağız ucu ve duman yolunda kırıklar olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Lüle oldukça sadedir.		

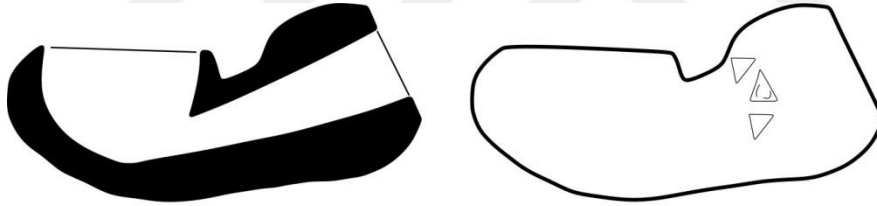

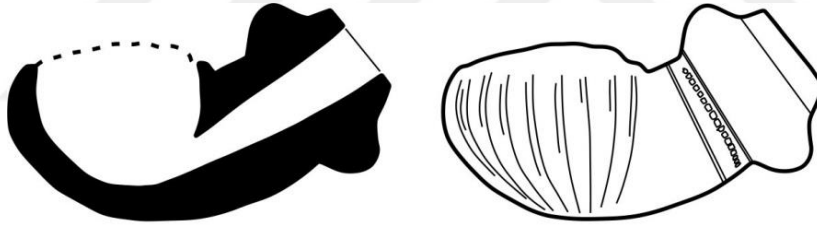
KATALOG NO: 16	FOTOĞRAF NO: 47	NO: 61
ETÜT NO	30	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2014, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.5 cm
	Mevcut Yükseklik	2.7cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1 cm
HAMUR	10 YR 8/2 very pale brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl ile 19. yüzyıl	

TANIM: Sağlam olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Süsleme bakımından oldukça sade olan lülenin duman yolunu, sırasıyla ters ve düz olarak yerleştirilmiş üçgenler çevrelemektedir.

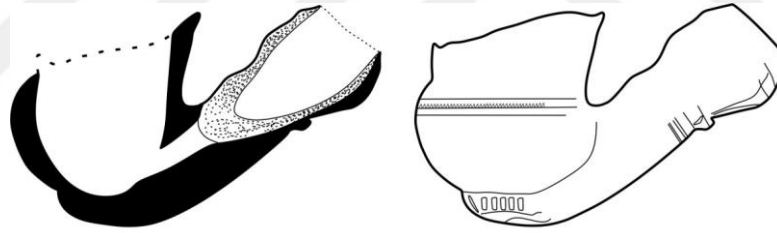
KATALOG NO: 17	FOTOĞRAF NO: 48	ÇİZİM NO: 62
ETÜT NO	31	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2013, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.7 cm
	Mevcut Yükseklik	2.8 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	7.5 YR 7/1 light gray	
ASTAR	7.5 YR 6/6 reddish yellow	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl ile 19. yüzyıl	

TANIM: Çanak ağız ucunda kırıklar olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Silindirik ve kısa tutulmuş duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Bombeli bileziğin altında içini çentiklerin oluşturduğu bir kuşak duman yolunu çevrelemektedir. Çanak gövdesi üzerinde dikine yerleştirilmiş çiftli yivler gövdeyi çanak altına kadar kuşatmaktadır.

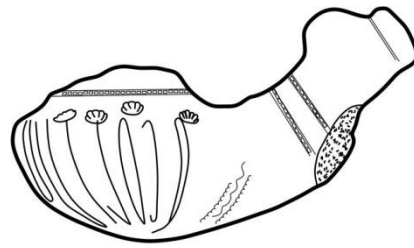
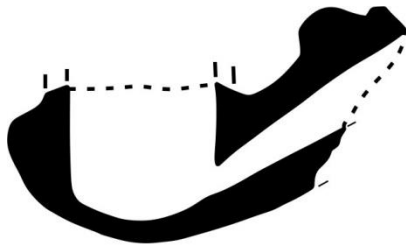
KATALOG NO: 18	FOTOĞRAF NO: 49	ÇİZİM NO: 63
ETÜT NO	22	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.5 cm
	Mevcut Yükseklik	4.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.6 cm
HAMUR	Gley1 5/N gray	
ASTAR	10R 4/8 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Bitkisel uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	

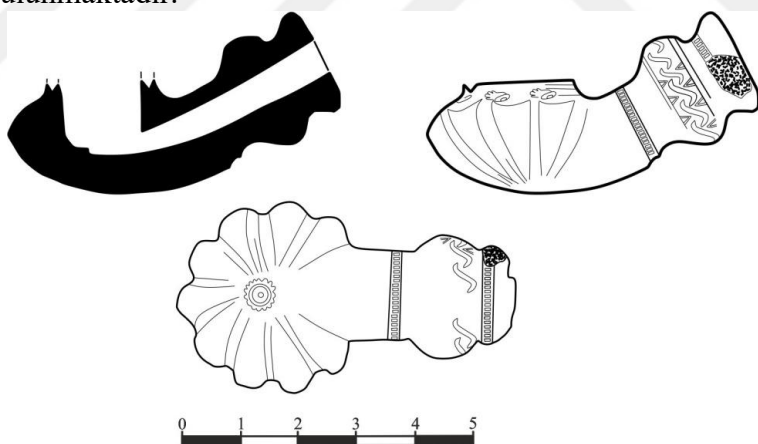
TANIM: Çanak ağız ucunda ve duman yolunda kırıklar olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolu bombe yaparak sonlanmaktadır. Basık çanağın ardında lüle düz olarak ağza kadar devam etmektedir. Lüle gövdesinin sınırlarını gösteren gövdeyi ikiye ayıran içi çentikli bir bordür bulunmaktadır. Silindirik duman yolu, çanakta omurga yaparak çanağa bağlanmaktadır. Çanak ile duman yolunun bileştiği yerde dikdörtgenlerin oluşturduğu bir süsleme yer almaktadır.

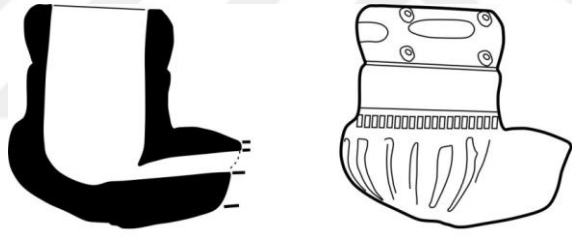
KATALOG NO: 19	FOTOĞRAF NO: 50	ÇİZİM NO: 64
ETÜT NO	38	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012, Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.2 cm
	Mevcut Yükseklik	3.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	10 YR 8/1 white	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl ile 19. yüzyıl	

TANIM: Çanak ağız ucu ve duman yolunda kırıklar olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolunu birbirine paralel iki sıra bordür kuşatmaktadır. Çanak gövdesi ince uzun dilimlere ayrılmıştır. Her bir dilimin üzerine stilize çiçek motifi yerleştirilmiştir.

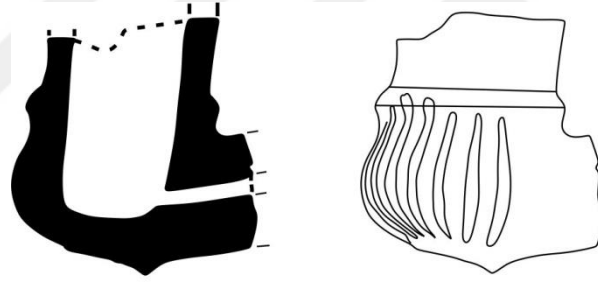
KATALOG NO: 20	FOTOĞRAF NO: 51	ÇİZİM NO: 65
ETÜT NO	2011-1168 (E) 1599	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın Alma (Aziz Yürüyen) 2011	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.8 cm
	Mevcut Yükseklik	3.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	Gley 1 5/N gray	
ASTAR	Gley1 2.5N black	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma- Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	Bitkisel	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.1	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	
TANIM: Ağız kısmı kırık olan lüle, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Lülenin kaidesi dilimlidir ve bu dilimler çanağın alt kısmına kadar uzanmaktadır. Dilimlendirilen çanağın üzerinde her iki dilimin ortasına gelecek şekilde damla motifleri yer almaktadır. Kısa ve silindirik duman yolu bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Bombeli bileziği çevreleyen iki bordür arasında birbirini takip eden ‘s’ kıvrımların oluşturduğu dalga deseni görülmektedir. Lülenin çanak kısmının ortasında iç içe stilize çiçek motiflerinin yer aldığı mühür bulunmaktadır.		
		
		

4.1.2.2. Duman yolu bulunmayan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüleler

KATALOG NO: 21	FOTOĞRAF NO: 52	ÇİZİM NO: 66
ETÜT NO	21	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.9 cm
	Mevcut Yükseklik	3.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.3 cm
HAMUR	7.5 YR 6/3 light brown	
ASTAR	2.5 YR 6/8 light red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazım- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.2	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	
TANIM: Duman yolu kırık olan lüle, duman yolu bulunmayan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Çanak kısmı gövdeden başlayarak çanağa kadar dikine yivlerle kuşatılmıştır. Yivlerin hemen üzerinde dikdörtgenlerin yan yana getirilmesiyle oluşturulan dikdörtgenler kuşağı bulunmaktadır. Çanak ağız ucunu yatay olarak yerleştirilmiş oluklu bezemeler bu bezemelerin altına üstüne gelecek şekilde iç içe geçmiş halkalar çevrelemektedir.		
		
		

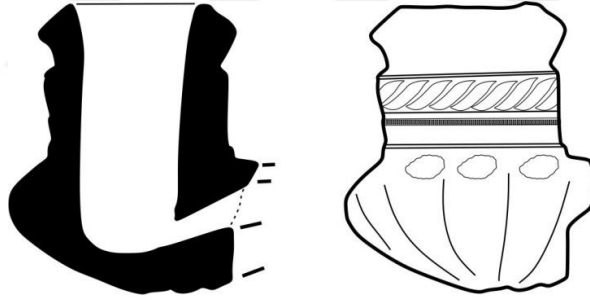
KATALOG NO: 22	FOTOĞRAF NO: 53	ÇİZİM NO: 67
ETÜT NO	29	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2014, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.3 cm
	Mevcut Yükseklik	3.4 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.3 cm
HAMUR	10 YR 6/3 pale brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.2	
DÖNEMİ	18. yüzyıl ile 19. yüzyıl	

TANIM: Çanak ağız ucu ve duman yolu kırık olan lüle, duman yolu bulunmayan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Basık çanak üzerindeki eş aralıklarla yapılmış dikey yivler gövde altına kadar uzanmaktadır. Lüle, basık gövdeden sonra düz bir şekilde uca kadar devam etmektedir.

KATALOG NO: 23	FOTOĞRAF NO: 54	ÇİZİM NO: 68
ETÜT NO	8	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.6 cm
	Mevcut Yükseklik	4.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	2.5Y 8/1	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.2	
DÖNEMİ	18. yüzyıl 19. yüzyıl	

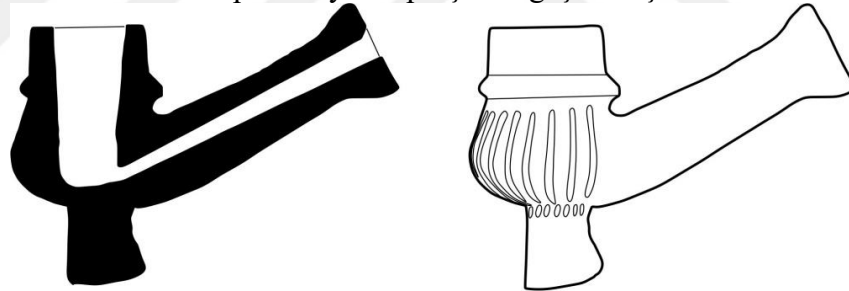
TANIM: Duman yolu kırık olan lüle, duman yolu bulunmayan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Basık çanak dilimlere ayrılarak istiridye kabuğu görünümündedir. Dilimlerin her birinin üzerinde daireler yer almaktadır. Basık yuvarlak çanaktan sonra lüle, düz bir ağızla devam etmektedir. Kenar yüzeyinde iki bordürle sınırlandırılmış diyagonal dikdörtgenlerin yan yana getirilmesiyle oluşturulan bezeme, tüm kenarı kuşatmaktadır. Çanağın altında stilize çiçek motifli bir damga bulunmaktadır.

4.1.2.3. Kaideli süzgeçsiz basık yuvarlak çanaklı lüleler

KATALOG NO: 24	FOTOĞRAF NO: 55	ÇİZİM NO: 69
ENVANTER NO:	2014- 9812	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Mor Yakup Kilisesi 2014	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.7 cm
	Mevcut Yükseklik	5.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	2.5Y 6/1	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 1.2.3	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

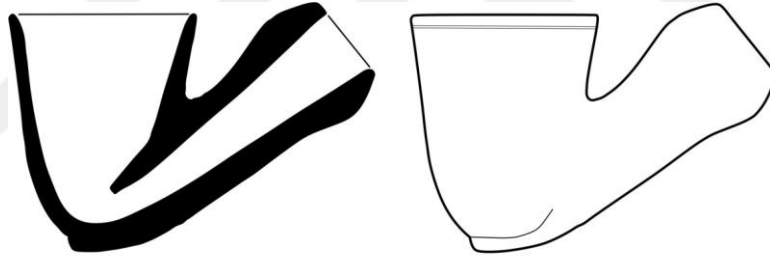
TANIM: Sağlam olan lüle duman yolu bulunmayan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipindedir. Lüle, kaide üzerinde yükselen basık yuvarlak bir çanağa sahiptir. Silindirik ve uzun duman yolu ağız kısmına doğru kalınlaşma yapmaktadır. Çanak yüzeyini dikine yivler kuşatmaktadır. Kaide ile çanağın birleşimini büyüklü küçüklü geometrik bezeme çevrelemektedir. Hasankeyf'te Küçük Külliye'de 2002'de yapılan kazılarda benzer tipte lülele ait parça ele geçirilmiştir.

4.2. Çan Biçimli Lüleler

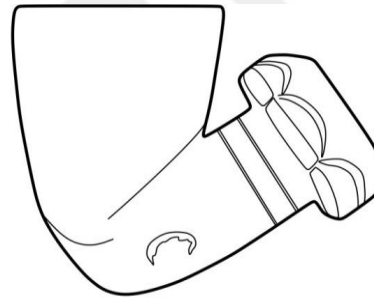
KATALOG NO: 25	FOTOĞRAF NO: 56	ÇİZİM NO: 70
ETÜT NO	2011- 1642(E), 1344(A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.5 cm
	Mevcut Yükseklik	5.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.6 cm
HAMUR	7.5 YR 6/6 reddish yellow	
DIŞ YÜZEY	7.5 YR 4/8 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel	
MÜHÜR-DAMGA	Bitkisel	
DUMAN YOLU	Bitkisel uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 2	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Sağlam olan lüle çan biçimli lüle tipindedir. Silindirik ve kısa tutulmuş duman yolu bombe yaparak sonlanmaktadır. Çanak ile duman yolunun birleştiği yerde duman yolu omurgalı olarak bağlanır ve omurganın altında stilize ağaç motifi yer almaktadır. Çanak ağız ucunu bir sıra kuşak çevrelemektedir.

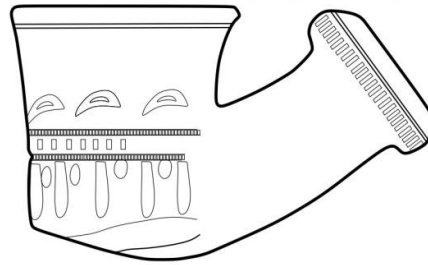
KATALOG NO: 26	FOTOĞRAF NO: 57	ÇİZİM NO: 71
ETÜT NO	2011- 1157, 1508	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.1 cm
	Mevcut Yükseklik	4.8 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.7 cm
HAMUR	10R 5/8 red	
ASTAR	7.5YR 6/8 reddish yellow	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	Belirsiz	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 2	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Sağlam olan lüle çan biçimli lüle tipindedir. Kısa ve silindirik duman yoluna sahip lüle çokgen kenarlı bombeli bilezikle sonlanmaktadır. Duman yolu üzerinde birbirine paralel iki sıra kuşak duman yolunu çevrelemektedir. Bilezik üzerinde hilallerin yan yana gelmesiyle oluşan kuşak yer almaktadır. Duman yolunda damga yer almaktadır.

KATALOG NO: 27	FOTOĞRAF NO: 58	ÇİZİM NO: 72
ETÜT NO	2011-1612 (E), 1342	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Müzede buluntu yeri ve tarihine dair bir bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7 cm
	Mevcut Yükseklik	4.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.9 cm
HAMUR	7.5 R, 3/6 dark red	
ASTAR	7.5YR, 5/4 Brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan Çanağa Bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 2	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Sağlam olan lüle, çan biçimli lüle tipindedir. Kısa ve silindirik duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Basamak halkası üzerini yan yana dizilmiş dikdörtgenler bezemesi kuşatmaktadır. Çanak ağız ucunda ve gövde üzerinde birbirine paralel 3 sıra kuşak bulunmaktadır. gövde üzerinde kuşakların içerisi çentiklerle doldurulmuştur. İki kuşak arasına yan yana getirilmiş dikdörtgenler bulunmaktadır. ikinci kuşağın altındaki büyüklü küçüklü sırayla dizilmiş oluklu çubuklar ve yuvarlaklar tüm gövdeyi kuşatmaktadır. Arka arkaya yerleştirilmiş stilize yaprak motifleri lüle kenarını çevrelemektedir.

4.3. Disk Çanaklı Lüleler

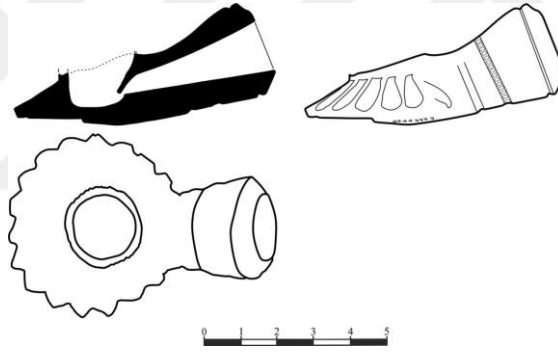
KATALOG NO: 28	FOTOĞRAF NO: 59	ÇİZİM NO: 73
ETÜT NO	2011- 1647 (E), 1340 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7 cm
	Mevcut Yükseklik	3.8 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.3 cm
HAMUR	5YR, 5/6 yellowish red	
DIŞ YÜZEY	Gley 1, 2.5/N black	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı-Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 3	
DÖNEMİ	18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başı	

TANIM: Sağlam olan lüle, disk çanaklı lüle tipindedir. Silindirik duman yolu dışa doğru açılarak sonlanmaktadır. Uzun tutulan duman yolu iki bölümlüdür ve bu bölümler çentikli bir bordürle ayrılmaktadır. Duman yolu yüzeyinde oluklu geometrik bezemeler yer almaktadır. Lülenin kaidesi disk biçimindedir ve üzerinde dışa doğru açılan çanak yer almaktadır. Kaidede dışa taşıntı yapan bir omurga bulunmaktadır. Disk kaide çanağa doğru dilimlenmiştir. Çanak yüzeyi üzerinde birbirini takip eden uzun tokmak biçimli bezemeler ve bordür yer almaktadır. Robinson'a göre disk kaideli lüleler 17. yüzyılda ortaya çıkmış ve varlığını 19. yüzyılda devam ettirmiştir.

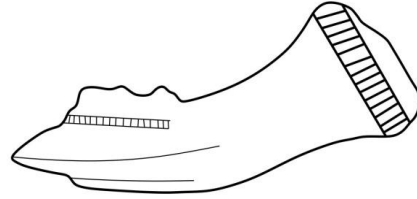
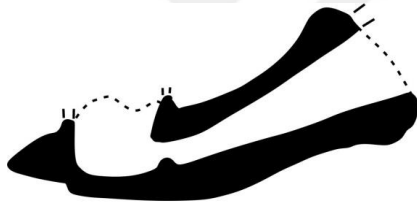
KATALOG NO: 29	FOTOĞRAF NO: 60	ÇİZİM NO: 74
ETÜT NO	2011-1664(E), 329 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.1 cm
	Mevcut Yükseklik	3.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.4 cm
HAMUR	7.5 YR, 5/4 brown	
ASTAR	4/4, 5YR reddish brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet bakı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Dikdörtgen uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 3	
DÖNEMİ	18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başı	

TANIM: Çanak ağız kısmında kırıklar olan lüle, disk çanaklı lüle tipindedir. Çanak, şişkince belirtilen dikdörtgen omurga ile duman yoluna bağlanmaktadır. Silindirik duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolunu çentikli bordür kuşatmaktadır. Gövde dilimlenerek, disk kısmı çiçek şeklini almıştır.

KATALOG NO: 30	FOTOĞRAF NO: 61	ÇİZİM NO: 75
ETÜT NO	5	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	8.6 cm
	Mevcut Yükseklik	4.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.6 cm
HAMUR	2.5YR 6/6 Light red	
ASTAR	10R 4/8 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Dikdörtgen uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 3	
DÖNEMİ	18. yüzyıl sonu 20. Yüzyıl başı	

TANIM: Çanak ağzı ve duman yolunda kırıklar olan lüle, disk çanaklı lüle tipindedir. Silindirik ve uzun duman yolu bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Kaidede dikdörtgen uçlu omurga dışa taşıntılı olarak belirtilmiştir. Gövdede, disk kaidenin bitimini çentikli kuşak belirlemektedir. Duman yolu ağzını dikine çentiklerin yerleştirildiği süsleme çevrelemektedir.

KATALOG NO: 31	FOTOĞRAF NO: 62	ÇİZİM NO: 76
ETÜT NO	6	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.2 cm
	Mevcut Yükseklik	3.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.4 cm
HAMUR	10YR 7/1 Light gray	
ASTAR	GLE Y1 2.5N black	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Dikdörtgen uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 3	
DÖNEMİ	18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başı	

TANIM: Çanak ağız ucunda kırıklar olan lüle, disk çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulan silindirik duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Disk kaideli çanak çentiklerle derin olmayan dilimlere ayrılmıştır.

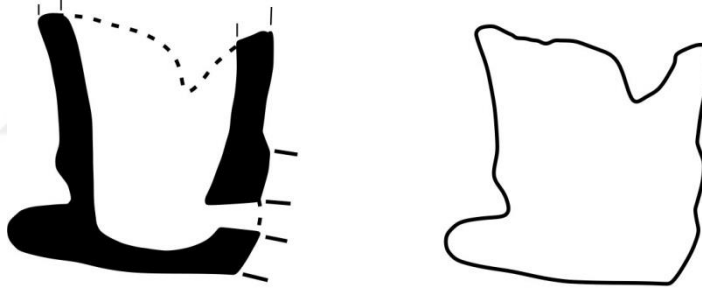
KATALOG NO: 32	FOTOĞRAF NO: 63	ÇİZİM NO: 77
----------------	-----------------	--------------

ETÜT NO	32						
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.						
ÖLÇÜLERİ	<table><tr><td>Mevcut Uzunluk</td><td>7.5 cm</td></tr><tr><td>Mevcut Yükseklik</td><td>4.2 cm</td></tr><tr><td>Duman Yolu Ağız Çapı</td><td>1.9 cm</td></tr></table>	Mevcut Uzunluk	7.5 cm	Mevcut Yükseklik	4.2 cm	Duman Yolu Ağız Çapı	1.9 cm
Mevcut Uzunluk	7.5 cm						
Mevcut Yükseklik	4.2 cm						
Duman Yolu Ağız Çapı	1.9 cm						
HAMUR	5 YR 6/4 light reddish brown						
DIŞ YÜZEY	7.5 YR 6/6 reddish yellow						
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma						
BEZEME TÜRÜ	Geometrik						
MÜHÜR-DAMGA	-						
DUMAN YOLU	Dikdörtgen uç ile çanağa bağlanmış						
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 3						
DÖNEMİ	18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başı						

TANIM: Çanak bölümü kırık olan lüle, disk çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulan silindirik duman yolu, gövde ortasındaki yiv ve çubuk bordüründen itibaren dilimli olarak basamak halkasına kadar devam etmektedir. Basamak halkasını dikine çentikler kuşatmaktadır.

KATALOG NO: 33	FOTOĞRAF NO: 64	ÇİZİM NO: 78
ETÜT NO	34	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.4 cm
	Mevcut Yükseklik	3.5 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.3 cm
HAMUR	5 YR 6/8 reddish yellow	
DIŞ YÜZEY	10R 5/8 red	
BEZEME TEKNİĞİ	-	
BEZEME TÜRÜ	-	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Dikdörtgen uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 3	
DÖNEMİ	18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başı	

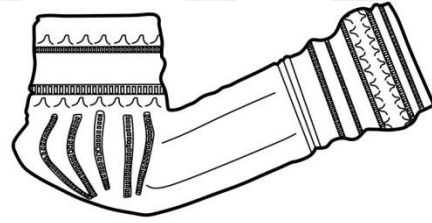
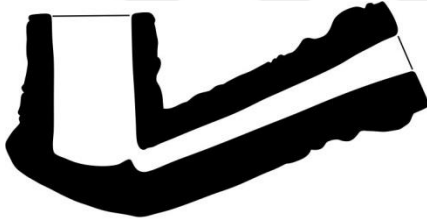
TANIM: Çanağın bir bölümü ile duman yolu kırık olan lüle, disk çanaklı lüle tipindedir. Lülenin kaidesi üzerinde krater biçiminde dışa doğru açılan çanak yer almaktadır. Kaidede dışa taşıntı yapan dikdörtgen uçlu omurga bulunmaktadır. Kırık lüle parçasında hiç bezemenin olmaması duman yolunda veya çanak ağzı kısmında süslemelerin var olabileceğini göstermektedir.

4.4. Karinalı Çanaklı Lüleler

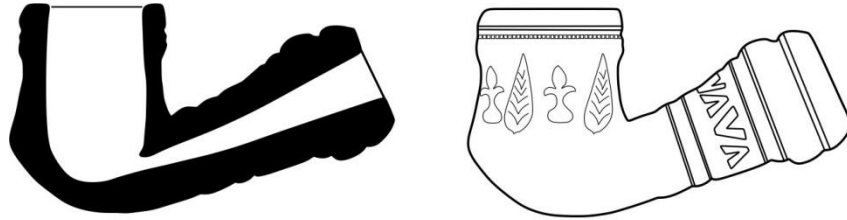
KATALOG NO: 34	FOTOĞRAF NO: 65	ÇİZİM NO: 79
ENVANTER NO:	MY 2013/9752 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Nüsaybin Mor Yakup Kazısı 2013	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.3 cm
	Mevcut Yükseklik	3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	10 YR 7/1 Light gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl ile 18. yüzyıl	

TANIM: Sağlam olan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Çokgen duman yolu; ağız kısmına doğru genişlemekte, bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak yüzeyinin ağız ve gövde kısmında üçgenlerin yan yana gelerek oluşturduğu bezemeler yer almaktadır. Lüle çanağının kırılma yaptığı yerde içleri çentikli kuşaklar dikine yerleştirilerek tüm gövdeyi kuşatmaktadır. Lülenin çanak kısmında iki sıra, duman yolu üzerinde beş sıra üzeri çentikli bordür yer almaktadır.

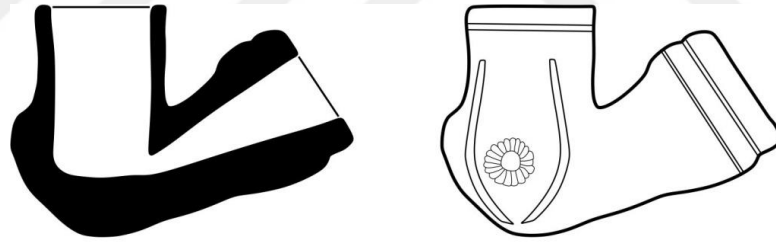
KATALOG NO: 35	FOTOĞRAF NO: 66	ÇİZİM NO: 80
ETÜT NO	2011- 1660 (E), 3523 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın Alma (Faysal Baltacı)	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.1 cm
	Mevcut Yükseklik	2.8 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	2.5 Y 7/2 Light gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik- Bitkisel	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl	

TANIM: Sağlam olan lüle karinalı çanaklı lüle tipindedir. Çanağın ağız kenarında birbirine paralel iki bordür yer almaktadır. Çanak ile duman yolu kaideye köşe yaparak bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolu yüzeyinde ters düz yerleştirilmiş üçgenler yer almaktadır ve yüzeyde birbirine paralel beş bordür bulunmaktadır. Çanak ağız kenarını birbirine paralel çentikli iki sıra bordür kuşatmaktadır. Çanak yüzeyinde sırayla yerleştirilmiş yaprak ve palmet motifleri yer almaktadır.birleşmektedir. Silindirik duman yolu ağız kısmına doğru genişlemektedir. Duman yolu

KATALOG NO: 36	FOTOĞRAF NO: 67	ÇİZİM NO: 81
ETÜT NO	2014-1753 (E)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Hibe 2014	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.2 cm
	Mevcut Yükseklik	3.5 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.7 cm
HAMUR	10 YR, 6/4 Light yellowish brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı-Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl	

TANIM: Sağlam olan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulan duman yolu, bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanaktan ağza doğru genişleyen duman yolu, silindirikdir. Duman yolu, kaidede hafif bir köşe yaprak birleşmektedir. Birbirine paralel iki sıra bordür duman yolunu çevrelemektedir. Çanak yüzeyinde dikine yerleştirilmiş iki çentik arasında çiçek motifi yer almaktadır ve bu süsleme tüm lüle çevresi boyunca devam etmektedir.

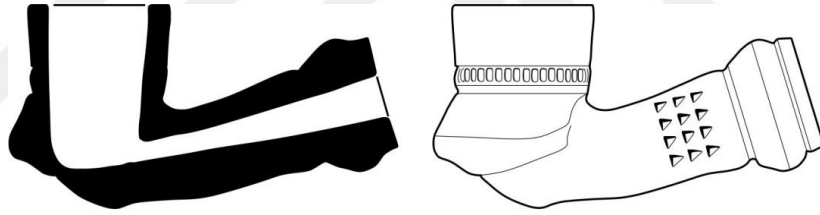

KATALOG NO: 37	FOTOĞRAF NO: 68	ÇİZİM NO: 82
ETÜT NO	2011-1166(E), 802	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.7 cm
	Mevcut Yükseklik	3.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.9 cm
HAMUR	2.5 Y 6/1 gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik- Yazı	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl	

TANIM: Sağlam olan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Silindirik duman yolu bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolu üzerinde ters düz yerleştirilmiş ok uçları bulunmaktadır. Çanak ağzı kenarını yazı şeridi kuşatmaktadır. Şeridin altında ve üstünde birbirine paralel iki sıra bordür çevrelemektedir.

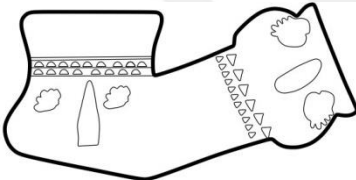
KATALOG NO: 38	FOTOĞRAF NO: 69	ÇİZİM NO: 83
ETÜT NO	2011-1179 (E), 1464	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.1 cm
	Mevcut Yükseklik	3.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	10 YR 8/2 very pale brown	
DIŞ YÜZEY	7.5 YR 4/3 brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl arası	

TANIM: Sağlam olan lüle karinalı çanak lüle tipindedir. Silindirik duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolunu birbirine paralel üçgenlerin yan yana dizilmesiyle oluşan bezeme kuşatmaktadır. Duman yolu omurga yaparak çanak ile birleşmektedir. Çanak yüzeyinde yan yana dizilmiş dikdörtgenlerin oluşturduğu bordür kuşatmaktadır.

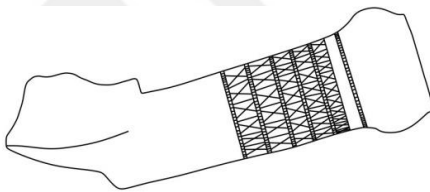
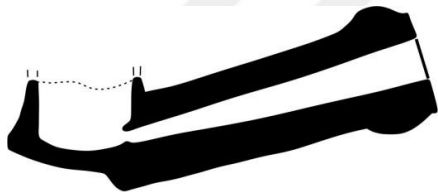
KATALOG NO: 39	FOTOĞRAF NO: 70	ÇİZİM NO: 84
ETÜT NO	2011-1653(E), 7511 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Müzede buluntu yeri ve tarihi ile ilgili bilgi bulunmamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.2 cm
	Mevcut Yükseklik	3.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	Gley 1, 5/N gray	
ASTAR	2.5Y 4/1 dark gray	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Yazı	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17.yüzyıl 18. yüzyıl	

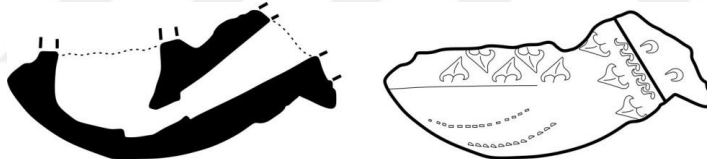
TANIM: Duman yolunun bir kısmı kırık olan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Çanağın ağız kenarında yazıdan oluşan şerit tüm kenarı çevrelemektedir. İki taraftan yivlerle sınırlandırılan yazı bordüründe'' el feta el galip el fatih'' ibareleri yer almaktadır. Duman yolu omurga yaparak çanağa bağlanmaktadır.

KATALOG NO: 40	FOTOĞRAF NO: 71	ÇİZİM NO: 85
ETÜT NO	2011- 1173 (E), 1027	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satin Alma (M. Reşit Metehan) 2008	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.6 cm
	Mevcut Yükseklik	2.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	10YR, 6/3 Pale brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Rulet Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl	
TANIM: Sağlam olan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Çanak ve silindirik duman yolu, kaideye köşe yaparak birleşmektedir. Duman yolu, bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanağın gövdesinde çentiklerden oluşan iki sıra bordür yer almaktadır. Bordürlerin altında ve bombeli bilezik yüzeyinde dikey olarak yerleştirilen oluklu üçgen süsleme yer alır ve iki yanında stilize çiçek motifleri bulunmaktadır. Duman yolunu üçgenlerin sıralanmasıyla oluşturulan iki sıra bordür çevrelemektedir.		
		
		
		
		
		

KATALOG NO: 41	FOTOĞRAF NO: 72	ÇİZİM NO: 86
ETÜT NO	1	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.2 cm
	Mevcut Yükseklik	3.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	10 YR, 7/1 Light gray	
ASTAR	2.5 Y, 5/1 gray	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl	

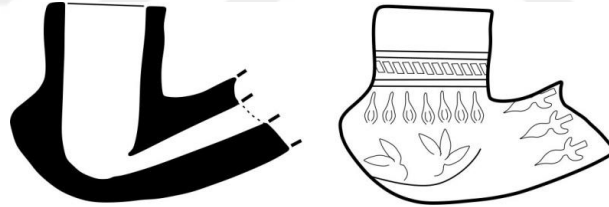
TANIM: Çanak ağız kısmında kırıklar olan lüle karınalı çanaklı lüle tipindedir. Duman yolu uzundur. Silindirik duman yolu, bombeli bilezikle sonlanmaktadır. Duman yolu yüzeyini birbirine paralel beş bordür kuşatmaktadır. Bordürlerin içi çapraz çentiklerle doldurulmuştur. Duman yolu kaideye dirsek şeklinde bağlanmaktadır.

KATALOG NO: 42	FOTOĞRAF NO: 73	ÇİZİM NO: 87
ETÜT NO	2	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.4 cm
	Mevcut Yükseklik	2.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	2.5 Y 8/1 white	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl	
TANIM: Çanak ağız ucunda ve duman yolu çanak ucunda kırıklar olan lüle karinalı çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolunun üzerinde birbirine paralel olarak yerleştirilmiş iki sıra halinde yan yana sıralanmış palmet dizisi bulunmaktadır. Çanak ağız ucunda ters düz yerleştirilmiş palmetlerden oluşan kuşak bulunmaktadır. Karinalı bölümün altını iki sıra hilal şeklinde çentik kuşatmaktadır.		
		
		

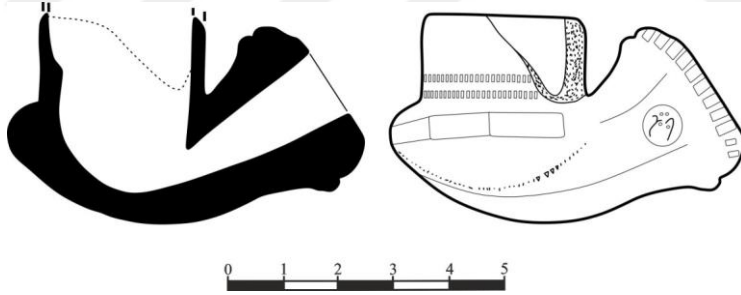
KATALOG NO: 43	FOTOĞRAF NO: 74	ÇİZİM NO: 88
ETÜT NO	10	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.2 cm
	Mevcut Yükseklik	3.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.5 cm
HAMUR	2.5Y 8/1	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı-Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	Geometrik	
DUMAN YOLU	Üçgen uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl	

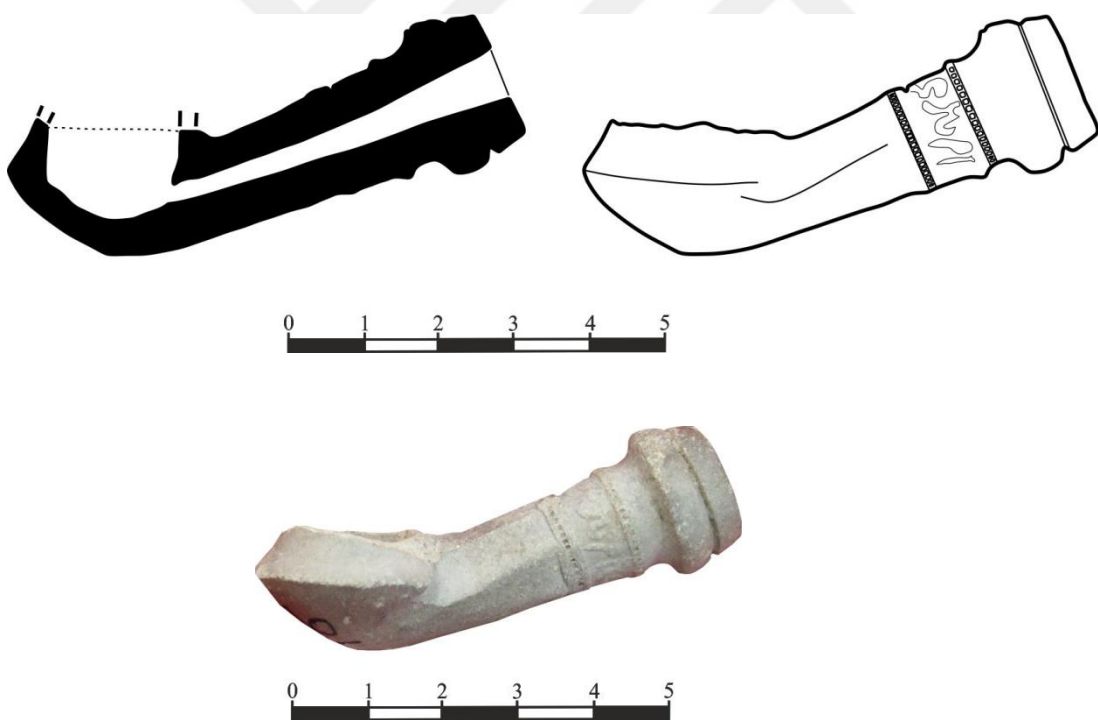
TANIM: Duman yolu kırık olan lüle karınalı çanaklı lüle tipindedir. Sağlam kalan bölümden, duman yolunun silindirik olduğunu anlamaktayız. Duman yolunda palmet dizisi yer almaktadır. Çanak gövde yüzeyinde yapraklı stilize çiçekler çanak boyunca devam etmektedir. Ağız kenarında diyagonal yerleştirilmiş dikdörtgenler tüm kenarı kuşatmaktadır. Dikdörtgenler ikişer sıra yivle çevrelenmektedir. Hemen altında yaprakların yan yana getirilerek oluşturulduğu yaprak dizisi görülmektedir. Duman yolu çanak altında omurga yaparak sınırları çentiklerle belirlenmiş üçgenle çanağa bağlanmaktadır. Çanak altında daire şeklinde ve içindeki bezemelerin belli belirsiz olduğu damga yer almaktadır.

KATALOG NO: 44	FOTOĞRAF NO: 75	ÇİZİM NO: 89
ETÜT NO	12	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.5 cm
	Mevcut Yükseklik	3.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.2 cm
HAMUR	2.5 YR 5/8 red	
ASTAR	5 YR 5/8 yellowish red	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik- Yazı	
MÜHÜR-DAMGA	Yazı	
DUMAN YOLU	Üçgen uçla çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl	

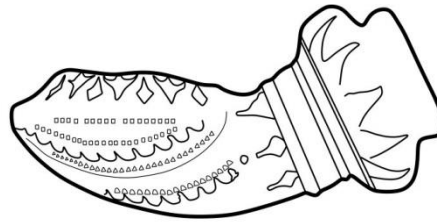
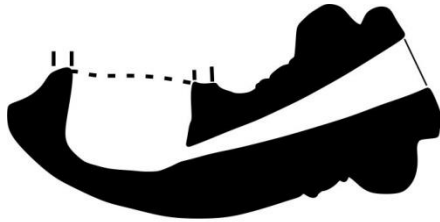
TANIM: Çanak ağız kısmında kırıkları olan lüle karinalı çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş çokgen kenarlı duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolu çanağa çentiklerin sınırları belirlediği üçgen ile omurga yaparak bağlanmaktadır. Basamak halkasını çentiklerden oluşan bordür kuşatmaktadır. Çanak gövdesindeki karinalı kısım çokgen kenarlı olarak yapılmıştır. Çanak ağız kısmında birbirine paralel iki sıra bordür tüm kenarı çevrelemektedir. Duman yolu üzerinde daire içine alınmış yazılı mühür bulunmaktadır.

KATALOG NO: 45	FOTOĞRAF NO: 76	ÇİZİM NO: 90
ETÜT NO	18	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.7 cm
	Mevcut Yükseklik	3.5 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	2.5Y 6/1 gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik- Yazı	
MÜHÜR-DAMGA	Yazı	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. Yüzyıl	
TANIM: Çanak ağız kenarı kırık olan lüle, karinalı çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulmuş çokgen kenarlı duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolunda sınırları çentikli bordürlerle belirtilmiş yazı kuşağı yer almaktadır. Çanak ile duman yolu kaideye köşe yaparak birleşmektedir.		
		

KATALOG NO: 46	FOTOĞRAF NO: 77	ÇİZİM NO: 91
ETÜT NO	41	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.7 cm
	Mevcut Yükseklik	3.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.8 cm
HAMUR	5Y 6/2 light olive gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel-Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Üçgen uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 4	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. Yüzyıl	

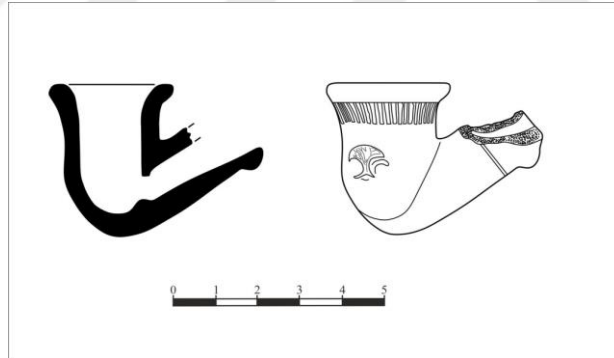
TANIM: Çanak ağız kenarı kırık olan lüle, karınalı çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak gövdesi yüzeyi ve duman yolu tamamen süslemelidir. Bombeli bilezik üzerini yaprak motiflerinin yan yana gelerek oluşturduğu yaprak dizisi kuşatmaktadır. Yaprak dizisinin altında birbirine paralel üç sıra bordür kabartılmış biçimde duman yolunu çevrelemektedir. Duman yolu çanak kısmına doğru belirli aralıklarla yerleştirilen stilize yaprak dizisiyle son bulur. Duman yolu çanağa kalın çentiklerin belirlediği üçgen ile bağlanmaktadır. Çanak ağız ucunda palmet ve dörtgenlerin yan yana getirilerek oluşturulduğu düzenleme bulunmaktadır. Çanak gövdesindeki çentikler ve düzgün olmayan dörtgenler hilal biçiminde çanak yüzeyini süslemektedir.

4.5. Lale Çanaklı Lüleler

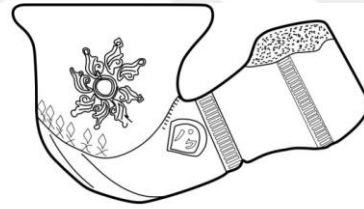
KATALOG NO: 47	FOTOĞRAF NO: 78	ÇİZİM NO: 92
ENVANTER NO:	MY- 475/02 2010- 8531 (A), 1838	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Mor Yakup Kazısı- 2002	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.1 cm
	Mevcut Yükseklik	3.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	2.5 YR 5/6	
ASTAR	10R 4/8	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel ve Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Üçgen uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 5	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	

TANIM: Duman yolunun bir bölümü kırık olan lüle, lale çanaklı lüle tipindedir. Çanak, duman yoluna kaide boyunca devam eden omurga ile bağlanmaktadır. Çanağın ağız kenarını dikine yivler kuşatmaktadır. Silindirik ve kısa duman yolu bombeli bilezikle sonlandırılmıştır. Çanak yüzeyinde stilize ağaç motifi yer almaktadır. Duman yolunu tek sıra bordür çevrelemektedir. Omurganın sınırları iki taraftaki çentiklerle belirlenmiştir. Omurga, çanağın ön yüzeyindeki çiçek motifinin altında üçgen uç yaparak sonlanmaktadır.

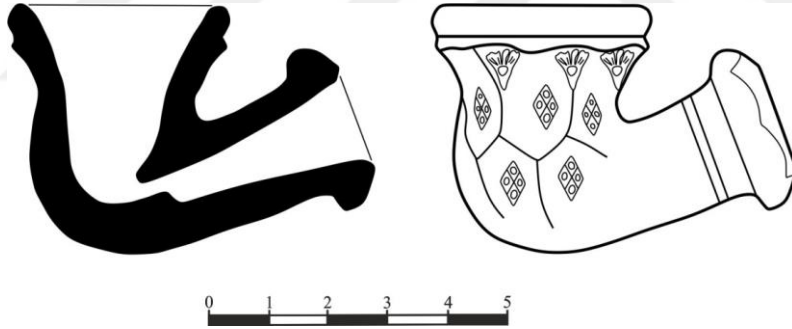
KATALOG NO: 48	FOTOĞRAF NO: 79	ÇİZİM NO: 93
ETÜT NO	2011-1154, 863	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müze’de buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.8 cm
	Mevcut Yükseklik	3.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	2.5YR, 6/6 light red	
ASTAR	10 R, 3/6 dark red	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı-Rulet -Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	Yazı	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 5	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	

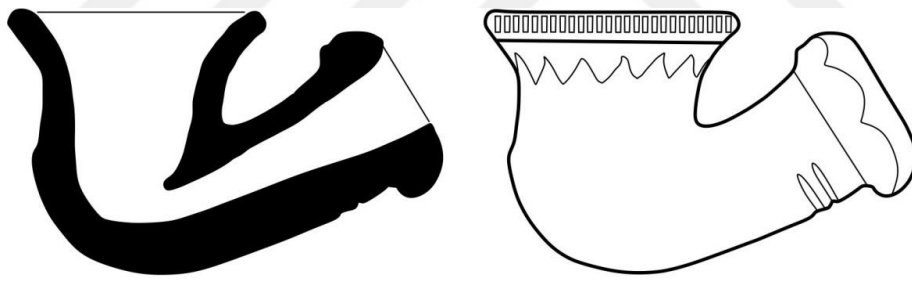
TANIM: Duman yolunun ağız kenarında kırıklar olan lüle, lale çanaklı lüle tipindedir. Çanak, duman yoluna kaide boyunca devam eden omurga ile bağlanmaktadır. Silindirik duman ağız kısmında bombe yaparak sonlanmaktadır. Duman yolunu birbirine paralel içlerinde dikine çen tiklerin bulunduğu iki sıra bordür kuşatmaktadır. Çanak ile duman yolunun birleştiği yerde düzgün dörtgenler ve ok uçları birbirini takip eder şekilde dizilmiştir. Çanak yüzeyinde sekiz yapraklı çarkıfelek desenini andıran çiçek yer almaktadır. Duman yolunun alt kısmında mühür bulunmaktadır.

KATALOG NO: 49	FOTOĞRAF NO: 80	ÇİZİM NO: 94
ETÜT NO	2011-1165(E), 865	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.2 cm
	Mevcut Yükseklik	5.4 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.5 cm
HAMUR	2.5 YR 4/4 reddish brown	
ASTAR	10R, 3/6 dark red	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı-Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 5	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	

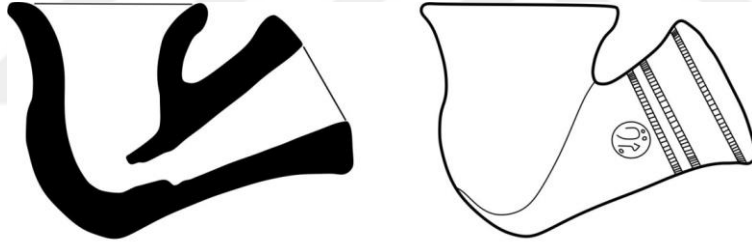
TANIM: Sağlam olan lüle, lale çanaklı lüle tipindedir. Yuvarlak çanak üzerinden yükselen gövde, dışa doğru açılarak sonlanmaktadır. Gövde yüzeyi pahlanarak içerisinde dairelerin olduğu dörtgenler yerleştirilmiştir. Çanak ağız kenarı boyunca stilize çiçek motifleri ağız kısmını çevrelemektedir. Silindirik ve kısa tutulmuş duman yolu bombeli bilezikle sonlanmaktadır. Bombeli bileziğin üzerinde hilallerin birleşmesiyle oluşan süsleme yer almaktadır.

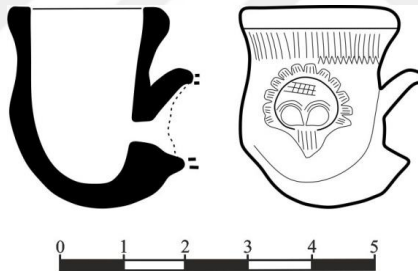

KATALOG NO: 50	FOTOĞRAF NO: 81	ÇİZİM NO: 95
ETÜT NO	2011-1186, (E) 686	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.5 cm
	Mevcut Yükseklik	3.8 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.4 cm
HAMUR	5 YR, 5/4 reddish brown	
ASTAR	10 R, 4/8 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 5	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	
TANIM: Sağlam olan lüle, lale çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu bombeli bilezikle sonlanmaktadır. Bombeli bilezik üzerini hilallerin uc uca birleşmesiyle oluşan süsleme kuşatmaktadır. Gövdede süsleme görülmeyip, ağız ucunun alt kısmında üçgenlerin yan yana gelerek oluşturduğu bezeme görülmektedir. Çanak ağzını dikdörtgenlerin yanyana gelmesiyle oluşan süsleme kuşatmaktadır. Duman yolunda birbirine paralel yivlerden oluşan iki bordür bulunmaktadır.		
		
		
		
		

KATALOG NO: 51	FOTOĞRAF NO: 82	ÇİZİM NO: 96
ETÜT NO	2011-1159 (E), 868	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müzede buluntu yerine dair bilgi bulunmamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.8 cm
	Mevcut Yükseklik	4.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.5 cm
HAMUR	10R, 4/8, Red	
DIŞ YÜZEY	7.5 R, 4/8, red	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik- Yazı	
MÜHÜR-DAMGA	Yazı	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 5	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	

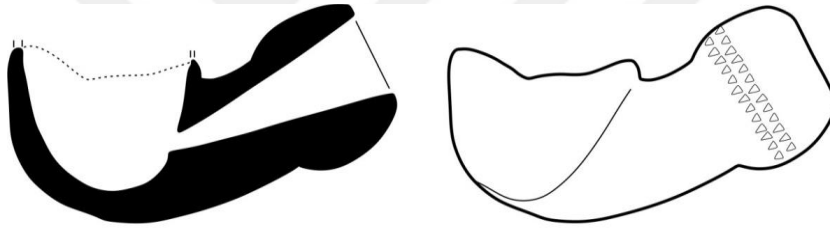
TANIM: Sağlam olan lüle, lale çanaklı lüle tipindedir. Çanak, şişkince belirtilen omurga ile duman yoluna bağlanmaktadır. Silindirik duman yolunu üç sıra çentikli bordür kuşatmaktadır. Bordürlerin hemen altında mühür bulunmaktadır. Çanak dışı çekik ağızla sonlanmaktadır.

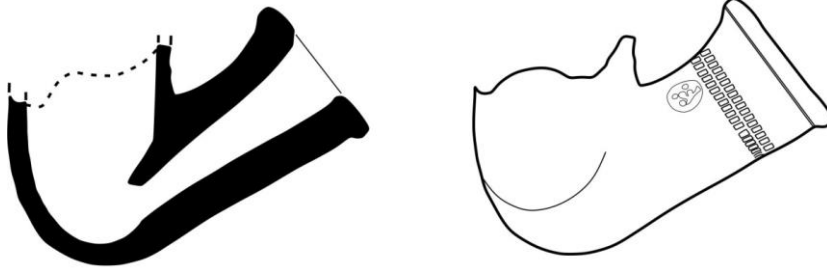

KATALOG NO: 52	FOTOĞRAF NO: 83	ÇİZİM NO: 97
ETÜT NO	11	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.1 cm
	Mevcut Yükseklik	3.5 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.8 cm
HAMUR	5YR 6/1, gray	
ASTAR	5 YR, 6/1 gray	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel-Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Üçgen uçla duman yoluna bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 5	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	
TANIM: Duman yolu kırık olan lüle lüle çanaklı lüle tipindedir. Ağız kenarını dikine yerleştirilmiş çentikler çevrelemektedir. Gövde yüzeyinde iki yaprak, bu yaprakları çevreleyen tama yakın bir daire ve dairenin alt kısmındaki çentiklerin dışında dairenin tüm yüzeyini küçük birbiri ardına dizilmiş yaprakların çevrelediği bir bezeme bulunmaktadır. Duman yolu çanak altında sınırları çentiklerle belirlenen üçgenle sonlanmaktadır.		
		
		

KATALOG NO: 53	FOTOĞRAF NO: 84	ÇİZİM NO: 98
ETÜT NO	19	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.4 cm
	Mevcut Yükseklik	3.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.3 cm
HAMUR	10 YR, 7/3 very pale brown	
DIŞ YÜZEY	10 R, 4/6 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 5	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	

TANIM: Çanağın bir bölümü kırık olan lüle, lale çanaklı lüle tipindedir. Kısa ve silindirik olan duman yolu bombe yaparak sonlanmaktadır. Duman yolu üzerinde birbirine paralel iki sıra halinde, üçgenlerin yan yana getirilmesiyle oluşan süsleme bulunmaktadır.

KATALOG NO: 54	FOTOĞRAF NO: 85	ÇİZİM NO: 99
ETÜT NO	28	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.6 cm
	Mevcut Yükseklik	4.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.4 cm
HAMUR	2.5 YR, 5/8 red	
DIŞ YÜZEY	7.5R, 4/6, red	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik- Yazı	
MÜHÜR-DAMGA	Yazı	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 5	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	
TANIM: Çanağının ağız kenarı kırık olan lüle lale çanaklı lüle tipindedir. Kısa ve silindirik duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak, duman yoluna kaide boyunca devam eden ve şişkince belirtilen omurgayla bağlanmaktadır. Duman yolunu birbirine paralel iki sıra dikdörtgenlerin yan yana dizilmesiyle oluşmuş bordür çevrelemektedir. Bordürün hemen altında yazılı mühür bulunmaktadır.		
		
		

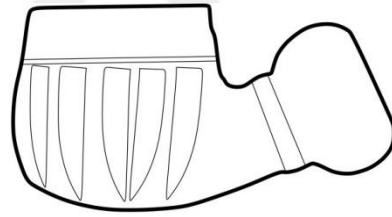
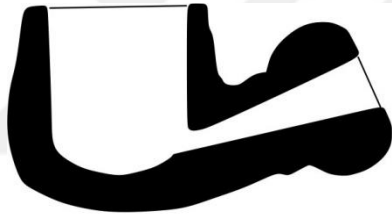
4.6. Silindir Çanaklı Lüleler

KATALOG NO: 55	FOTOĞRAF NO: 86	ÇİZİM NO: 100
ENVANTER NO:	2011-1163 (E), 975	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satin Alma (Faysal Baltacı)	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.6 cm
	Mevcut Yükseklik	3.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.9 cm
HAMUR	2.5Y, 8/2 pale brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel-Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	Geometrik	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 6	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl arası	

TANIM: Sağlam olan lüle silindir çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak yüzeyini birbirine paralel üç sıra bordür çevrelemektedir ve çam ağacına benzeyen bezemenin dikey olarak yan yana gelmesiyle oluşan süsleme kuşatmaktadır. Duman yolu yüzeyinde mühür bulunmaktadır. Duman yolunu tek sıra bordür çevrelemektedir. Lüle; astar, tip ve süsleme bakımından Hasankeyf kazısı örneğiyle benzerdir. Farkları, Hasankeyf kazısından çıkarılan lülenin çanak ile duman yolunun birleştiği alanda mühür bulunmaktadır.

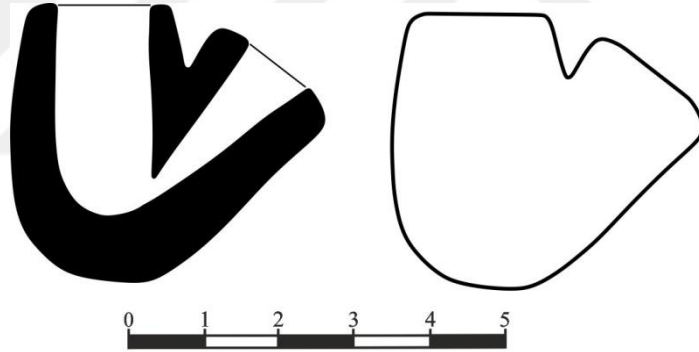
KATALOG NO: 56	FOTOĞRAF NO: 87	ÇİZİM NO: 1
ETÜT NO	2011- 1319, 2016	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın Alma (A. Celil Orak) 2008	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.1 cm
	Mevcut Yükseklik	2.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.8 cm
HAMUR	2.5Y 7/1 Light gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 6	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl arası	

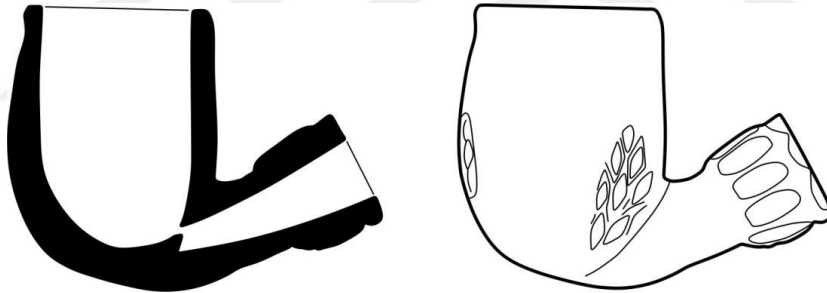
TANIM: Sağlam olan lüle, silindir çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulan duman yolu silindriktir. Duman yolu bombeli bilezikle sonlanmaktadır. Çanağın gövdesini oluklardan oluşan süslemeler aralıklarla kuşatmaktadır. Çanak kenarının yüzeyini bir sıra bordür çevrelemektedir. Bombeli bilezikli silindirik duman yolunda birbirine paralel iki sıra bordür bulunmaktadır.

KATALOG NO: 57	FOTOĞRAF NO: 88	ÇİZİM NO: 2
ETÜT NO	2011-1171 (E), 866	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.1 cm
	Mevcut Yükseklik	3.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.3 cm
HAMUR	Gley 1 2.5N black	
DIŞ YÜZEY	Gley 1 3/N very dark gray	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	Geometrik	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 6	
DÖNEMİ	17. yüzyıl 18. yüzyıl arası	

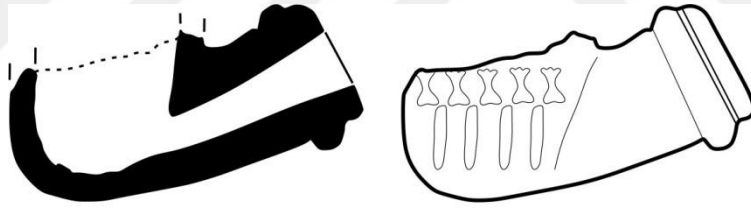
TANIM: Sağlam olan lüle silindir çanaklı lüle tipindedir. Oldukça kısa tutulan silindirik duman yoluna sahiptir. Çanağın ön yüzünde hilal ve stilize yıldız motifleri bulunmaktadır. Lülenin hamur rengi, bezemesi, tipi açısından benzerini Konya Müzesi'nde görmekteyiz. Farkları, müzedeki lülenin duman yolu bombeli bilezikle sonlanmaktadır ve ön yüzeydeki mühürde hilalin yanında isim belirtilmiştir.

KATALOG NO: 58	FOTOĞRAF NO: 89	ÇİZİM NO: 3
ETÜT NO	2011-1152 (E), 1635	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	2.3 cm
	Mevcut Yükseklik	4.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.9 cm
HAMUR	10 YR, 8/2 very pale brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 6	
DÖNEMİ	17. yüzyıl başı 18. yüzyıl sonu	
TANIM: Sağlam olan lüle, silindir çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş duman yolu yarım dairelerin yan yana gelmesiyle oluşan süslemeyle sonlanmaktadır. Duman yolu yüzeyinde dikine yerleştirilmiş kabartmalı düzgün olmayan dörtgenler bulunmaktadır. Çanak yüzeyinde stilize yaprak motiflerinin yan yana ve üst üste dizilmesinden meydana gelen kompozisyon yer almaktadır. Yaprakların arasına kıvrım dallar yerleştirilmiştir. Bu süsleme lülenin üç tarafında bulunmaktadır.		
		
		

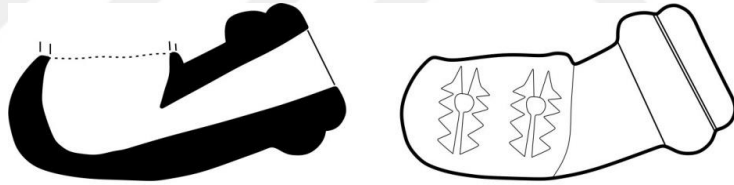
KATALOG NO: 59	FOTOĞRAF NO: 90	ÇİZİM NO: 4
ETÜT NO	2011-1162 (E), 1577	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın Alma (Faysal Baltacı) 2008	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.7 cm
	Mevcut Yükseklik	2.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	10YR, 8/2 very pale brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel - Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 6	
DÖNEMİ	17. yüzyıl başı 18. Yüzyıl sonu	

TANIM: Çanağın ağız kenarı kırık olan lüle, silindir çanaklı lüle tipindedir. Silindirik ve kısa duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolunu yatay olarak bir bordür çevrelemektedir. Çanak kısmında aralıklarla konumlandırılmış yivler bulunmaktadır. Yivlerin üzerinde ters ve düz yaprakların birleştirilmesiyle yerleştirilmiş süsleme yer almaktadır.

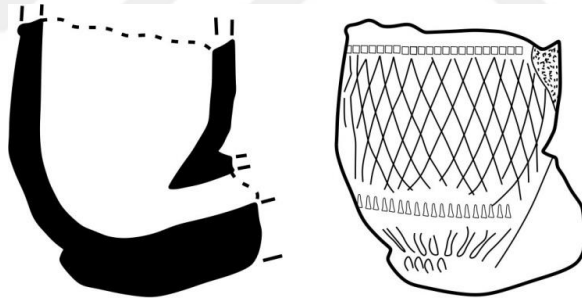
KATALOG NO: 60	FOTOĞRAF NO: 91	ÇİZİM NO: 5
ETÜT NO	26	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.1 cm
	Mevcut Yükseklik	2.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.1 cm
HAMUR	10 YR 8/3 very pale brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 6	
DÖNEMİ	17. yüzyıl başı 18. yüzyıl sonu	

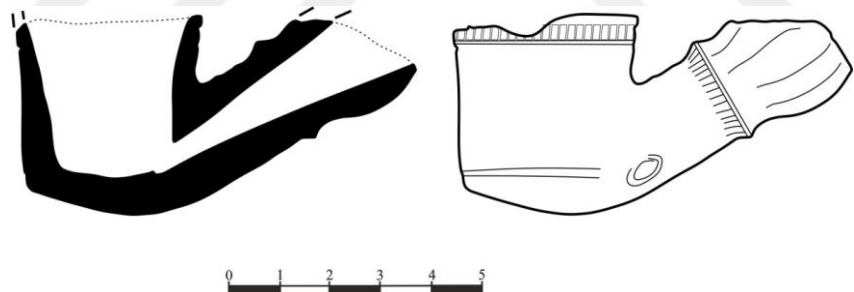
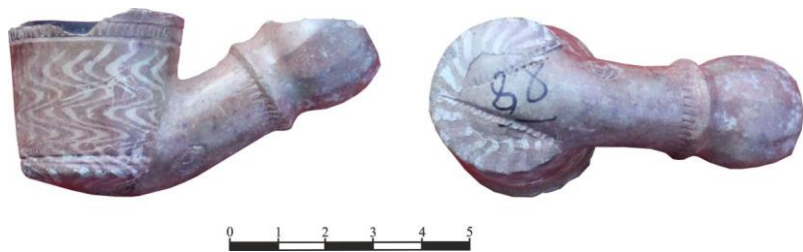
TANIM: Çanak ağız kısmında kırıklar olan lüle, silindir çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanağın gövde yüzeyi üzerinde beş tane stilize bitki motifi yer almaktadır.

KATALOG NO: 61	FOTOĞRAF NO: 92	ÇİZİM NO: 6
ETÜT NO	37	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.8 cm
	Mevcut Yükseklik	4.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.5 cm
HAMUR	Gley1 5/N gray	
ASTAR	2.5 YR 5/6 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 6	
DÖNEMİ	17. yüzyıl başı 18. yüzyıl sonu	

TANIM: Çanak ağzı ve duman yolu kırık olan lüle, silindir çanaklı lüle tipindedir. Duman yolu omurga yaparak silindir çanakla birleşmektedir. Çanakta sağlı sollu diyagonal çizgilerin birleşmesiyle oluşan baklava dilimleri tüm yüzeyi kaplamaktadır. Duman yoluyla çanağın birleştiği bölümde çentikler yer almaktadır. Çentiklerin hemen üzerinde üçgenlerin yan yana gelerek oluşturduğu bordür gövdenin alt kısmını kuşatmaktadır. Çanak ağız kenarını bir sıra bordür çevrelemektedir.

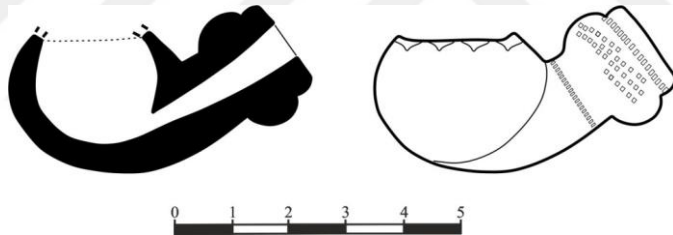

KATALOG NO: 62	FOTOĞRAF NO: 93	ÇİZİM NO: 7
ETÜT NO	17	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.8 cm
	Mevcut Yükseklik	3.9 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.3 cm
HAMUR	10YR 6/2 , Light brownish great	
DIŞ YÜZEY	10R, 4/4, Weak red 7.5 YR, 8/2 Pinkish white	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	Geometrik	
DUMAN YOLU	Üçgen uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 6	
DÖNEMİ	17. yüzyıl başı 18. yüzyıl sonu	
TANIM: Çanak ağız ucunda ve duman yolu ağız ucunda kırıklar olan lüle silindir çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolu ağız ucunda bombe yaparak sonlanmaktadır. Gövdesindeki çentiklerle ikiye ayrılan duman yolunun uç kısmı çokgen kenarlıdır. Duman yolu, çanak altında çentiklerle sınırlandırılmış üçgen uç ile sonlanmaktadır. Çanak ağız ucunu dikdörtgenlerin yan yana gelerek oluşturduğu dikdörtgenler bezemesi kuşatmaktadır. Lüle gövdesinde iki renk kullanılarak yapılmış yatay kıvrımlı süslemeler yer almaktadır. Duman yolu yüzeyinde iç içe halkanın yer aldığı mühür bulunmaktadır.		
		
		

4.7. Torba Çanaklı Lüleler

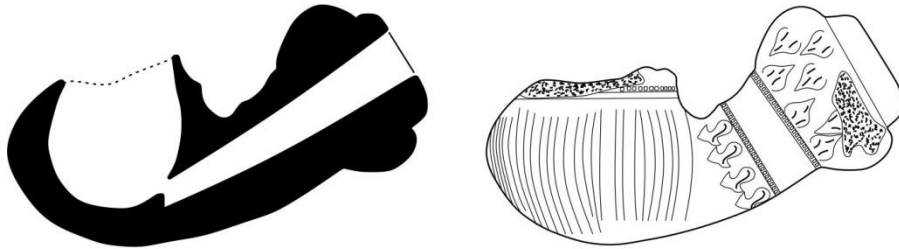
KATALOG NO: 63	FOTOĞRAF NO: 94	ÇİZİM NO: 8
ETÜT NO	16	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.3 cm
	Mevcut Yükseklik	3.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	2.1 cm
HAMUR	2.5Y 7/1 light gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Ağız ucu kırık olan lüle torba çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Bilezik üzerinde gelişigüzel yapılmış noktalar tüm bileziği dolaşmaktadır. Duman yolunda içini karelerin yan yana gelmesiyle oluşturduğu kuşak bulunmaktadır. Çanak ağız kısmında yaprak ucuna benzeyen motif tüm ağız ucunu çevrelemektedir. Motifin diğer kısmı günümüze ulaşamadığı için tam olarak hangi motif olduğu hakkında yorum yapamamaktayız.

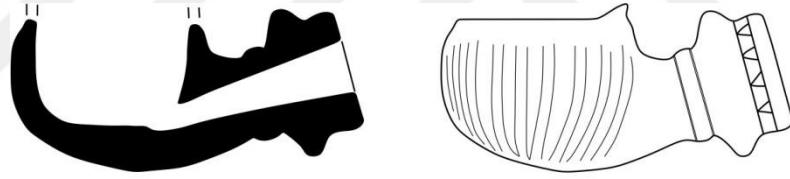
KATALOG NO: 64	FOTOĞRAF NO: 95	ÇİZİM NO: 9
ETÜT NO	15	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.5 cm
	Mevcut Yükseklik	3.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	2.5Y 7/2 light gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Ağız ucunda kırıklar olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolundaki ters düz yerleştirilmiş yaprak motifleri bilezik yüzeyini kuşatmaktadır. Yaprak motiflerinin hemen altında birbirine paralel olarak yerleştirilmiş iki bordür bulunmaktadır ve ikinci bordürün altında stilize yaprak motifleri yan yana dizilmiştir. Çanak gövdesinde dikine yivler gövde boyu uzanmaktadır ve çanak ağzını iç bükey bir bant kuşatmaktadır.

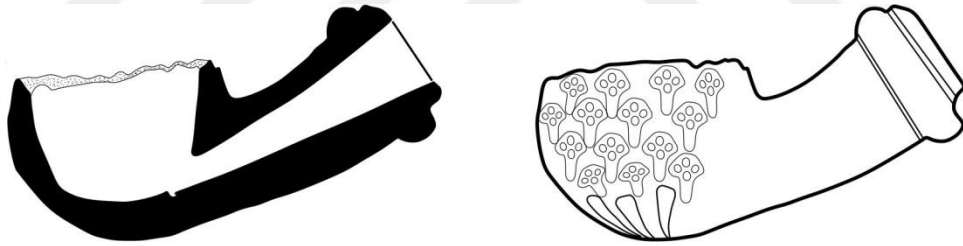
KATALOG NO: 65	FOTOĞRAF NO: 96	ÇİZİM NO: 10
ETÜT NO	2011- 1654 (E), 359 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.7 cm
	Mevcut Yükseklik	2.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	2.5 Y 8/3 pale brown	
DIŞ YÜZEY	2.5 Y 7/3 pale brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Çanak ağız ucunda kırıklar olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulan duman yolu silindiriktir. Duman yolu bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Basamak halkasını üçgenlerin yan yana dizilmesiyle oluşturulan üçgenler bezemesi kuşatmaktadır. Lüle gövdesi boyunca dikine yivler tüm gövdeyi çevrelemektedir.

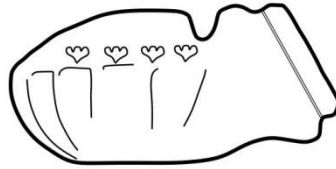
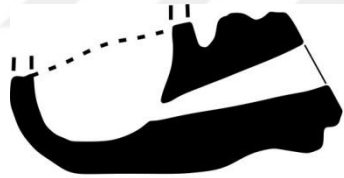
KATALOG NO: 66	FOTOĞRAF NO: 97	ÇİZİM NO: 11
ETÜT NO	2011-1184 (E), 685	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6 cm
	Mevcut Yükseklik	3.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1 cm
HAMUR	2.5Y, 7/4, Pale brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Çanağın ağız ucunda ve duman yolu ağız ucunda kırıklar olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Duman yolu silindiriktir. Uzun tutulan duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak yüzeyi boyunca dörder tomurcuklu stilize çiçek motifleri tüm gövdeyi kuşatmaktadır. Çanak ve omurganın birleştiği yerde dikine yivler kaideyi süslemektedir.

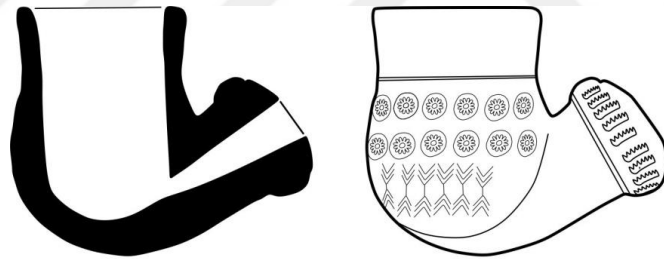
KATALOG NO: 67	FOTOĞRAF NO: 98	ÇİZİM NO: 12
ETÜT NO	35	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.5 cm
	Mevcut Yükseklik	2.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	10 YR 8/2 very pale brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel	
MÜHÜR-DAMGA	Geometrik	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Çanağının ağız kenarı kırık olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanağın gövdesinden kaideye kadar dikey ve aralıklı olarak oluk bezeme yer almakta olup bu süslemenin üst tarafında küçük boyutlu stilize yaprak motifleri bulunmaktadır. Duman yolunun ağız kenarını bir sıra ince bordür kuşatmaktadır. Kaideye daire içinde ortada küçük boyutlu kabara ve bu kabardan etrafa yayılan ışnlardan oluşan mühür bulunmaktadır.

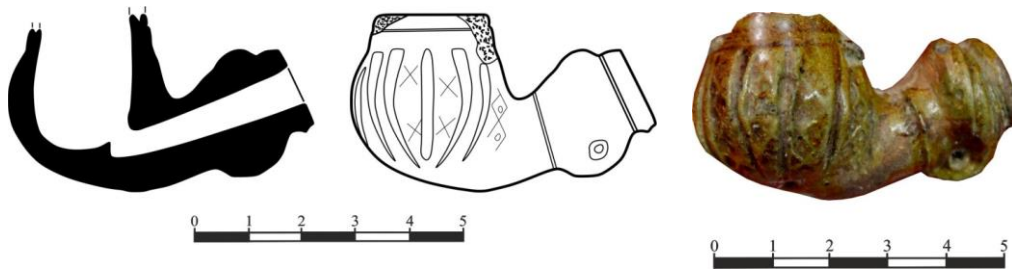
KATALOG NO: 68	FOTOĞRAF NO: 99	ÇİZİM NO: 13
ETÜT NO	2011- 1158, 865	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satin Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.3 cm
	Mevcut Yükseklik	4.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	7.5 YR, 6/6 Reddish Yellow	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Sağlam olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Silindirik ve kısa tutulan duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolundaki bombeli bileziğin üzerinde yaprak motifini andıran yan yana dizilmesiyle oluşmuş süsleme yer almaktadır. Çanak yüzeyinde dairelerin içerisine sırasıyla yerleştirilmiş çiçek motifleri bulunmaktadır. Çiçek motiflerinin alt kısmında ok ucuna benzeyen geometrik motifler lüle çanağını çevrelemektedir. Duman yolu çanağın altında sınırları çentiklerle belirlenmiş üçgen ile çanağa bağlanmaktadır.

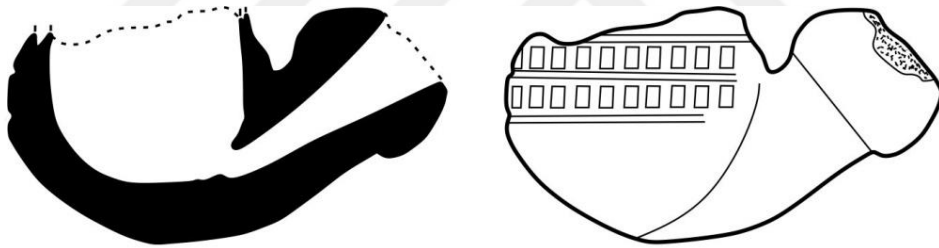
KATALOG NO: 69	FOTOĞRAF NO: 100	ÇİZİM NO: 14
ETÜT NO	2011-1183, 1967	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın Alma (Fatma Kanbur) 2011	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.7 cm
	Mevcut Yükseklik	3.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	7.5YR, 3/4 Dark brown	
SİR	5Y, 5/6 Olive	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl sonu	

TANIM: Çanak ağız ucunda kırıklar olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak yüzeyi boyunca dikine yivler gövdeyi kuşatmaktadır. Yivlerin arasında ikiyeşerli çapraz olarak yerleştirilmiş çizgiler bulunmaktadır. Duman yolunda bir delik bulunmaktadır. Lülenin duman yoluna yapılan bu yuvarlak deliğe ucunda iğne bulunan zincir takılmakta olup, tütünün haznede yakılması nedeniyle oluşan kül ve is tabakasının bu iğneyle temizlenmesi amaçlanmıştır. Benzer örneklerini Hasankeyf Kazısı'nda, Sina Yarımadası'nın kuzeyinde yapılan yüzey araştırmasında ele geçirilen lülelerin ikisinde görmekteyiz.

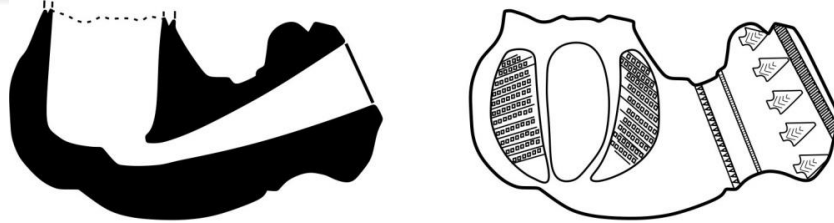
KATALOG NO: 70	FOTOĞRAF NO: 1	ÇİZİM NO: 15
ENVANTER NO:	2011/1318 (E), 2025	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın alma (A. Celil Orak), 2008	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.3 cm
	Mevcut Yükseklik	2.9 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.1 cm
HAMUR	2.5Y, 6/1 gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Çanak ağzı ve duman yolunun bir kısmı kırık olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulan ve silindirik olan duman yolu bombeli bilezikle sonlanmaktadır. Çanak yüzeyi üzerinde iki sıra halinde düzenlenmiş dikdörtgenlerin yan yana getirilerek oluşturulduğu süsleme ve üç sıra bordür yuvarlak çanağı kuşatmaktadır. Benzer bir örneğine Karatay Medrese'si Çini Eserler Müzesi'nde rastlamaktayız.

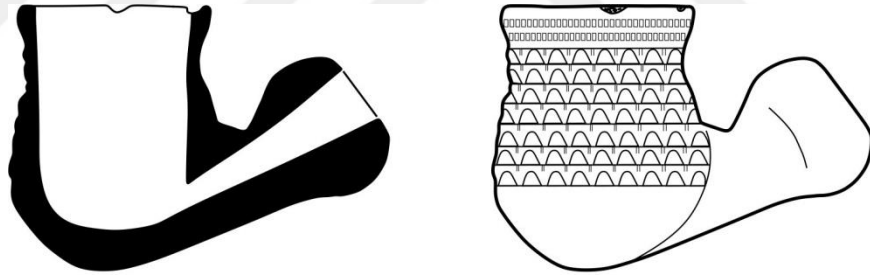
KATALOG NO: 71	FOTOĞRAF NO: 2	ÇİZİM NO: 16
ETÜT NO	2011-1161, 684	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.8 cm
	Mevcut Yükseklik	3.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.1 cm
HAMUR	10 YR 5/4 yellowish brown	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik- Bitkisel	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Çanak ağız ucunda kırık olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Silindirik ve kısa tutulan duman yolu bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak yüzeyi dilimlidir ve dört dilim yüzey üzerinde diyagonal olarak yerleştirilmiş dörtgenler yer almaktadır. Duman yolu omurgası dışa taşıntılı olarak çanağa bağlanmıştır. Silindirik ve kısa tutulan duman yolu yüzeyinde çam ağacına benzer bitkisel motif bombeli bileziği çevrelemektedir ve duman yolunu içlerinde diyagonal çentiklerin bulunduğu üç sıra birbirine paralel bordür kuşatmaktadır.

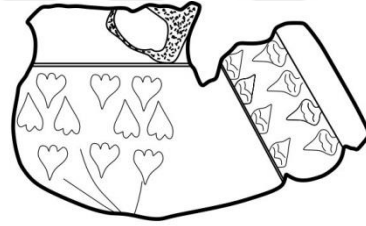
KATALOG NO: 72	FOTOĞRAF NO: 3	ÇİZİM NO: 17
ENVANTER NO:	2011-1177, 925	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.7 cm
	Mevcut Yükseklik	3.9 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.9 cm
HAMUR	10 YR 6/4 light yellowish brown	
ASTAR	2.5Y 6/3 light yellowish brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

TANIM: Çanak kısmında hafif kırıkları olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Kısa ve silindirik duman yolu bombeli basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanak yüzeyini birbirine paralel iki sıra çentikli bordür kuşatır. Bordürlerin altında yüzey boyunca yedi sıra halinde köşeleri yuvarlatılmış üçgenlerin yan yana dizildiği süslemeye yer verilmiştir. Bu süsleme gövde boyunca devam etmektedir.

KATALOG NO: 73	FOTOĞRAF NO: 4	ÇİZİM NO: 18
ENVANTER NO:	2014- 9813	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Mor Yakup Kilisesi 2014	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.7 cm
	Mevcut Yükseklik	2.8 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	Gley1 7/N Light gray	
DIŞ YÜZEY	-	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 7	
DÖNEMİ	18. yüzyıl	

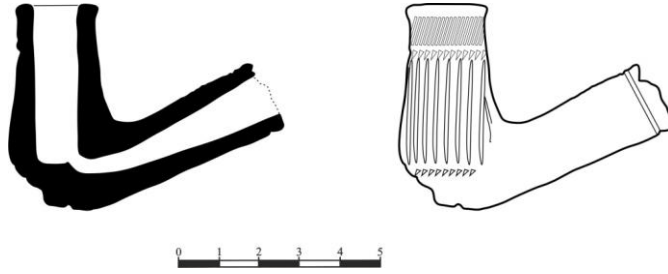
TANIM: Ağız ucu kırık olan lüle, torba çanaklı lüle tipindedir. Çanağın ağız kenarında bir sıra ince bordür yer alır. Silindirik ve kısa duman yolu, bombeli bilezik ve ona bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Çanağın gövdesinde ve duman yolu üzerinde stilize yaprak motiflerinin ters düz yan yana dizilmesinden oluşan süsleme yer almaktadır. Çanağın ağız kenarını iç bükey bir bant dolaşmaktadır.

4.8. Dirsek Biçimli Çanaklı Lüleler

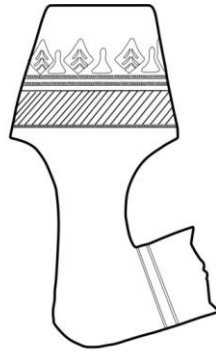
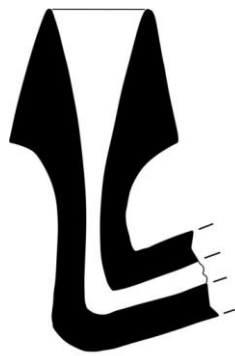
KATALOG NO: 74	FOTOĞRAF NO: 5	ÇİZİM NO: 19
ENVANTER NO:	2010-8530 (A), 1770	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Nusaybin Mor Yakup Kazısı	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.8 cm
	Mevcut Yükseklik	5.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.1 cm
HAMUR	10R 4/8 Red	
ASTAR	Gley1 2.5/N black	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma, Rulet Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Bitkisel uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 8	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

TANIM: Sağlam olan lüle, dirsek biçimli çanaklı lüle tipindedir. Lüle, uzun tutulmuş silindirik duman yoluna sahiptir. Duman yolu ağız ucunu tek sıra kuşak çevrelemektedir. Çanak ile duman yolunun birleştiği yerde stilize yaprak motifi bulunmaktadır. Çanak ağız ucunda diyagonal olarak sıralanmış ince ve uzun çentikler ağız ucunu kuşatmaktadır. Çentiklerin altında ters ve sırayla yerleştirilmiş üçgenler bezeme bulunmaktadır. Bezemenin altında çanağa kadar uzanan uzun ince yivler tüm gövdeyi çevrelemektedir. Çanak ile omurganın birleşiminin sınırını ters olarak yerleştirilmiş üçgenler bezemesi belirlemektedir.

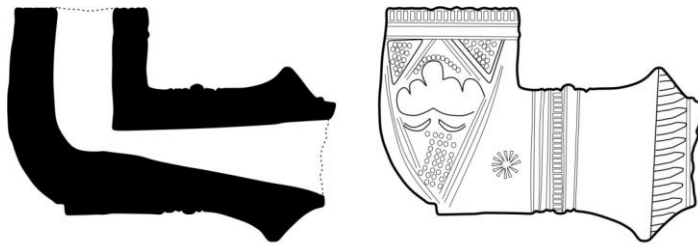
KATALOG NO: 75	FOTOĞRAF NO: 6	ÇİZİM NO: 20
ETÜT NO	2011- 1156 (E), 650	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.3 cm
	Mevcut Yükseklik	7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.5 cm
HAMUR	2.5YR 4/4 reddish brown	
DIŞ YÜZEY	2.5 YR, 4/6 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 8	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

TANIM: Duman yolu kısmı kırık olan lüle dirsek biçimli çanaklı lüle tipindedir. Lüle, çanak ağız kısmına doğru genişlemektedir. Çanak kısmı iki bölüme ayrılan lülede duman yoluna bağlanan silindirik bölümden sonra iki kenara sivrilme yapar. Yüzey üzerinde dörtgenler içerisine yerleştirilmiş stilize çiçek motifleri yer almaktadır. Bu süslemenin hemen altında iki sıra bordür ve bordürleri takip eden diyagonal yerleştirilmiş çizgiler bulunmaktadır. Kırık olan silindirik duman yolu üzerinde iki sıra bordür duman yolunu çevrelemektedir.

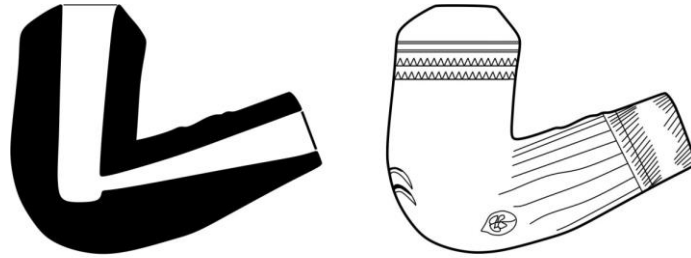
KATALOG NO: 76	FOTOĞRAF NO: 7	ÇİZİM NO: 21
ETÜT NO	2011- 1621(E), 358(A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.8 cm
	Mevcut Yükseklik	4.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.6 cm
HAMUR	5 YR 5/6 Yellowish red	
ASTAR	10R 3/6 dark red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	Geometrik	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 8	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

TANIM: Çanak ağız ucunda ve duman yolu ağız ucunda kırıklar olan lüle, dirsek biçimli çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş silindirik duman yolu uca doğru sivrilme yaparak sonlanmaktadır. Duman yolu üzerinde birbirine paralel 4 sıra kuşak duman yolu gövdesini çevrelemektedir. Yivlerden biri içerisinde ince çentikler bulunmaktadır. Duman yolunun çanağa yakın bölümünde halka etrafında ışınal çizgilerin bulunduğu bir mühür yer almaktadır. Çanak gövde yüzeyi boş kalmayacak şekilde süslemelerle doldurulmuştur. Merkezde bir bulut motifi ve iki yanda yarım hilallerle çevrelenmiştir. Desen düzgün olmayan bir dörtgen ile çerçevelenmiş olup çerçevenin tüm yüzeyi noktalarla bezenmiştir. Çanak ağız ucunda dikdörtgenlerin yan yana gelerek oluşturduğu dikdörtgenler bezemesi ağız ucu boyunca devam etmektedir ve devamında yerleştirilmiş olan ters üçgenlerin içerisi diyagonal yerleştirilmiş noktalarla doldurulmuştur.

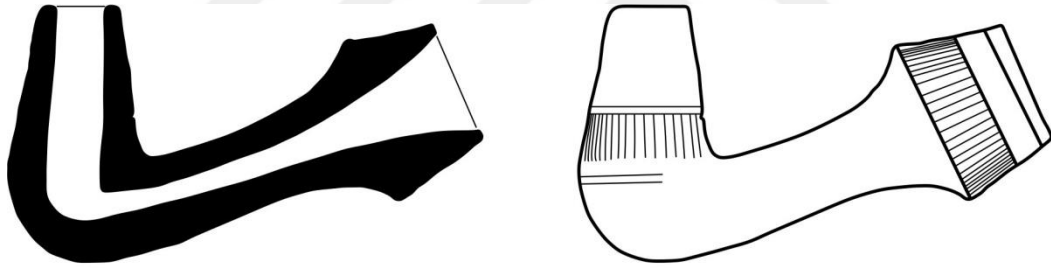
KATALOG NO: 77	FOTOĞRAF NO: 8	ÇİZİM NO: 22
ETÜT NO	2011- 1160(E), 1399	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Satın Alma (Zülküf Ayhan)	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.2 cm
	Mevcut Yükseklik	5 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1 cm
HAMUR	5 YR 6/4 light reddish brown	
ASTAR	10 R 4/8 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı- Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	Bitkisel	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 8	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

TANIM: Sağlam olan lüle dirsek biçimli çanaklı lüle tipindedir. Kısa tutulmuş duman yolu silindiriktir. Duman yolu ağız ucunu altlı üstlü sıralanmış çentikler çevrelemektedir. Duman yolu yüzeyindeki iki sıra kuşaktan sonra çanağa kadar uzanan ince uzun yivler tüm duman yolunu kuşatmaktadır. Yivlerin bittiği yerde stilize yaprakların ince bir dalın etrafına ikişerli dizilmesiyle oluşturulmuş damga bulunmaktadır. Çanak ağız ucu iki sıra halinde oluşturulmuş kuşak sonrası sivrilme yapıp daralarak son bulmaktadır. Çanak gövdesinin ön yüzeyinde bulunan hilal şeklindeki çentikler üzerinde iki sıra halindeki üçgenlerin yan yana gelmesiyle oluşturulan bordür bulunmaktadır.

KATALOG NO: 78	FOTOĞRAF NO: 9	ÇİZİM NO: 23
ETÜT NO	2011-1178 (E), 1028	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satın Alma (M. Reşit Metehan), 2012	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.1 cm
	Mevcut Yükseklik	3.9 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.7 cm
HAMUR	10YR 4/1 dark gray	
ASTAR	5 YR 4/6 yellowish red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 8	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

TANIM: Sağlan olan lüle, dirsek biçimli çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolu uç kısmında keskin kırılma yaparak içe doğru sivrilme göstermektedir. Kırılma yapıldıktan sonraki oluşan kenar yüzeyi boyunca ince uzun çentikler birbirini takip etmektedir. Çanak gövdesinde iki sıra yivlenmiş kuşak arasına dikine yivler yerleştirilerek süsleme yapılmıştır.

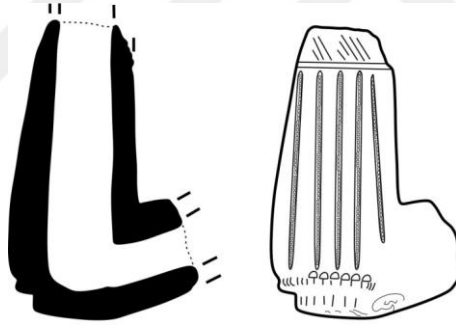

KATALOG NO: 79	FOTOĞRAF NO: 10	ÇİZİM NO: 24
ETÜT NO	2011-1315 (E), 2021	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Satin Alma (Mehmet Atauslu)	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	8.3 cm
	Mevcut Yükseklik	4.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.9 cm
HAMUR	5YR, 5/6 Yellowish red	
SİR	10 Y 4/4 olive green	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 8	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

TANIM: Sağlam olan lüle, dirsek biçimli çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulmuş duman yolu silindirikdir. Duman yolu gövde boyunca yan yana gelen dikdörtgen kabartmalarından oluşmaktadır. Duman yolu ağız kenarında iki sıra çentikli yiv ağız kenarının başlangıcını kuşatmaktadır. Çanak yüzeyi boyunca belirli aralıklarla dizilmiş dikine çentikli kuşak tüm gövdeyi kuşatmaktadır. Çanak ağız kenarında üçgenimsi bezemelerin yan yana gelerek oluşturduğu bir kuşak bulunmaktadır.

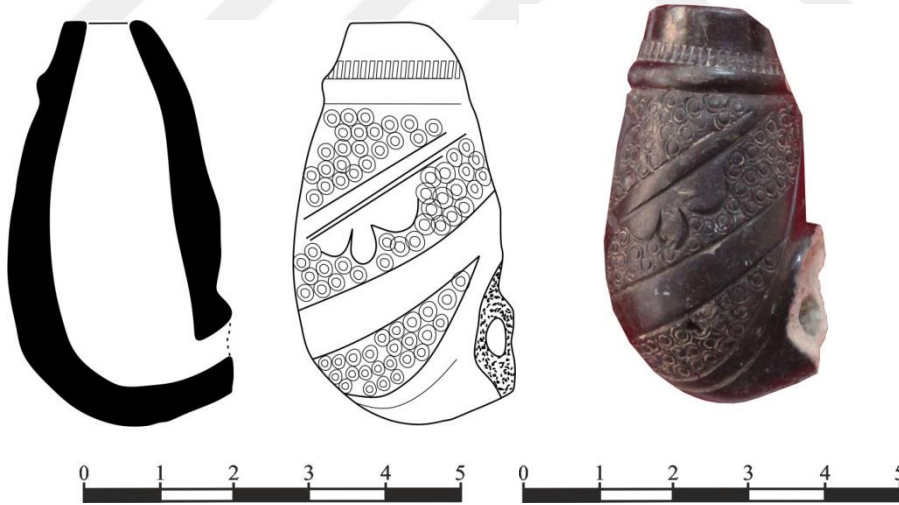
KATALOG NO: 80	FOTOĞRAF NO: 11	ÇİZİM NO: 25
ETÜT NO	4	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.5 cm
	Mevcut Yükseklik	5.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	10YR, 6/3 Pale brown	
ASTAR	7.5 YR 5/4 brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Bitkisel uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 8	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

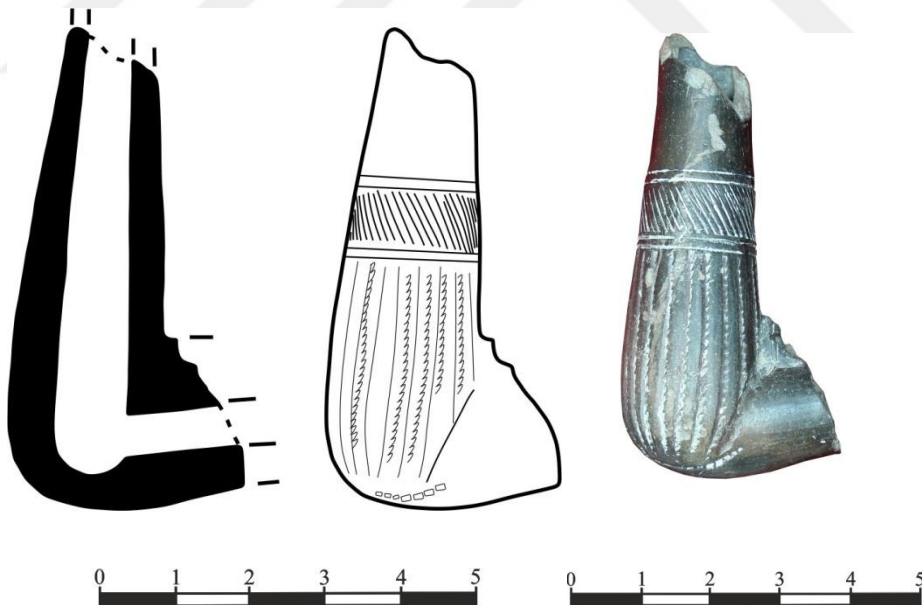
TANIM: Çanak ağız ucunda ve duman yolunda kırıklar olan lüle, dirsek biçimli çanaklı lüle tipindedir. Duman yolunun kalan parçasından duman yolunun silindirik olduğunu görmekteyiz. Duman yolu ile çanağın birleştiği yerde stilize çiçek motifi yer almaktadır. Motifin etrafını çanak boyunca çentikler çevrelemektedir. Çanak ağız ucundan duman yolu ile birleştiği yere kadar dikine çentikli yivler tüm gövdeyi kuşatmaktadır. Çanak ağız kenarında diyagonal yerleştirilmiş ince çentikler bulunmaktadır.

KATALOG NO: 81	FOTOĞRAF NO: 12	ÇİZİM NO: 26
ETÜT NO	14	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Müze’de buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.1 cm
	Mevcut Yükseklik	5.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	10YR 7/2 light gray	
ASTAR	Gley1 2.5/N black	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Baskı- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 8	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

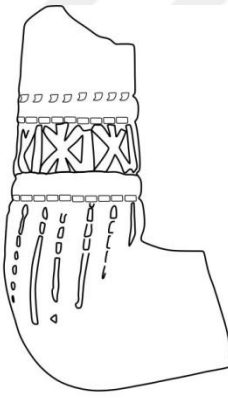
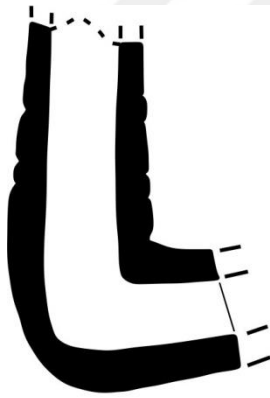
TANIM: Duman yolu kırık olan lüle, dirsek biçimli çanaklı lüle tipindedir. Tüm yüzey boş kalmayacak şekilde süslemelerle doldurulmuştur. Gövde ortasında üç yapraklı bitki diyagonal olarak yerleştirilmiş kuşağın ucuna konumlandırılmıştır. Tüm yüzeyde iki halkanın iç geçmesiyle oluşmuş bezemelerin yan yana getirilmesiyle oluşan süsleme yer almaktadır. Çanak ağız ucu kenarını dikdörtgenlerin yan yana getirilmesiyle oluşturulmuş dikdörtgenler bezemesi çevrelemektedir.

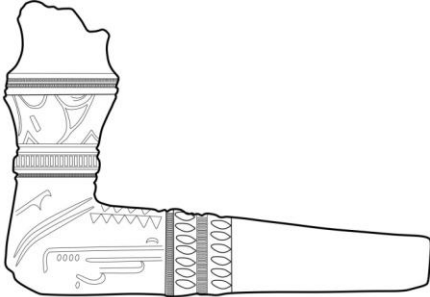
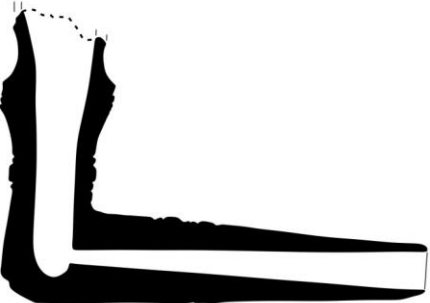

KATALOG NO: 82	FOTOĞRAF NO: 13	ÇİZİM NO: 27
ETÜT NO	33	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012, Müze’de buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	3.3 cm
	Mevcut Yükseklik	6.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	7.5 YR 5/3 brown	
ASTAR	7.5 YR 3/1 very dark gray	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 8	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	
TANIM: Çanak ağız ucunda ve duman yolunda kırıklar olan lüle, dirsek biçimli çanaklı lüle tipindedir. Çanaktan başlayıp gövdenin bir bölümüne kadar yerleştirilmiş olan içleri çentikli dikine yivler tüm gövdeyi kuşatmaktadır. Diyagonal yerleştirilmiş ince ve uzun çentikler ikişerli birbirine paralel yivlerle sınırlandırılmıştır.		
		

KATALOG NO: 83	FOTOĞRAF NO: 14	ÇİZİM NO: 28
ETÜT NO	36	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2012 Müze'de buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.5 cm
	Mevcut Yükseklik	5.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.7 cm
HAMUR	7.5 YR 5/4 brown	
ASTAR	5 YR 5/6 yellowish red	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 8	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

TANIM: Çanak ağız ucunda ve duman yolunda kırıklar olan lüle, dirsek biçimli çanaklı lüle tipindedir. Duman yolunun kalan bölümünden silindirik olduğunu anlamaktayız. Gövde yüzeyinde iki kalın şeritle sınırlandırılmış altı kollu bezemelerin yan yana gelerek oluşturduğu kuşak bulunmaktadır. İki kalın şeridi de düzgün olmayan karelerin yan yana gelerek oluşturduğu bezeme sınırlandırmaktadır. Gövde ortasından çanağa kadar uzanan içleri çentikli dikine yivler tüm gövdeyi kuşatmaktadır.

KATALOG NO: 84	FOTOĞRAF NO: 15	ÇİZİM NO: 29
ETÜT NO	2011-1627(E), 962(A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	10.8 cm
	Mevcut Yükseklik	7.3 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.9 cm
HAMUR	10 YR, 3/3 Dark Brown	
ASTAR	7.5 YR, 2.5/1 Black	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	dirsek	
DÖNEMİ		
TANIM: Çanak ağız ucu kırık olan lüle, dirsek biçimli lüle tipindedir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolunun ağız ucuna doğru genişleme yapmaktadır. Duman yolu üzerinde birbirini takip eden bir sıra kalın çubuk dizisi ve bir sıra içi çentiklerle doldurulmuş kuşak bulunmaktadır. bu sıra düzeni iki kez devam etmektedir. Dövde ile duman yolunun birleştiği yerde iki sıra üçgenler bezemesi ve bu bezemenin hemen altında yatak olarak büyükten küçüğe doğru sıralanmış birbirine bitişik üç sıra çubuk motifi yer almaktadır. Dövde kısmını kalınlı inceli beş sıra bordür kuşatmaktadır. Bordürlerin içlerinde dikdörtgenlerin yan yana gelmesiyle oluşmuş bezeme yer almaktadır. Gövde ortasında iki sıra bordür arasına yerleştirilmiş perde motifine benzeyen kıvrımlı çizgiler gövdeyi kuşatmaktadır.		
		
		
		
		
		

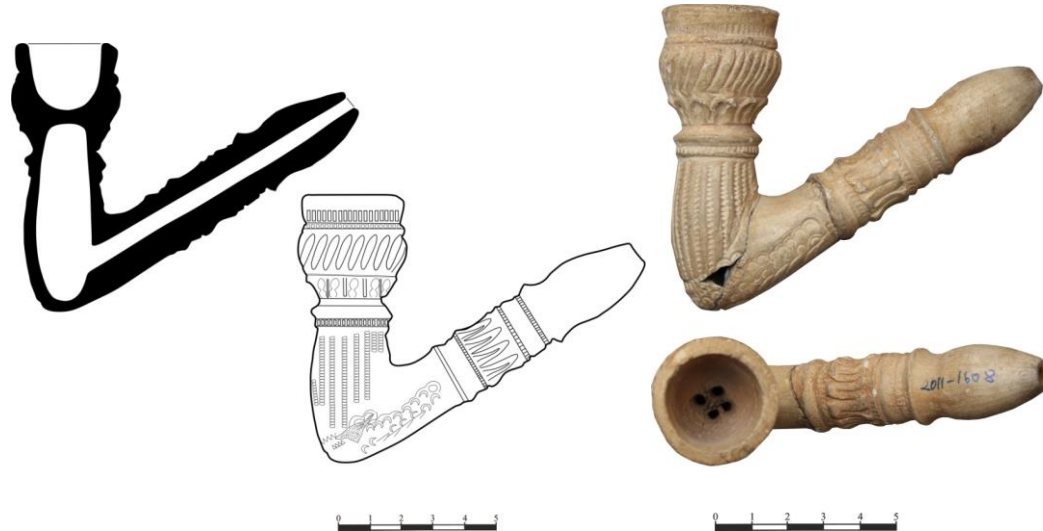
KATALOG NO: 85	FOTOĞRAF NO: 16	ÇİZİM NO: 30
ETÜT NO	2010- 8529 (A) 1820 (E)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	Nüsaybin Mor Yakup Kazısı, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	11.4 cm
	Mevcut Yükseklik	9.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	2.5 cm
HAMUR	7.5 YR, 6/2 pinkish gray	
ASTAR	10 R, 4/6 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Dirsek	
DÖNEMİ		

TANIM: Sağlam olan lüle, dirsek biçimli lüle tipindedir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolu üzerinde üç sıra kuşak, duman yolunu üç bölüme ayırmaktadır. Kuşakların içerisinde yan yana sıralanmış dikdörtgenler bezemesi bulunmaktadır. Duman yolu, yüzey boyunca baklava dilimlerine ince çizgilerle ayrılmıştır. Çanak ağız ucunu dikdörtgenlerin yan yana gelerek oluşturduğu bant kuşatmaktadır. Gövde yüzeyinde üç sıra birbirine paralel, içleri çentikli bordürler bulunmaktadır. İki bordür arasını yatay olarak yerleştirilmiş yaprak çiftleri gövde yüzeyini çevrelemektedir.

4.8.1. Süzgeçli, Dirsek Biçimli Çanaklı Lüleler

KATALOG NO: 86	FOTOĞRAF NO: 17	ÇİZİM NO: 31
ETÜT NO	2011-1608 (E), 1057(A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	10.9 cm
	Mevcut Yükseklik	8.4 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.4 cm
HAMUR	2.5Y 8/2 Pale brown	
DIŞ YÜZEY	10 YR 8/6 Yellow	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	8.1.	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. Yüzyıl başı	

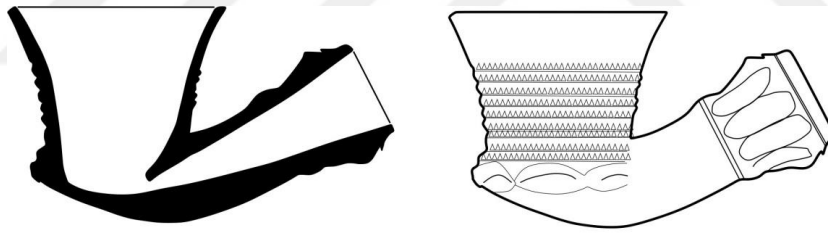
TANIM: Sağlam olan lüle, süzgeçli, dirsek biçimli lüle tipindedir. Duman yolu ağız ucunda daralmak yapan lüle, uzun ve silindirik bir duman yoluna sahiptir. Duman yolunda birbirine paralel dört sıra kuşak ve iki sıra bilezik bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü kuşak arasında birbirini peş peşe takip eden dalga motifleri duman yolunu çevrelemektedir. Duman yolu kabartmalarda üç bölüme ayrılmıştır. Üçüncü bölümden çanağa doğru giden kısımda yarım halkalar iki sıra halinde uzanmaktadır. Lüle çanak içi süzgeçlidir ve süzgeçli bölümün kenar yüzeyinde dikdörtgenlerin yan yana gelmesiyle oluşturulmuş dikdörtgenler bezemesi yer almaktadır. Bu bezemenin hemen altında diyagonal yerleştirilmiş çubuklar gövde yüzeyini çevrelemektedir. Lülenin gövde kısmından duman yolunun birleştiği bölüme kadar dikine yerleştirilmiş yivler tüm alanı kuşatmaktadır.

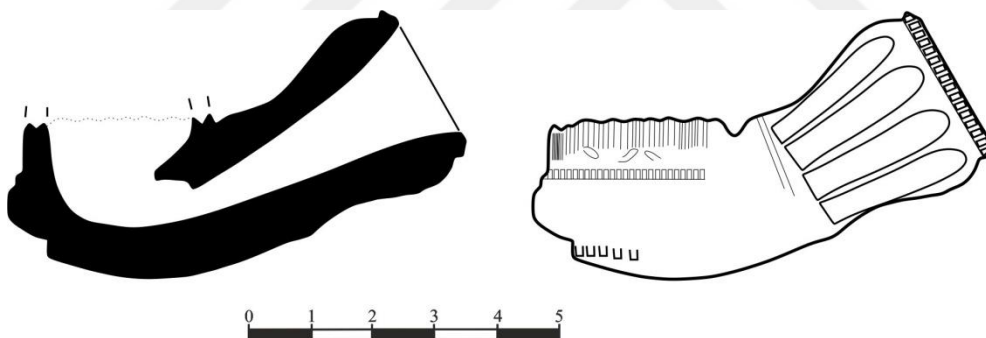

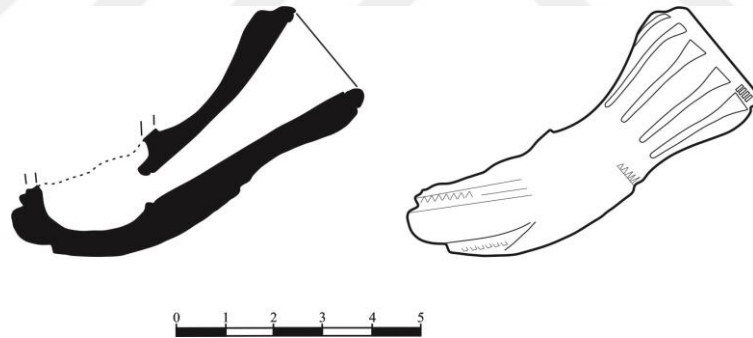
4.9. Krater Biçimli Çanaklı Lüle

KATALOG NO: 87	FOTOĞRAF NO: 18	ÇİZİM NO: 32
ETÜT NO	2011- 1646 (E), 1497 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Müzede buluntu yerine dair bilgi bulunmamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.9 cm
	Mevcut Yükseklik	4.4 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.6 cm
HAMUR	7.5 YR, 5/4 Brown	
ASTAR	2.5 YR 3/6 dark red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 9	
DÖNEMİ	19. yüzyıl ortası 20. yüzyıl başı	

TANIM: Sağlam olan lüle krater biçimli çanaklı lüle tipindedir. Lüle çanak kısmından başlayarak ağız kısmına doğru açılmaktadır. Duman yolu omurga yaparak çanakla birleşmektedir. Bu birleşmenin üzerinde çanak kısmı çokgen bölümlere ayrılmıştır. Lüleyi kenar yüzeyi boyunca ince şeritlerin içinde üçgen bezeme kuşağı çevrelemektedir. Uzun tutulan silindirik duman yolu gövde ortasındaki bordürden itibaren dilimlidir.

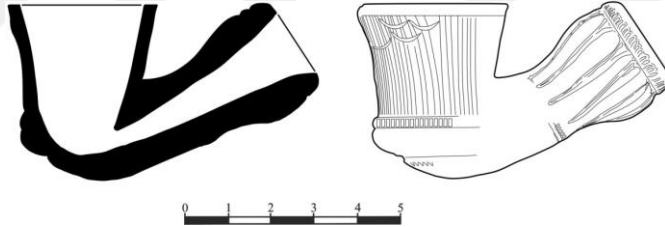

KATALOG NO: 88	FOTOĞRAF NO: 19	ÇİZİM NO: 33
ETÜT NO	2011- 1662 (E), 7374 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.3 cm
	Mevcut Yükseklik	4.2 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	2 cm
HAMUR	5YR 6/1 gray	
ASTAR	2.5YR 6/4 light reddish brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı-Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Bitkisel uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 9	
DÖNEMİ	19. yüzyıl ortası 20. yüzyıl başı	
TANIM: Çanak ağız ucu kırık olan lüle, krater biçimli çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Basamak halkasını dikdörtgenlerin yan yana gelerek oluşturduğu süsleme kuşatmaktadır. Duman yolu gövde ortasındaki çubuk bordürler duman yolunu iki bölüme ayırmaktadır. Basık çanak yüzeyini yatay sıralı çentikler kuşatmaktadır. Omurgada stilize ağaç motifi ve etrafında yaprak motifleri yer almaktadır.		
		
		

KATALOG NO: 89	FOTOĞRAF NO: 20	ÇİZİM NO: 34
ETÜT NO	2011- 1643 (E), 7375 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7 cm
	Mevcut Yükseklik	5 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	2.2 cm
HAMUR	2.5 YR 6/4 light reddish brown	
ASTAR	2.5 YR 6/6 light red	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik- Bitkisel	
MÜHÜR-DAMGA	Bitkisel	
DUMAN YOLU	Bitkisel uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 9	
DÖNEMİ	19. yüzyıl ortası 20. yüzyıl başı	
TANIM: Çanak ucu kırık olan lüle, krater biçimli çanaklı lüle tipindedir. Çanak, dışa taşıntılı omurga ile iki bölümlü duman yoluna bağlanmaktadır. Uzun tutulan silindirik duman yolu, gövde ortasındaki yiv ve çubuk bordüründen itibaren dilimli olarak basamak halkasına kadar devam etmektedir. Basamak halkası üzerinde dikdörtgenlerin yan yana gelmesiyle oluşan dikdörtgenler kuşağı bulunmaktadır. Çanak yüzündeki basıklıktan itibaren üçgenler kuşağı gövdeyi çevrelemektedir. Çanak kaidesi üzerinde stilize ağaç motifinden oluşan mühür yer almaktadır.		
		
		

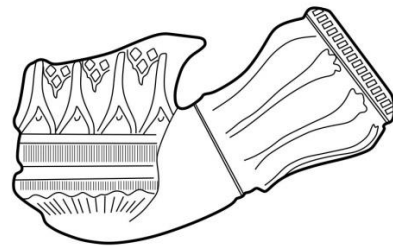
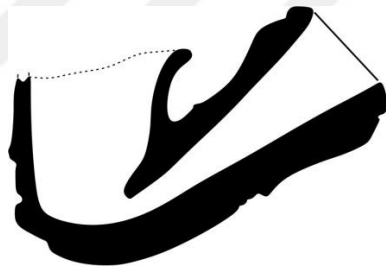
KATALOG NO: 90	FOTOĞRAF NO: 21	ÇİZİM NO: 35
ETÜT NO	2011- 1151(E), 867	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.2 cm
	Mevcut Yükseklik	4.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.6 cm
HAMUR	10 YR 7/3 very pale brown	
DIŞ YÜZEY	2.5 YR 2.5/3 dark reddish brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Omurga yaparak çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 9	
DÖNEMİ	19. yüzyıl ortası 20. yüzyıl başı	

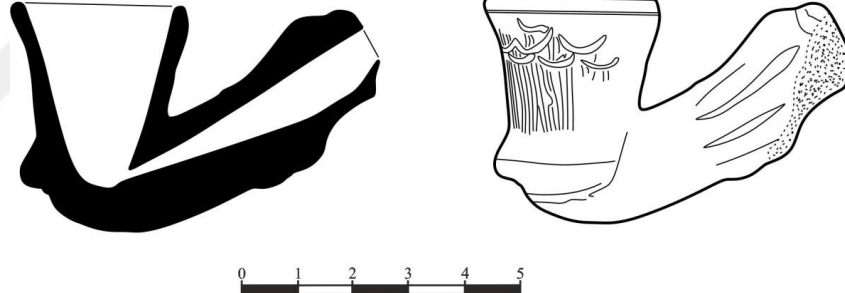
TANIM: Sağlam olan lüle krater biçimli çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolu üzerindeki çubuk bordürleri duman yolunu iki bölüme ayırmaktadır. Basamak halkasını çentikli bordür kuşatmaktadır. Çanağın ağız kenarını yay biçimindeki yivler iki sıra halinde kuşatmaktadır. Yaylardan başlayarak gövdedeki dikdörtgenlerin yan yana gelmesiyle oluşan dikdörtgenler kuşağına kadar dikine yivler tüm gövdeyi çevrelemektedir.

KATALOG NO: 91	FOTOĞRAF NO: 22	ÇİZİM NO: 36
ETÜT NO	2011- 1634(E), 1343(A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.6 cm
	Mevcut Yükseklik	4.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.8 cm
HAMUR	7.5YR 6/3 light brown	
DIŞ YÜZEY	4/6 10R red	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet Baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 9	
DÖNEMİ	19. yüzyıl ortası 20. yüzyıl başı	

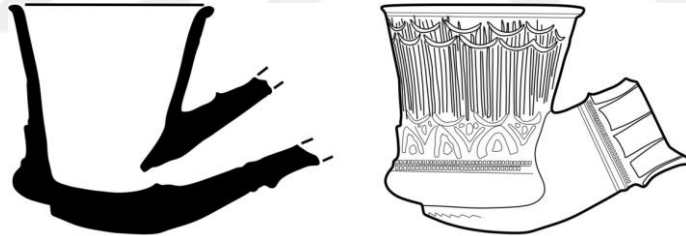
TANIM: Çanak ağız ucunda kırıklar olan lüle, krater biçimli çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolu üzerindeki dikine yivler bitkisel uç ile sonlanmış olup, duman yolunu iki bölüme ayırmaktadır. Basamak halkasını üzerinde dörtgenlerin yan yana getirilmesiyle oluşmuş kuşak çevrelemektedir. Çanak yüzeyinde birbirine paralel olarak düzenlenmiş yivli bordürler iki sıra halinde kuşatmaktadır. Bu düzenlemenin üzerinde sırayla yerleştirilmiş ters 'Y' şeklinde duran bezemeler arasında baklava motifleri bulunmaktadır.

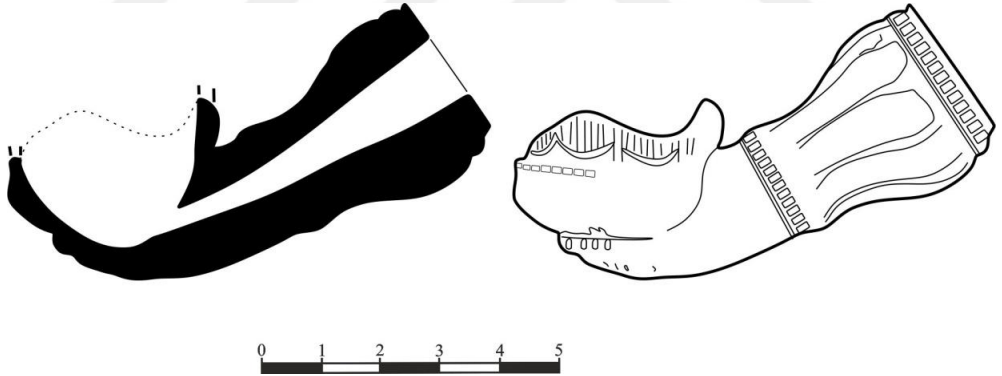

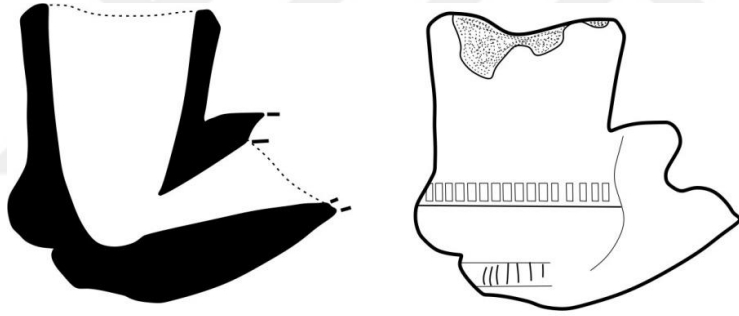
KATALOG NO: 92	FOTOĞRAF NO: 23	ÇİZİM NO: 37
ETÜT NO	2011- 1639 (E), 7167 (A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011 Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.6 cm
	Mevcut Yükseklik	4 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	7.5YR 6/3 light brown	
DIŞ YÜZEY	10R 3/4 dusky red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 9	
DÖNEMİ	19. yüzyıl ortası 20. yüzyıl başı	
TANIM: Duman yolu ucunda kırıklar olan lüle, krater biçimli çanaklı lüle tipindedir. Uzun ve silindirik duman yolundaki yivler duman yolunu iki bölüme ayırmaktadır. Gövde yüzeyinde ağız ucundan başlayan dikine yivler basık çanağa kadar uzanmaktadır. Çanağın ağız kenarını yay biçimindeki yivler iki sıra halinde kuşatmaktadır. Benzer örneklerine, İsrail'deki Zir kazısı'nda rastlanmaktadır.		
		
		

KATALOG NO: 93	FOTOĞRAF NO: 24	ÇİZİM NO: 38
ETÜT NO	2011-1614(E), 1341(A)	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müzede buluntu yerine dair bilgi bulunmamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	6.3 cm
	Mevcut Yükseklik	4.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.2 cm
HAMUR	5YR, 5/4 reddish brown	
DIŞ YÜZEY	10R, 3/6 dark red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Doğrudan çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 9	
DÖNEMİ	19. yüzyılın ortası 20. Yüzyılın başı	

TANIM: Duman yolunun bir kısmı kırık olan lüle, krater biçimli çanaklı lüle tipindedir. Duman yolunun sağlam kısmı silindriktir ve üç sıra kuşak duman yolunu çevrelemektedir. Basık çanağı birbirine paralel iki sıra kuşak kuşatmaktadır. Çanak ağız ucundan başlayan dikine çentikler duman yolu hizasına kadar devam etmektedir. Çanağın ağız kenarını yay biçimindeki yivler iki sıra halinde kuşatmaktadır. Basık çanağın üst bölümünde ters düz üçgenlerin yan yana gelmesiyle sıralanan bezeme bulunmaktadır.

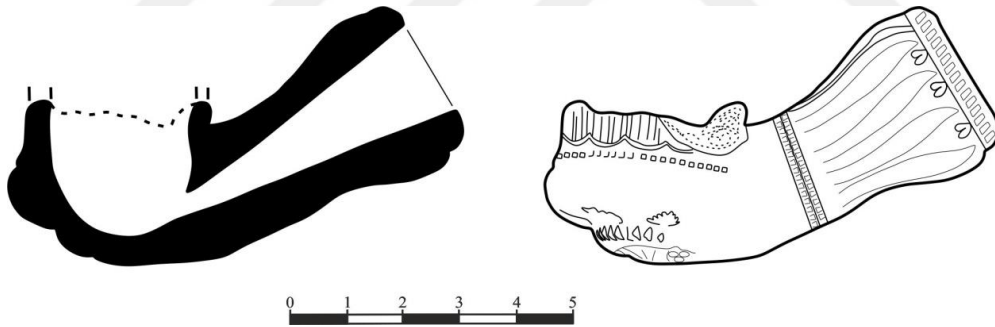

KATALOG NO: 94	FOTOĞRAF NO: 25	ÇİZİM NO: 39
ETÜT NO	9	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	7.9 cm
	Mevcut Yükseklik	4.8 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.1 cm
HAMUR	Gley 1 5/N gray	
DIŞ YÜZEY	10YR 5/3 brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet Baskı- Baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Bitkisel uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 9	
DÖNEMİ	19. yüzyıl ortası 20. yüzyıl başı	
TANIM: Çanak ağız ucun kırık olan lüle, krater biçimli çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolunu dikine yivler ikiye ayırmaktadır. Basamak halkası üzerini ve yivlerin alt bölümünü dikdörtgenlerin yan yana gelmesiyle oluşan dikdörtgenler bezemesi kuşatmaktadır. Çanak gövdesi üzerini tek sıra hilal şeklindeki yivler çevrelemektedir. Omurga üzerinde stilize ağaç motifi ve etrafında üzüm salkımları bulunmaktadır.		
		
		

KATALOG NO: 95	FOTOĞRAF NO: 26	ÇİZİM NO: 40
ETÜT NO	13	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Satın Alma	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.7 cm
	Mevcut Yükseklik	4.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	0.6 cm
HAMUR	5YR 5/6 yellowish red	
ASTAR	7.5 YR 3/4 dark brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Baskı- Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	Bitkisel uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 9	
DÖNEMİ	19. yüzyıl ortası 20. yüzyıl başı	
TANIM: Çanak ağız ucu ve duman yolu kırık olan lüle krater biçimli çanaklı lüle tipindedir. Basık çanağın üst bölümünü dikdörtgenlerin yan yana gelmesiyle oluşan dikdörtgenler bezemesi kuşatmaktadır. Omurgada stilize ağaç motifi ve etrafında yaprakların yan yana gelerek oluşturduğu bezeme bulunmaktadır.		
		
		
		
		

KATALOG NO: 96	FOTOĞRAF NO: 27	ÇİZİM NO: 41
ETÜT NO	9	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	8 cm
	Mevcut Yükseklik	4.8 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.1 cm
HAMUR	Gley 1 5/N gray	
ASTAR	10 YR 5/3 brown	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	Bitkisel	
DUMAN YOLU	Bitkisel uç ile çanağa bağlanmış	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip 9	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

TANIM: Çanak ağız ucu kırık olan lüle, krater biçimli çanaklı lüle tipindedir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolu gövde ortasındaki yiv ve çubuk bordüründen itibaren dilimli olarak basamak halkasına kadar devam etmektedir. Çubuk bordürlerinin her birinin arasında ikişerli yaprak motifleri yer almaktadır. Omurgada stilize ağaç motifi ve etrafında yaprakların yan yana gelmesiyle oluşan bezeme yer almaktadır.

4.10. Sadece Duman Yolu Kısım Sağlam Kalan Lüleler

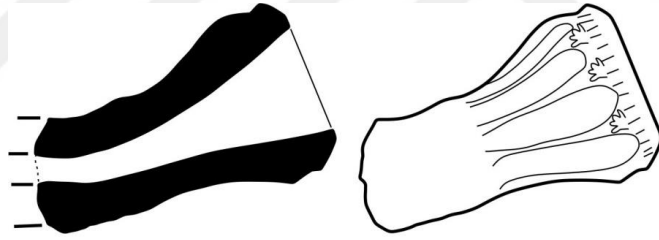
4.10.1. Ağız Kısımına Doğru Genişleyen Bilezikli Duman Yolu

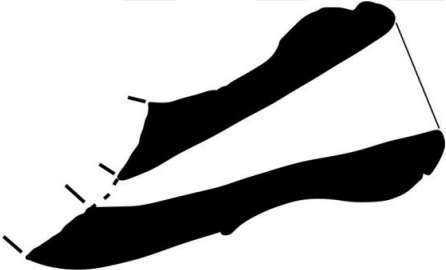
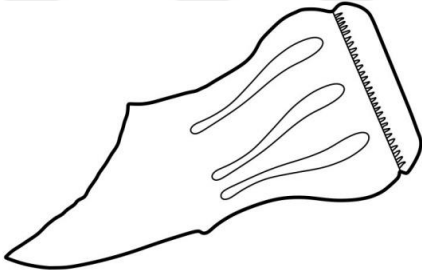
KATALOG NO: 97	FOTOĞRAF NO: 28	ÇİZİM NO: 42
ETÜT NO	25	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müze’de buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	-
	Mevcut Yükseklik	6.6 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.4 cm
HAMUR	7.5 YR, 5/3 brown	
ASTAR	10R 4/6 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma- Rulet baskı	
BEZEME TÜRÜ	Bitkisel- Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	-	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip A	
DÖNEMİ	19. yüzyıl	
TANIM: Çanağının tamamı kırık olan lüle, ağız kısmına doğru genişleyen bilezikli duman yoluna sahiptir. Silindirik duman yolu ağız kenarına daha yakın olan yerde kırılma yapmaktadır. Kırılmanın olduğu kenarda dikdörtgenlerin yan yana gelerek oluşturduğu bezeme görülmektedir. Duman yolu gövdesinin bir bölümünde üzüm salkımları ve yaprakları olan bezeme görülmektedir. Bezemeyi üst taraftan sınırlandıran bileziğin üzerinde üçgenlerin yan yana gelmesiyle oluşturulan üçgen bezemesi duman yolunu kuşatmaktadır.		
		

4.10.2. Ağız Kısımına Doğru Genişleyen, Basamak Halkalı Duman Yolu

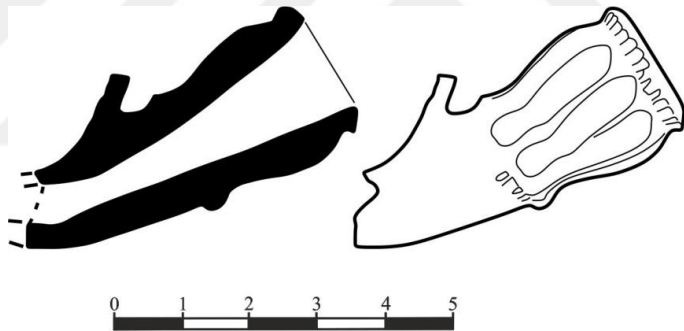
KATALOG NO: 98	FOTOĞRAF NO: 29	ÇİZİM NO: 43
ETÜT NO	20	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müze’de buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.7 cm
	Mevcut Yükseklik	3.8 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.7 cm
HAMUR	2.5 YR, 6/8 light red	
ASTAR	2.5 YR, 4/8 red	
BEZEME TEKNİĞİ	Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	-	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip B	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	

TANIM: Çanağının tamamı kırık olan lüle, ağız kısmına doğru genişleyen, basamak halkalı duman yoluna sahiptir. Duman yolu, gövde ortasındaki yiv ve çubuk bordüründen itibaren dilimli olarak basamak halkasına kadar devam etmektedir. Çubuk bordürlerinin arasında stilize yaprak motifleri yer almaktadır. Basamak halkası üzerindeki çentikler tüm kenarı kuşatmaktadır.

KATALOG NO: 99	FOTOĞRAF NO: 30	ÇİZİM NO: 44
ETÜT NO	39	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müzede buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	5.9 cm
	Mevcut Yükseklik	4.1 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.6 cm
HAMUR	10 YR, 5/4 Yellowish brown	
ASTAR	5 YR, 5/8 Yellowish red	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	-	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip B	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	
TANIM: Çanağının tamamı kırık olan lüle, ağız kısmına doğru genişleyen, basamak halkalı duman yoluna sahiptir. Duman yolu, gövde ortasındaki yiv ve çubuk bordüründen itibaren dilimli olarak basamak halkasına kadar devam etmektedir. Basamak halkası ile çubuk bordürünün birleşim yerinde çentiklerin yan yana gelerek oluşturduğu bezeme yer almaktadır.		
    		

KATALOG NO: 100	FOTOĞRAF NO: 31	ÇİZİM NO: 45
ETÜT NO	40	
BULUNTU YERİ ve TARİHİ	2011, Müze’de buluntu yerine dair bilgi yer almamaktadır.	
ÖLÇÜLERİ	Mevcut Uzunluk	4.7 cm
	Mevcut Yükseklik	3.7 cm
	Duman Yolu Ağız Çapı	1.4 cm
HAMUR	Gley2 5/5 bluish gray	
ASTAR	7.5 R, 4/6 Red	
BEZEME TEKNİĞİ	Rulet baskı- Kazıma	
BEZEME TÜRÜ	Geometrik	
MÜHÜR-DAMGA	-	
DUMAN YOLU	-	
FORM ÖZELLİKLERİ	Tip B	
DÖNEMİ	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başı	
TANIM: Çanağının tamamı kırık olan lüle, ağız kısmına doğru genişleyen, basamak halkalı duman yoluna sahiptir. Duman yolu, gövde ortasındaki yiv ve çubuk bordüründen itibaren dilimli olarak basamak halkasına kadar devam etmektedir. Basamak halkası çentiklerle çevrelenmiştir.		

5. KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

Mardin Müzesinde 100 adet tüm lüle ve lüle parçası bulunmaktadır. Çalışma kapsamında tanıtılan lüleler, malzeme ve teknik, hamur renkleri, bezeme tekniği ve türü, mühür ve damgaları incelenmiş bu bilgiler ışığında dönem ve tarihlendirmesi yapılmıştır.

5.1. Tip

Lüle tipolojisi yapmak, lüle üzerinde araştırma yapmayı kolaylaştırmaktadır. Yapılmış olan tipolojilere baktığımızda üretim tarihlerinde ortak bir paydada birleşmek mümkündür. Adlandırmalarda çeşitlilikler görülse de benzer özellikleriyle aynı yüzyıllara tarihlendirilmektedir.

Mardin Müzesi'nde yer alan lülelerin tiplerine baktığımızda; lüleleri dokuz başlık altında toplamak mümkündür. Lüle tipleri; Basık yuvarlak çanaklı lüleler ve alt başlıkları süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, kaidersiz süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, duman yolu bulunan kaidersiz süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, duman yolu bulunmayan kaidersiz süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, kaideli süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, duman yolu kısmı bulunmayan kaideli süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, süzgeçsiz basık yuvarlak çanaklı lüleler, duman yolu bulunan süzgeçsiz kaidersiz basık yuvarlak çanaklı lüleler, duman yolu bulunmayan süzgeçsiz kaidersiz basık yuvarlak çanaklı lüleler, süzgeçsiz kaideli basık yuvarlak çanaklı lüleler, çan biçimli lüleler, disk çanaklı lüleler, karinalı çanaklı lüleler, lale çanaklı lüleler, silindir çanaklı lüleler, torba biçimli çanaklı lüleler, dirsek biçimli çanaklı lüleler, süzgeçli dirsek biçimli çanaklı lüleler ve krater biçimli çanaklı lülelerdir.

Basık yuvarlak çanaklı lüleler; Mardin Müzesi'ndeki lülelerin büyük bölümünü basık yuvarlak çanaklı lüleler oluşturmaktadır. Bu tipin örnekleri farklı özellikler göstermekle birlikte genel bir başlık altında toplanabilmektedir. Basık yuvarlak çanaklı lülelerin genel özelliklerine baktığımızda; basık yuvarlak çanak üzerinde düz veya dışbükey kenar yükselme yaparken duman yolu boyları değişebilmektedir ve genel olarak bu tipin lüleleri silindirik duman yoluna sahiptir. Bu tipin alt başlıkları olarak; süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, kaidersiz süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, duman yolu bulunan kaidersiz süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, duman yolu bulunmayan kaidersiz süzgeçli

basık yuvarlak çanaklı lüleler, kaideli süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, duman yolu kısmı bulunmayan kaideli süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, süzgeçsiz basık yuvarlak çanaklı lüleler, duman yolu bulunan süzgeçsiz kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüleler, duman yolu bulunmayan süzgeçsiz kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüleler, süzgeçsiz kaideli basık yuvarlak çanaklı lüleler karşımıza çıkmaktadır.

Resim 5.1. Duman yolu mevcut ve duman yolu kırık olan süzgeçli, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüleler

Resim 5.2. Duman yolu kısmı mevcut olmayan kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüle

Süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, basık yuvarlak çanak ile çanağa doğrudan bağlanan silindirik ve uzun tutulan duman yolundan oluşmaktadır. Süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüleler, incelenen örneklerde sınırlı sayıdadır ve bu örneklerin de yalnızca bir tanesinin duman yolu sağlamdır (Kat. No:1). Sağlam olan duman yolu çokgen kenarlıdır. Duman yolu, ağızda bombe yapmakta; bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Tütünün konulduğu bölümde süzgeç yer almakta olup genellikle süzgeçte düzensiz olarak açılan beş delik bulunmaktadır. Duman yolu açıklık çapı, 1.2, uzunluğu 6.3, yüksekliği 4.2 cmdir. Lülelerin çanakları süsleme bakımından boş bırakılabildiği gibi (Kat No: 3) yüzey boyunca dilimlendiği (Kat No: 1) veya ince dikine çizgilerle bezendiği (Kat. No: 2, 4) lüleler bulunmaktadır. Duman yolu kırık olan lülelerin tütün konulduğu bölümdeki süzgeç delikleri düzenli olarak yerleştirilmiş olup beş deliğe sahiptirler(Kat. No: 2, 3). Çanak kısmında üç delik yer alan tipteki lüleler Wood tarafından haşhaş lülesi olarak tanımlanmaktadır(Wood, 1990: 329). Duman yolu mevcut olmayan basık yuvarlak

çanaklı lüle 1 cm yüksekliğindeki bir kaideye sahiptir. Bu tip lüleden incelenen örneklerde bir tane bulunmaktadır.

Resim 5.3. Süzgeçsiz ve Kaidesiz Basık Yuvarlak Çanaklı Lüleler

İncelenen örnekler arasında basık yuvarlak çanaklı lülelere yoğun olarak rastlanmaktadır. Süzgeçsiz ve kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüleler genel olarak kısa silindirik duman yoluna sahip olup, bu duman yolu bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Bezeme yoğun olarak geometriktir ve süsleme bakımından benzerlikleri lülelerin gövdeden çanağa doğru birbirini takip eden dikine yivlerin olmasıdır (Kat. No: 6, 11, 13). Gövdede dikine yivlerin olmadığı örneklerde bitkisel süslemeler görülmektedir (Kat. No: 10). Bu süslemeler düzenli olarak dizilmiş stilize yaprak motiflerinden oluşmaktadır. Duman yolunda da süslemeler bulunmaktadır. Bombeli bilezik üzerinde geometrik süslemelerin görüldüğü gibi (Kat. No: 11) duman yolu ağız ucunda (Kat. No: 10) veya silindirik duman yolu yüzeyinde de (Kat. No: 6) görülmektedir. Tipin örnekleri; süsleme, hamur rengi, boyutları bakımından farklı özellikler göstermekle birlikte örnekler, genel bir başlık altında toplanmıştır. Basık yuvarlak çanak üzerinde kenarlar düz (Kat. No: 10) veya dışbükey kenar olarak yükselebilmektedir (Kat. No: 6). Lülelerin duman yolu ağız çapları, 1.3 ile 0.6 cm arasında değişmektedir. Bu tipin, Keramikos (Robinson, 1983:274,276), Hasankeyf (Ayhan, 2011: 60,61, 127), Saraçhane (Hayes, 1992: 392,393), Antalya- Kaleiçi (Yener, 2005: 98) kazılarında benzer lülelerin görülmesinden araştırmacılar tarafından 17. yüzyılın sonları ile 19. yüzyıla tarihlendirme yapılmaktadır.

Resim 5.4. Süzgeçsiz Kaideli Basık Yuvarlak Çanaklı Lüle

Mardin Müzesi'ndeki incelenen örnekler arasında bu tipte bir tane örnek bulunmaktadır. Bu tip, kaide üzerinde yükselen basık yuvarlak çanaktan oluşmaktadır. Diğer gruptaki basık yuvarlak çanaklı lülelerle süsleme bakımından benzerlik göstermektedir. Beyaz hamura sahip olan lülenin duman yolu ağız çapı 0.6, yüksekliği 5.7, uzunluğu 7.7 cmdir. Silindirik duman yoluna sahip olan lüle duman yolu ağız ucunda genişleme yapmaktadır. Lülenin kaidesi silindirikdir. Gövde üzerinde dikine yivler tüm gövdeyi çevrelemektedir. Çanağının içerisinde süzgeci bulunmayan lüle, basık yuvarlak kenardan sonra düz olarak yükselmektedir.

Resim 5.5. Çan Biçimli Lüleler

Çan biçimli lüleler, çanak kısmından başlayarak ağız kısmına doğru genişleme yapmaktadır. İncelenen örnekler kısa tutulan silindirik duman yoluna sahiptirler. Duman yolunun bombeli bilezikle sonlanan örnekleri olduğu gibi (Kat No: 26-27) düz bir biçimde sadece hafif bombe yaparak sonlandığı örnekler de bulunmaktadır (Kat No: 25). İncelenen lülelerdeki üç örnek bu tiptedir. Süsleme, hamur rengi ve boyut açısından farklılık göstermektedir. Ağız çapları, 1.9 (Kat No 25), 1.7 (Kat No: 26) ve 1.6 (Kat No: 27) cmdir. Bakla bu tip lüleleri 19. yüzyılın sonuna tarihlendirmektedir. (Bakla, 2007: 162, 316),

Baram 18. Yüzyıl sonu 19. Yüzyıla tarihlendirmektedir(Baram, 2010: 182). Çan biçimli lülelerin benzer örneklerine; Saraçhane Kazısı'nda (Hayes, 1992: 392, 394) rastlanmaktadır.

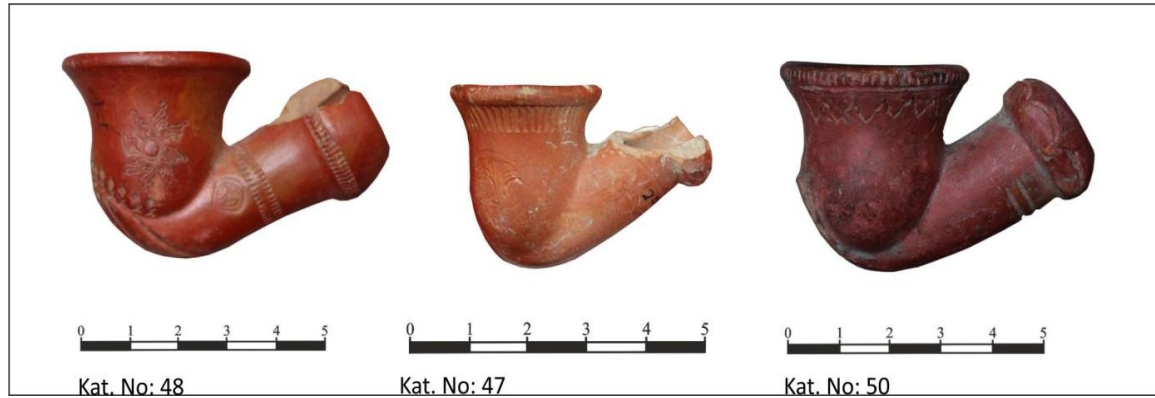
Resim 5.6. Disk Çanaklı Lüleler

Disk çanaklı lüleler, dar veya geniş kaide üzerinde, dışa doğru krater biçiminde açılan çanak yükselmektedir. Bu tip lülelere 19. yüzyılda sıklıkla rastlanmaktadır. Mardin Müzesi'ndeki örneklerden altı lüle disk çanaklı lüle tipindedir. Çanakları disk şeklinde olmakla birlikte diskin çiçek gibi dilimlenmiş olması bir örnekte karşımıza çıkmaktadır(Kat. No: 29). Disk kaideli lülelerde genel olarak duman yolu çanağa dikdörtgen uç ile bağlanmaktadır. Duman yolları kısa tutulmuş olup, silindirik bir duman yoluna sahiptirler. Duman yolu ağız çapları, 1.9 ile 1.3 arasında değişmektedir. Lüleler, hamur rengi bakımından farklılık göstermektedir. Hamur renkleri kahverenginin tonları ile gri arasında değişmektedir. Disk kaideli lülelerden yalnızca bir tanesi sağlam olarak müzede bulunmaktadır(Kat No:28). Beş lüleden bir tanesinin duman yolu (Kat. No:33) tamamen kırık, bir tanesinin sadece duman yolu (Kat. No: 32) bulunmaktadır. Robinson 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl arasına tarihlendirmektedir (Robinson, 1983: 270-271). Disk çanaklı lülelerin benzer örneklerine Hasankeyf(Ayhan, 2011: 65), Saraçhane (Hayes, 1992: 393), Keramikos (Robinson, 1983: 283,284) kazılarında rastlanmaktadır.

Resim 5.7. Karinalı Çanaklı Lüleler

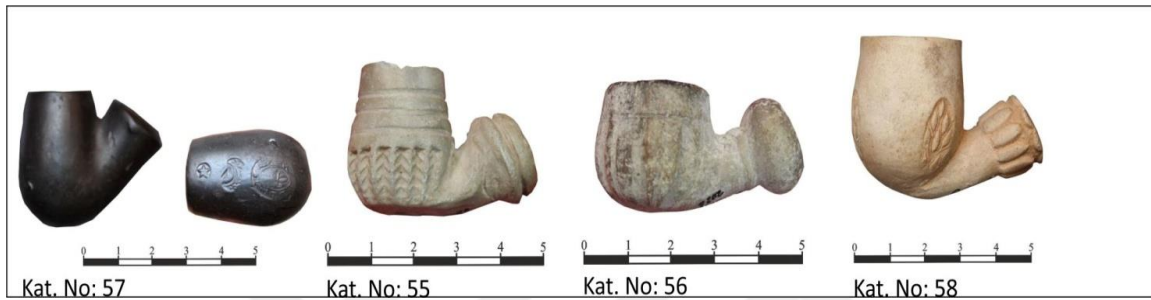
Karinalı çanaklı lüle tipinde, çanakların keskin bir kırılma ile kırıldığı görülmektedir. Bu kırılma genellikle gövde ortasında olduğu gibi (Kat. No: 34, 37, 38,39), çanağa yakın kısımda da (Kat. No: 40, 41) görülmektedir. Duman yolu boyutunda değişiklikler görülen bu tip lüleler bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Karinalı çanaklı lüleler hamur ve süsleme bakımından benzerlik göstermektedir. İncelenen lülelerinin duman yolu ağız çapı, 1.2 cm ile 0.5 cm arasında değişmektedir. Karinalı kısmın çanak kırılma biçimlerinden farklılık gösteren bir lülenin kırılma bölümü çokgen kenarlı olarak düzenlenmiştir(Kat. No:44). Lülelerin büyük bölümünün çanak ağızları kırıktır. Bu tipin örneklerinde görülen bilezikler bombeli (Kat. No: 34, 35, 36, 37, 40, 41, 45, 46) ve karinalı (Kat. No: 38, 42) olarak ikiye ayrılmaktadır. Çanak ağızı kırık olmayan lüleler karinalı bölümden sonra düz bir şekilde ağza kadar yükselmektedir. Müze’de incelenen örnekler arasında yirmi iki tane karinalı çanaklı lüle bulunmaktadır. Üç tanesinin çanak ağız kenarını yazı kuşağı çevrelemektedir(Kat. No: 37, 39, 45). Hamur rengi bakımından gri ve tonları, beyaz ve tonları kullanılmıştır. Süslemeler çanak ağız kenarında ve duman yolu üzerinde yoğunlaşmaktadır. R. Robinson, Uzi Baram ve J. W. Hayes bu tip lüleleri, 17. yüzyıla tarihlendirmektedir. (Robinson,1985: 151, 163; Baram, 2010:160; Hayes, 1992: 393).

Resim 5.8. Lale Çanaklı Lüleler

Lale çanaklı lüleler, çanaktan başlayarak çanak ağız ucuna kadar genişler ve ağız ucunda dışa çekik ağızla son bulmaktadır. Bu tip lüleler, 19. yüzyıl ile birlikte yoğun olarak görülmeye başlanmıştır. Mardin Müzesi’nde sekiz örneği olan lale çanaklı lüleler kısa tutulmuş silindirik duman yoluna sahiptirler. Hamur rengi bakımından benzerlik göstermektedirler. Hamur rengi olarak kahverengi ve kahverenginin tonları kullanılmıştır. Sekiz örnekten beş tanesinin duman yolunda (Kat. No: 47, 48, 52) veya çanak ağız ucunda

(Kat. No: 53, 54) kırıklar bulunmaktadır. İncelenen örneklerden duman yolunun bombeli bilezikle sonlananların (Kat. No: 47, 48, 49, 50) yanı sıra düz olarak (Kat. No: 51, 54) sonlanan örnekler de görülmektedir. Bu lülelerin duman yolu açıklıkları 1.5 cm ile 0.7 cm arasında değişmektedir. Süslemeler, çanak ağız ucunda ve duman yolu üzerinde görülmektedir. Robinson, çanak şeklinin zambağa benzemesinden dolayı bu şekilde isimlendirilen tipi, 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyılın başları arasına (Robinson, 1983: 270,280-282), Hayes (Hayes, 1992: 393), Baram (Baram, 2010: 160; Baram, 1995: 306-307) 19. yüzyılın ortasına tarihlendirmektedir.

Resim 5.9. 11 Silindir Çanaklı Lüleler

Silindir çanaklı lüleler, çanak kısmının çanak ağız ucuna doğru düz biçimde yükseldiği lülelerdir. Mardin Müzesi'ndeki sekiz örnek silindir çanaklı lüle tipindedir. Bu tiplerin genel özellikleri kısa tutulmuş silindirik duman yoludur. Hamur rengi ve bezeme bakımından çeşitlilik göstermektedir. Tipin örneklerinden yalnızca bir tanesinin hamur rengi ve astar rengi siyahtır (Kat. No: 57). Geriye kalan örneklerde kahverengi ve kahverenginin tonları astar ve hamur rengi olarak kullanılmıştır. Lülelerin çoğunluğu sağlama yakındır. 17. yüzyıl sonu ile 18. yüzyıl arasına tarihlenen lülelerin duman yolu ağız çapları 1.3 ile 0.7 arasında değişmektedir. Bu tipteki lüleler bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmasının (Kat. No: 55, 59, 60,) yanı sıra sadece basamak halkasıyla (Kat. No: 58) veya düz olarak sonlanan (Kat. No:57) örnekler de bulunmaktadır. Süslemeler duman yolu ve çanağın alt bölümlerinde yoğunluk göstermektedir.

Resim 5.10. 12. Torba Çanaklı Lüleler

Torba çanaklı lüleler, gövdesi hafif şişkin çanak ağız ucuna doğru daralan lülelerdir. Mardin Müzesi'nde bulunan on bir lüle bu tiptedir. Hamur rengi ve süsleme bakımından benzerlik göstermektedirler. Torba çanaklı lülelerden bir örnek yeşil sır ile sırlanmıştır (Kat. No: 69). Hamur rengi ve astar olarak; kahverengi, kahverenginin tonları ve gri, grinin tonları kullanılmıştır. Süslemeler çanak yüzeyi boyunca ve duman yolu üzerinde yoğunlaşmıştır. İncelenen örneklerde torba çanaklı lülelerin biçim bakımından çeşitlenmeleri mevcuttur. Çanak kısmından basık bölümün süslemeyle çevrili örnekleri (Kat. No: 64, 65, 66, 69, 70) olduğu gibi süsleme unsuru olarak dilimlere ayrıldığı da görülmektedir(Kat. No: 71). Kısa tutulan duman yolları bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolu ağız çapları, 0.6 cm ile 1.1 cm arasında değişmektedir. Torba çanaklı lülelerin benzer örneklerine, Hasankeyf kazısında(Ayhan, 2011: 57-58, 126), İzmir Etnografya Müzesi'nde (Ayhan, 2006: 156, 165), Keramikos kazılarında(Robinson, 1983: 270), İstanbul Şehir Müzesi'nde (Bakla, 2007: 158,342) görülmektedir ve Robinson 18. 19. yüzyıl arasına, Baram; 18. yüzyıla tarihlendirmektedir.

Resim 5.11. Dirsek Biçimli Lüleler

Dirsek biçimli lüleler, duman yolu ve çanak kısmı dik olarak birleşen lülelerdir. Bu tip lülelerde duman yolu ve çanak küçük olmaktadır. Duman yolunun bir kısmının veya tamamının var olduğu lülelerde duman yolu kısa ve silindiriktir. Hamur rengi ve bezeme yönünden çeşitlilik gösteren lülelerin 18. yüzyıldan itibaren kullanıldığı düşünülmektedir. Süsleme lülenin her bölümünde kendini göstermektedir. Dirsek biçimli lülelerden bir tanesi yeşil sırlıdır. Çoğunluğu sağlam olan lülelerden hepsinin çanağında ve duman yolunda süslemeler bulunmaktadır. Hamur rengi olarak; kahverengi ve tonları, gri ve tonları, kırmızı ve tonları kullanılmıştır. Çanak ağız kenarları dış bükey bir bant ile çevrelendiği gibi (Kat. No: 74, 80, 81, 83) ağız ucuna doğru düz (Kat. No: 78, 82) veya ağız ucunda daralma yapan (Kat. No: 77) örnekler de bulunmaktadır. Duman yolunun çanağa bitkisel uç ile bağlandığı örnekler olduğu gibi (Kat. No: 80, 74) direkt olarak

çanağa bağlanan duman yolları da mevcuttur(Kat. No: 77, 81, 83, 84, 85). Mardin Müzesi'ndeki on iki örnek dirsek biçimli lüle tipindedir. Duman yolu ağız çapları 1.7 cm ile 0.8 cm arasında değişmektedir. Çanak altında mühürlü olan örnekleri mevcuttur.

Resim 5.12. Süzgeçli Dirsek Biçimli Çanaklı Lüleler

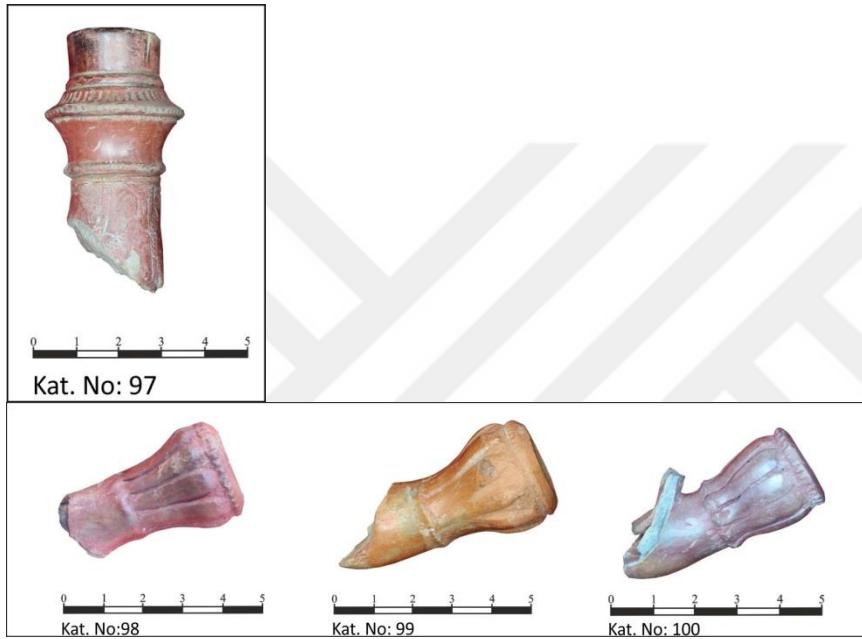
Süzgeçli dirsek biçimli çanaklı lüle tipinden Mardin Müzesi'nde bir örnek bulunmaktadır. Dirsek şeklinde olan lülenin çanak bölümünde düzenli olarak yerleştirilmiş beş delik bulunmaktadır. Hamur rengi, açık kahverengi olup duman yolu ağız çapı 0.4 cm'dir. Çanak ağız ucunda iç bükey bir bantla sonlanan lülenin tüm yüzeyi süslemelidir. Uzun tutulmuş silindirik duman yolu ağız ucuna doğru daralmaktadır. Üç bölümlü duman yolu karinalı bileziğe sahiptir.

Resim 5.13. Krater Biçimli Çanaklı Lüleler

Krater biçimli çanaklı lüleler, hafif dışa taşıntılı kaide üzerinde krater gibi dışa açılan çanak bulunmaktadır. Çanak ağız ucuna doğru açılma yapmaktadır. Mardin Müzesi'nde bu tipe örnek on lüle bulunmaktadır. Hamur renkleri birbirleriyle benzerlik göstermektedir. Hamur rengi olarak; kahverengi ve tonları, kırmızı ve tonları, siyah ve tonları kullanılmıştır. Tüm örneklerde duman yolu kaidede dışa taşıntılı omurga yaparak

birleşmektedir. Duman yolu ağız çapları, 1.2 cm ile 0.6 arasında değişmektedir. Çanak ile duman yolunun bitkisel uç ile bağlandığı örneklerin olduğu gibi (Kat. No: 88, 89, 90, 92, 94,95, 96) üçgen uç ile bağlanan örnek de bulunmaktadır(Kat. No: 87). Bu tip lülelerin ortak özellikleri duman yolunun iki bölümlü olmasıdır. İki bölümlü duman yolunu dikine yivler ikiye ayırmaktadır(Kat. No: 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 96). Krater biçimli lüleler 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Lülelerdeki duman yollarının hepsi basamak halkasıyla sonlanmaktadır.

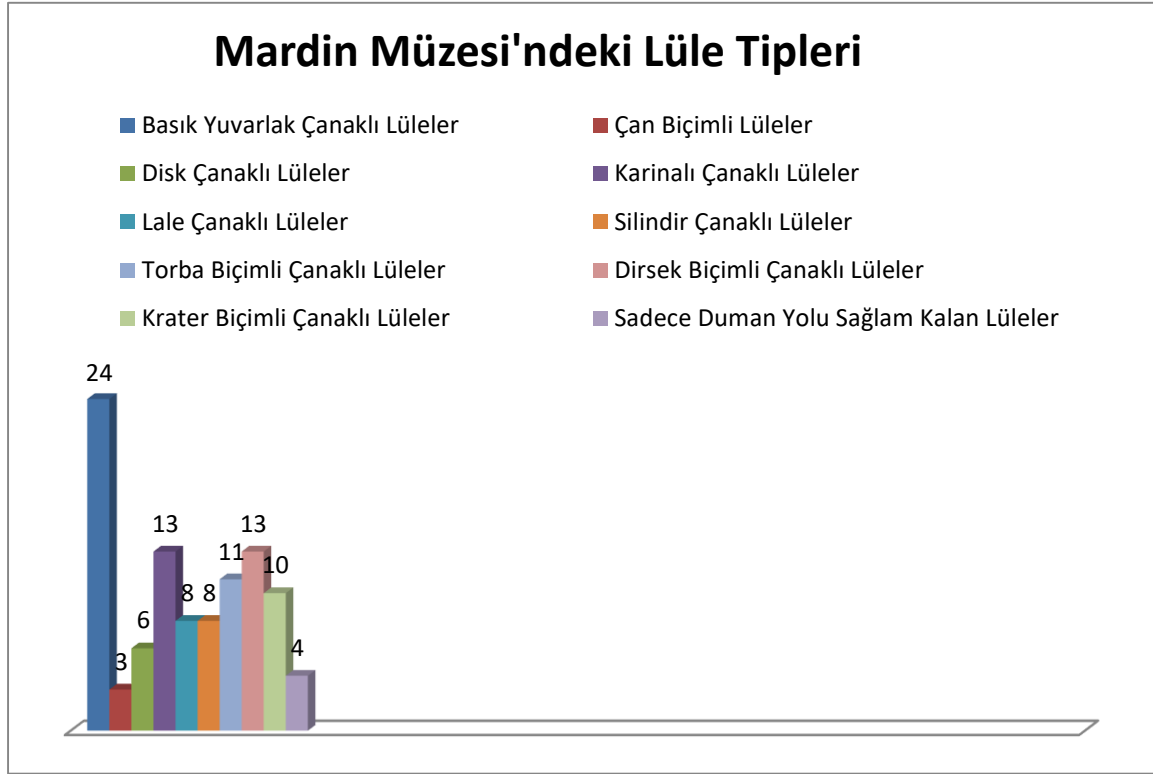

Resim 5.14. Ağız kısmına doğru genişleyen basamak halkalı duman yolu

Ağız Kısımına Doğru Genişleyen Bilezikli ve Ağız Kısımına Doğru Genişleyen, Basamak Halkalı Duman Yolu Mardin Müzesi'nde dört tane sadece duman yolları bulunan lüleler yer almaktadır. Ağız kısmına doğru genişleyen bilezikli duman yolunun bileziği karinalıdır (Kat. No: 97). Karinalı bilezikten sonra duman yolu silindirik olarak devam etmektedir. Duman yolu üzerinde süslemeler yer almaktadır. Hamur rengi, kahverengi olup; astar rengi koyu kırmızıdır. Ağız kısmına doğru genişleyen, basamak halkalı duman yolu tipi Mardin Müzesi'nde üç örnekte görülmektedir (Kat. No: 98, 99, 100) Bu örneklerin ortak özellikleri, duman yolunun iki bölümlü olması, ikinci bölümünün dilimlere ayrılmış olması ve silindirik duman yolunun basamak halkasıyla sonlanmasıdır. Hamur rengi olarak Kahverengi ve tonları kullanılmıştır.

Mardin Müzesi lüle buluntularının duman yolları çokgen veya silindirik duman yoluna sahiptirler. Basık yuvarlak çanaklı lüleler, çan biçimli lüleler, disk çanaklı lüleler, karinalı çanaklı lüleler, lale çanaklı lüleler, silindir çanaklı lüleler, torba biçimli çanaklı lüleler, dirsek biçimli çanaklı lüleler ve krater biçimli çanaklı lüleler duman yolu silindirik olup geneli bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Duman yolunun uzunluğu ve bombeli bileziğin yeri her lülede farklılık göstermektedir. Aynı zamanda bombeli bilezik ve basamak halkasının birbirine bitişik olduğu örnekler de bulunmaktadır. Duman yolu düzenlenişi farklılık gösteren lüleler, krater biçimli çanaklı lüle tipleridir. Bu lülelerde duman yolu kaideden gövde ortasına kadar silindirik olarak devam etmektedir. Gövde ortasından sonra ağız kenarına kadar dilimli olarak uzanmaktadır. Bu tipte, bombeli bilezik dilimlenen duman yolu bölümüyle kaynaşmaktadır. Basamak halkası kullanımı, diğer tiplerdeki gibi bu tipte de görülmektedir.

Basık yuvarlak çanaklı lülelerde, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lülelerde, Kaidesiz, süzgeçli, basık yuvarlak çanaklı lülelerde, süzgeçsiz basık yuvarlak çanaklı lülelerde, silindir çanaklı lülelerin bir kısmında ve torba biçimli çanaklı lülelerde, duman yolu çanağa direkt olarak bağlanmaktadır. Bu tiplerde çanak doğrudan duman yoluyla birleşmektedir. Lale çanaklı lülelerin iki örneği üçgen uç ile çanağa bağlanmakta olup, diğer örnekler doğrudan bağlanmaktadır. Krater çanaklı lülelerde duman yolu çanağa taşıntılı olarak birleşmektedir ve bu taşıntının üzerinde bitkisel bezeme bulunmaktadır. Disk kaideli lülelerde duman yolu omurgaya doğrudan bağlandığı gibi dikdörtgen uç ile bağlandığı örnekler de bulunmaktadır. Kaideli süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lülelerde duman yolu bölümü bulunmadığından omurga da kullanılmamaktadır.

Tablo 5.2. Mardin Müzesi'ndeki Lüle Tipleri

Mardin Müzesi'ndeki lüle tipleri grafikte de görüldüğü gibi, basık yuvarlak çanaklı lüle yirmi dört tanedir. Basık yuvarlak çanaklı lülelerin kendi içinde çeşitlenmeleri bulunmaktadır. Basık yuvarlak çanaklı lülelerin alt başlığı, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lülelerden kaidesiz, süzgeçli, basık yuvarlak çanaklı lülelerden, duman yolu bulunan kaidesiz, süzgeçli, basık yuvarlak çanaklı lüle tipinde bir örnek bulunmaktadır. Duman yolu bulunmayan kaidesiz, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüle tipinde iki örnek bulunmaktadır. Kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lülelerden; duman yolu kısmı bulunmayan kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lüle tipinde iki örnek bulunmaktadır. Süzgeçsiz, basık yuvarlak çanaklı lülelerden, duman yolu bulunan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipinde on beş örnek bulunmaktadır. Duman yolu bulunmayan süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipinde üç örnek, kaideli, süzgeçsiz basık yuvarlak çanaklı lüle tipinde bir örnek bulunmaktadır. Çan biçimli lüle tipinde üç, disk çanaklı lüle tipinde altı, karinalı çanaklı lüle tipinde on üç, lale çanaklı lüle tipinde sekiz, silindir çanaklı lüle tipinde sekiz, torba biçimli çanaklı lüle tipinde on bir, dirsek biçimli çanaklı lüle tipinde on üç, krater biçimli çanaklı lüle tipinde on lüle bulunmaktadır. Sadece duman yolu sağlam kalan lülelerden; ağız kısmına doğru genişleyen bilezikli duman yolu

tipinden bir örnek ve ağız kısmına doğru genişleyen, basamak halkalı duman yolu tipinde iki örnek bulunmaktadır.

5.2. Malzeme

Mardin Müzesi'nde yer alan lüleler kilden yapılmıştır. Bu lülelerin kil özelliklerine baktığımızda çoğu; ince gözenekli, sık dokulu sert ve katkısızdır. İncelenen örneklerde çeşitli hamur renkleri kullanılmıştır. Basık yuvarlak çanaklı lülelerden süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lülelerin hamur renkleri gri ve grinin tonlarıdır. Süzgeçsiz, basık yuvarlak çanaklı lülelerde; gri, kahverengi, kahverengimsi gri, sarımsı kırmızı ve kahverenginin tonlarının kullanıldığı hamur renkleri görülmektedir. Çan biçimli lülelere baktığımızda, üç örnekte de farklı hamur rengi görülmektedir. Hamur renkleri; kırmızımsı sarı, kırmızı ve koyu kırmızıdır. Disk çanaklı lülelerden iki örnek gri, dört örnek ise kırmızı ve kahverengi tonlarındadır. Karinalı çanaklı lülelerde; açık gri, açık sarımsı kahverengi ve açık kahverengi renkler kullanılmıştır. Karinalı çanaklı lülelerden yalnızca bir örnekte kırmızı hamurlu lüle görülmektedir. Lale çanaklı lülelerin hepsi kahverenginin ve kırmızının tonlarına sahiptirler. Silindir çanaklı lüleler hamur rengi bakımından en fazla çeşitlilik gösteren tiptir. Bu tipte hamur rengi olarak kahverengi ve tonları, gri ve tonları görülmektedir. Torba çanaklı lülelerden kahverengi ve tonlarının bulunduğu hamur rengi görülmektedir. Dirsek biçimli çanaklı lülelerde hamur rengi olarak, kahverengi ve tonları, kırmızı ve tonları, gri ve tonları kullanılmıştır. Krater biçimli çanaklı lülelerde kahverengi ve tonlarının kullanıldığı hamur rengi hakimdir.

Mardin Müzesi'ndeki lülelerde beyaz ve beyazın tonları, gri ve siyahın, grinin açık, koyu, kırmızımsı ve açık kahverengimsi tonları, kırmızının açık, soluk ve sarımsı tonu, sarının kırmızımsı ve soluk tonları, kahverenginin açık, açık kırmızımsı, kırmızımsı ve açık sarımsı tonlarında hamur renkleri tespit edilmiştir. Her tipin örneklerinde yoğun olarak kahverengimsi kırmızı gri tonlarında hamur rengiyle karşılaşmıştır.

İncelenen lüleler arasında iki tane sırlı lüle bulunmaktadır. Bunlardan biri torba çanaklı lüle olup, yeşil sır ile sırlanmış, diğeri dirsek biçimli çanaklı lüle olup koyu yeşil sır ile sırlanmıştır. Sırlı lüleler Osmanlı'da ve yaygın değildir; yeşil ve sarı sırlı lülelerin Yunanistan'da Avrupa'nın merkezinden ithal olduğu belirtilir.(Robinson, 1985: 44) Sırlı lülelerin benzerleri Belgrad Kalesi (Bikic, 2012: 72), İsrail'de Tell Jezreel (Simpson, 2002:

160,161) kazılarında rastlanmaktadır. Sırlı lülelerin dışında lülelerin büyük çoğunluğu astarlıdır. Astar rengi olarak, beyaz, gri, kırmızı, kahverengi, siyah tonlarının yanında açık kırmızımsı tonları, açık kahverenginin tonları da kullanılmıştır.

5.3. Süsleme Türleri ve Teknikleri

Mardin Müzesi lülelerinin büyük çoğunluğu süslemelidir. Lülelerin duman yolu ve çanak bölümü tamamen bezemeli olduğu gibi (Kat. No: 20,28, 34, 35, 42, 43, 46, 81, 84, 85, 86, 87) sadece çanakta veya sadece duman yolunun belli bölümünde bezemelerin olduğu örnekler de bulunmaktadır. (Kat. No: 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 24,27, 36, 37, 38, 39, 40, 44, 48, 89) Lülelerin büyük çoğunluğu, bitkisel ve geometrik süslemelerden oluşmaktadır. İncelenen örneklerde geometrik süsleme, bitkisel süslemeye oranla daha çok bulunmaktadır. Geometrik ve bitkisel süslemelerden sonra az da olsa yazılı lülelere de rastlanmıştır. Süsleme tekniği olarak; baskı, rulet baskı, kazıma teknikleri kullanılmıştır.

5.3.1. Geometrik bezeme

Lülelerde görülen en yoğun süsleme türüdür. Geometrik süslemelerden süsleme biçimi olarak; yivler (Kat. No: 1, 2, 4, 7, 9, 65, 74, 75, 78, 92), çentikler(Kat. No: 13, 14, 17, 44, 47, 48, 52, 80, 82, 86, 97), üçgenler(Kat. No:11, 16, 34, 35, 38, 40, 53, 72), dikdörtgenler(Kat. No: 6,7, 8, 23, 27, 34, 38, 43, 44, 47, 70, 79, 95), zikzaklar(Kat. No: 35, 41, 61, 77, 85, yaylar(Kat. No: 26,50, 81, 84, 87, 90, 92, 93, daireler(Kat. No: 23, 68, 81, oluklar(Kat. No: 5, 12, 19, 21, 22, 24, 27, 56, 69), ok uçları (Kat. No: 37, 68), yıldız(Kat. No: 57) ve dalga motifleri (Kat. No: 20) kullanılmıştır. Dörtgen, üçgen ve dikdörtgenler yatay veya dikey yerleştirilmiş olup süsleme, bu geometrik şekillerin yan yana dizilmesiyle meydana gelmektedir. Bezemeler; çanakta, çanak ağız kenarında, duman yolu yüzeyinde görülmektedir. Bazen tüm alanı kapladığı gibi bazen sadece belli bir bölgede bezeme yapılmıştır. Geometrik bezemelerde art arda dizilmiş olan şekiller; üçgenler, dikdörtgenler, dörtgenler rulet baskı tekniğiyle yapılmıştır.

5.3.2. Bitkisel bezeme

Lülelerde görülen bitkisel bezemeler genellikle stilize olarak yapılmıştır. Bitkisel bezemeler genellikle aynı bezeme türünün yan yana sıralanmasıyla oluşmuştur. Tek bir bitkisel bezemenin kullanıldığı gibi genel olarak; yapraklar, küçük tomurcuklu bitkiler, stilize çiçekler rulet baskı tekniğiyle yan yana sıralanarak oluşturulmuştur. Geometrik süslemeye göre bitkisel süslemeler daha az sayıda yapılmıştır. Sadece bitkisel bezemelerin görüldüğü gibi, geometrik bezemeyle de yan yana kullanıldığı örnekler bulunmaktadır.

İncelenen lülelerde; stilize ağaçlar (Kat. No: 8,25, 47, 55, 71, 88, 89, 94, 97), stilize yapraklar (Kat. No: 10, 11,27, 35, 43, 46, 58, 60, 64, 67, 68, 73, 85, 95, 96, stilize çiçekler (18, 20, 36, 40, 48, 52, 66, 68, 74, 75, 80), palmetler (Kat. No: 35, 42, 43, 46, 64) görülmektedir. Süslemeler yapılırken baskı, kalıp baskı ve kazıma teknikleri kullanılmıştır. Stilize ağaç motifleri genel olarak lülenin çanak ile duman yolunun birleştiği yerde görülmektedir.

5.3.3. Yazılı bezeme

Yazılı süslemeler lülelerde hem süslemeye katılan bir unsur, hem de mühür olarak kullanılmıştır. İncelenen örneklerden altı lülede yazı bulunmaktadır (Kat. No: 37, 39, 45, 48, 51, 57). Osmanlıca yazılan bu süslemeler duman yolunda veya çanakta süslemelerle sınırlandırılan bordür şeklinde bulunduğu yeri çevrelediği gibi (Kat. No: 37, 39, 45, 57) baskı tekniğiyle yapılmış çemberle sınırlandırılmış damga olarak da yapılmıştır (Kat. No: 44, 48, 51). Kalıplardan oluşan mühürler, lüleye net olarak çıkmadığı gibi zamanla da aşınmıştır. Bu sebepten ötürü de lülelerin üzerindeki yazıların okunması güçleşmiştir. Yazılı bezemelerde silindir mühür ve baskı mühür kullanılmıştır. Baskı mühür baskı tekniğiyle yapılmıştır. Silindir mühürler de çanağın ağız kenarlarını, duman yolunun ağız kenarlarını kuşatmaktadır ve teknik olarak rulet baskı tekniği kullanılmıştır.

Lüle, Osmanlı döneminde 17. Yüzyıldan yüzyıldan itibaren Osmanlı toplumuna giren ve yayılması oldukça hızlı bir süreç içerisinde olan, önce halk sonrasında da sarayında kullandığı bir araçtır. Mardin Müzesi'nde bulunan 100 lüle örneği incelenerek benzer veya farklı örnekleriyle karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Duman yolu mevcut, kaidesiz, süzgeçli, basık yuvarlak çanaklı lülelerin benzer örneklerine, Siirt'te Başur (Ayhan, 2010: 52) ve Çattepe Höyük Kazılarında, Eski Van Hüsrev Paşa Külliyesi Kazısı lüle buluntuları arasında (Uluçam, Kavaklı, 1997: 614,615) Hasankeyf (Ayhan, 2011: 268), Bitlis Kalesi (Yılmaz, 2010: 171), Siirt Başur Höyük (Ayhan, 2010: 49,57), Eski Van Hüsrev Paşa Külliyesi Kazı'sında (Boran ve Mehmet, 2000: 40) yoğun olarak rastlanmıştır.

Duman yolu kısmı bulunmayan kaideli, süzgeçli basık yuvarlak çanaklı lülelerin benzer örneklerine; Hasankeyf (Ayhan, 2011: 327), Bitlis Kalesi (Yılmaz, 2010: 297), Siirt Başur Höyü (Ayhan, 2010: 52), Ayasuluk Tepesi (Ayhan, 2015: 42) ve Antalya Kaleiçi'nde (Yener, 2005: 112), Van'da (Simpson, 1993: 22) rastlanmıştır. Basit benzerlerinin bulunduğu Midilli lülelerini değerlendiren Wood da bunlara "haşhaş lülesi" demiştir. (Wood, 1990: 6,7)

Duman yolu mevcut süzgeçsiz, kaidesiz basık yuvarlak çanaklı lülelerin benzer örnekleri; İstanbul (Hayes, 1992: 343), Smyrna (Ayhan, 2009: 15) ve Korinthos'ta (Robinson, 1985: 175) Anadolu'da Demre Aziz Nikolaos Kilisesi (Fındık 2016: 376) farklı hamur renkli örnekleri ise Hasankeyf (Ayhan, 2010: 55), Smyrna (Ayhan, 2009: 11) ile Anadolu dışında Korinth (Robinson, 1985: 34) gibi önemli merkezlerde bulunmuştur.

Disk çanaklı lülelerin benzer örnekleri; Antalya-Kaleiçi (Yener, 2005: 102,107), Akşehir Taş Medrese Müzesi (Gök Gürhan, 2007: 256,258/262,265) Demirköy Fatih Dökümhanesi Kazısı (Uysal, 2007: 555) ve Hasankeyf Kazısı ,Siirt-Başur Höyük Kazısı (G.Ayhan, 2010: 53), Yunanistan'da Kastellorizo Adası (Wood, 1990:8) Korinthos (Robinson, 1985: 154/63,167), Bulgaristan'da Sofya'da (Stanaeva, 1972: 76) ve Smyrna Antik Kenti Kazısı'nda (Ayhan, 2009: 15) görülmektedir.

Karinalı çanaklı lülelerin benzer örneklerine; Hasankeyf (Ayhan, 2011: 162,225), Alanya Kaleiçi (Yener, 2005: 97), Bitlis Kalesi (Yılmaz, 2010: 57), Saraçhane (Hayes, 1992: 397) Kazılarında ve Anadolu dışında Midilli'de (Wood, 1990: 2,9) rastlanmıştır.

Lale çanaklı lülelerin benzerleri İstanbul Saraçhane (Hayes, 1992: 2), Smyrna antik kentinde (Ayhan, 2009: 1,22) ve 19. yüzyıl Hasankeyf örnekleri arasında (Ayhan, 2010: 1,22), İsrail'de Kudüs (Simpson, 2008: Oxford, 2008: 433,446)'te görülmektedir.

Silindir çanaklı lülelerin benzer örneklerini, Hasankeyf kazısı'nda (Ayhan, 2010: 1,22), Konya Etnografya Müzesi'nde (Tanrıveren, 2015: 98), Başur höyük kazısı'nda (Ayhan, 2010: 1,22), Harput'ta yapılan kazılarda (Sevin, 2008: 31) görmekteyiz.

Torba çanaklı lülenin benzer örnekleri; Lülenin benzer örneklerini Hasankeyf (Ayhan, 2011: 147), Saraçhane Kazısı (Hayes, 1992: 397), Alanya Kale içinde (Yener, 2005: 105) Hasankeyf (Ayhan, 2011: 147,136), Saraçhane Kazısı (Hayes, 1992: 392), Konya Müzesi (Tanrıveren, 2015: 105)'nde, Smyrna (Ayhan 2009: 130), Andaval (Pekak, 1998: 523) kazılarında, Anadolu Dışında Atina Agorası (Vroom 2007: 85; Robinson, 1985: 40), Belgrad kalesi (Bikic, 2012) ve Girit (Evely 1988: 140) kazılarında ele geçen bu tip lüleler 17. ve 18. yüzyıllara tarihlendirilmektedir⁴ (Robinson 1985: 194).

Krater biçimli çanaklı lüle tipindeki lüleler, Suriye'nin kuzeyindeki "Harim Kalesi"nde yapılan kazılarda bulunan lülelerden birkaçı, Hasankeyf Kazısı'nda (Ayhan, 2011: 276) ortaya çıkarılan lüleler Mardin müzesi lüleleriyle benzerlik göstermektedir (Archeologia Medievale 2003:449).

5.4. Mühürler

Araştırması yapılan örneklerde 100 lüleden 24 lülide mühür görülmektedir (Kat. No: 8,20, 23, 25, 26, 37, 39, 43, 44, 45, 48, 51, 54, 55, 57, 74, 77, 80, 88, 89, 94, 95, 96). Lülelerde görülen mühürler yazılı, bitkisel ve geometrik olmak üzere 3 çeşitte yapılmıştır. Bitkisel ve geometrik mühürlerin hepsi damga mühür olarak yapılmıştır. Yazılı mühürlerden de bazıları damga mühür bazıları silindir mühür olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazılı mühürlerin lülelerde kullanıldığı yerler farklılıklar göstermektedir. Bordür şeklinde çanağı veya duman yolunu saran rulet baskı tekniğinde yapılmış olan yazılı mühürlerin yanında, baskı tekniğiyle yapılmış yazılı mühürler de bulunmaktadır.

⁴ Bu tip lülelerden bir tanesi Atina Agorası kazılarında 19. yüzyılın son yıllarında doldurulmuş olan bir açmada bulunduğu için, 19. yüzyıl öncesine tarihlendirilmesi önerilmiştir. Bu durumda bu tip lülelerin 18. yüzyılda üretildiği önerisi desteklenmektedir.

İncelenen lüleler arasındaki yazılı mühürleri iki alt başlık altında damga mühür ve silindir mühür olarak değerlendirebilmekteyiz. Yazılı mühürler 7 lülede görülmektedir(Kat. No: 37, 39, 44, 45, 48, 51, 57). Yazılı mühürler, karinalı çanaklı (Kat. No: 37, 39, 44, 45), lale çanaklı (Kat. No: 48, 51), silindir çanaklı (Kat. No: 57) lülelerde yer almaktadır. Mühürleri duman yolu üzerinde veya çanak yüzeyinde görmekteyiz. Lülelerimizin malzemesi kil olduğu için zamanla üzerindeki yazılar aşınmış ve okunması gün hale gelmiştir. Mühürler, o dönemdeki kültürün taşıyıcıları olması açısından büyük önem taşımaktadır. Mardin Müzesi'ndeki lülelerin 7 yazılı mühürden 3 tanesi çanakta veya duman yolu üzerinde bordür şeklinde yapılmıştır(Kat. No: 37, 39, 45).

Bitkisel süslemeli mühürler 17 lülede karşımıza çıkmaktadır (Kat no: 8, 20, 23, 25, 26, 43, 54, 55, 57, 74, 76, 77, 80, 88, 89, 94, 95, 96). Bu tür mühürler; basık yuvarlak çanaklı(Kat. No: 8), süzgeçsiz kaidesiz basık yuvarlak çanaklı(Kat. No: 20), süzgeçsiz kaidesiz basık yuvarlak çanaklı (Kat. No: 23), çan biçimli(Kat. No: 25, 26), karinalı çanaklı (Kat. No: 43), lale çanaklı(Kat. No:54), silindir çanaklı(Kat. No: 55, 57), dirsek biçimli çanaklı(Kat. No:74,77, 80), krater biçimli çanaklı (Kat. No: 88, 89, 94, 95, 96) lülelerde görülmektedir.

Bitkisel süslemeli mühürler arasında çiçek (Kat. No:20, 23, 43, 54, 76), yaprak(Kat. No: 74,77,) stilize hayat ağacı(Kat. No:8, 25, 80, 88, 89, 95, 96) motifleri görülmektedir. Bitkisel mühürler yoğun olarak duman yolu ile çanağın birleştiği yere yapılmıştır. Lülelerde görülen stilize hayat ağacı motifi uygulaması, mimaride ve el sanatlarında görülen ortada ağaç ve iki yanda çeşitli hayvan figürlerinin yer aldığı hayat ağacı motiflerini çağrıştırmaktadır(Öney, 1965: 117).

Geometrik mühür 3 lüle tipinde görülmektedir(Kat. No: 26, 55, 57). Çan biçimli lüle tipinde görülen mühür(Kat no: 26) duman yolundadır ve küçük dairelerin yan yana gelmesiyle oluşturulup çerçeve içerisine alınmıştır. Silindir çanaklı lüle tipinde görülen mühürde (Kat. No: 55) yay ve yayın hemen üzerinde bir daire duman yolunda bulunmaktadır. Yazı ile geometrik mührün birlikte kullanıldığı yalnızca 1 örnek silindir çanaklı lülede görülmektedir (Kat. No: 57). Hilal ve yıldızın bulunduğu mührün yanında yazısı okunamayan çerçeve içerisine alınmış bir mühür bulunmaktadır.

6. SONUÇ

Mardin Müzesi'nde yer alan lülelerin çoğu halktan satın alma yoluyla müzeye getirilmiştir. Sadece Mardin ili değil çevre illerden de lüleler getirilmiştir. Lülelerden yedi tanesi Mor Yakup Kilise kazısına aittir. Lülelerin az bir kısmı bütüne yakın parçalardan oluşmaktadır.

Lüleler ile ilgili kesin yargılara ulaşmak oldukça güçtür. Lülenin Osmanlı topraklarına girişi, kullanım şekli, lüle ve lüleye dair özellikler görsel ve yazılı kaynaklar aracılığıyla her konuda bir sonuca bağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırması yapılan lülelerde yoğun olarak incelenen lüle tipi olan basık yuvarlak çanaklı lüleler boyut, hamur rengi, duman yolu şekli ve süsleme bakımından oldukça çeşitli örnekler teşkil etmektedir. (Kat. No: 1-24) Basık yuvarlak çanaklı tipindeki lüleler alt başlıklarıyla birlikte incelendiğinde duman yollarının silindirik oluşu ve çoğunun bombeli bilezik ve basamak halkasıyla sonlanıyor oluşu bakımından benzerdirler.

Çan biçimli lüleler(Kat. No:25-27), duman yolunun silindirik oluşu bakımından ortak özellik göstermektedirler. İki örnekte duman yolu basamak halkasıyla sonlanmaktadır(Kat. No:26,27). Hamur renklerinin kırmızımsı kahverengi olması bakımından ortak özelliğe sahiptirler.

19. yüzyılda yoğun olarak görülen disk çanaklı lüle tipi disk bölümünün düz ve çiçek biçiminde dilimlenmiş haliyle iki şekilde karşımıza çıkmaktadır(Kat. No:28-33). Bu tipin duman yolları silindiriktir. Çanak ile duman yolu birbirine dikdörtgen uç ile bağlanmaktadır. Bu dikdörtgen uç bazen sınırları belli yüzeysel olmakla birlikte bazen taşınılı olarak yapılmıştır.

Karinalı çanaklı lüleler(Kat. No:34-46), incelenen lülelerin en yoğun gruplarından birini oluşturmaktadır. Bu tip lülelerin duman yolu silindirik olup uzunluğu çeşitlilik göstermektedir. Tüm yüzeyin bezemeli olduğu örneklerin bulunduğu gibi sade örnekler de bulunmaktadır.

Lale çanaklı lüleler (Kat. No:47-54), hamur rengi bakımından benzer özellikler göstermektedirler. Yoğun olarak kırmızı ve kahverenginin tonları görülmektedir. Duman yolu bütün örneklerde silindiriktir. Duman yolu uzunluğu bakımından farklılık gösteren bu tipteki örnekler, çoğunlukla çanağa üçgen bir uç ile bağlanmaktadır.

En erken döneme tarihlendirilen tiplerden silindir çanaklı lülelerin (Kat. No:55- 62), duman yolları genellikle silindirik biçimde yapılmıştır. Silindirik duman yolunun yanında çokgen kenarlı olarak da gördüğümüz duman yollarının iki biçiminde de bombeli bilezik ve yoğun olarak buna bitişik basamak halkası görülmektedir.

Torba çanaklı lüleler silindir çanaklı benzer ancak torba çanaklı lülelerin çanak kısımları daha oval ve daha geniştir. Torba çanaklı lülelerin(Kat. No: 63-73) hepsi silindirik duman yoluna sahiptir. Silindirik duman yollarının boylarında farklılık görülmektedir. Süsleme bakımından oldukça zengin olan bu grup çoğunlukla bombeli bilezik ve buna bitişik basamak halkasıyla sonlanmaktadır. Bu grupta süsleme duman yolunun bombeli bilezik üzerinde yoğunlaşmaktadır(Kat. No:63, 64, 68, 71). Lülelerin hamur rengi ve süsleme tarzı bakımından benzer olmasının sebebiyle aynı üretim yerinden çıktığı düşünülmektedir.

Dirsek biçimli çanaklı lüleler (Kat. No: 74-85), yükseklik ve uzunluk açısından birbirlerinden oldukça farklıdır. Bu grup yalnızca duman yolu ve çanağın 90 dereceye yakın bir açıyla birleşmesi özellikleri yönüyle benzerdirler. Hamur rengi, boyut ve süsleme bakımından birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Süslemeler genel olarak çanak yüzeyindedir(Kat. No: 74, 75,76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84). Dirsek biçimli çanaklı lülelerin alt grubu olan süzgeçli dirsek biçimli lüle örneği bir tanedir(Kat. No: 86). Bu lülenin çanak kısmında düzenli yerleştirilmiş beş delik bulunmaktadır.

Krater biçimli çanaklı lüle tipinde (Kat. No: 87-96) yoğun olarak dilimlenmiş oluklu duman yolu görülmektedir. Duman yoluyla çanağın birleştiği bölümde bitkisel bezeme bu tipin üç örneği dışında hepsinde görülmektedir. Bu tipin duman yolları silindiriktir ve uzun tutulmuştur.

Mardin Müzesi'nde bulunan lülelerin duman yollarında yer alan bilezikler, bombeli veya karinalı olmak üzere iki biçime ayrılmaktadır. Bombeli bileziğin kullanımı karinalı

bileziğe kıyasla daha yoğun olmuştur. Aynı zamanda birçok tipte bombeli bileziğe bitişik basamak halkasıyla sonlanan duman yolu şekli görülmektedir. Duman yolu ile çanağın birleşimindeki omurganın varlığı birçok lülede benzerlik göstermektedir. Bu bağlanma şekli çeşitlilik göstermektedir. Sınırları belli üçgen uç ile bağlanan örneklerin yanı sıra, taşıntılı şekilde yapılmış üçgen uç ile bağlanan, bitkisel uç ile bağlanan, dikdörtgen uç ile bağlanan örnekler bulunmaktadır. Duman yolunun çanağa doğrudan bağlanan örnekleri de mevcuttur.

Lüleler çeşitli tekniklerde üretilmiştir ve süslenmiştir. Süsleme türlerinden geometrik, bitkisel, yazı süslemelerinin tek tek kullanıldığı örnekler olduğu gibi üçünün de birlikte kullanıldığı örnekler görülmektedir. Aynı şekilde süsleme tekniklerinden baskı, rulet baskı ve kazımanın birlikte kullanıldığı örneklerin yanı sıra her birinin ayrı olarak kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır. Süslemeler genellikle çanak yüzeyinde, duman yolunun ağız kenarında görülmektedir. Duman yolu çanak süslemesi ile karşılaştırıldığında duman yolunda süslemeye daha az yer verilmiştir. Geometrik süslemeler diğer iki süsleme ile karşılaştırıldığında daha yoğun olarak kullanılmıştır. Geometrik süslemeler yoğun olarak bordür şeklinde kullanılmış olup rulet baskı tekniğinde yapılmıştır.

Üretime baktığımızda Osmanlı dönemi lülelerinde iki tip üretim şekli vardır. Bunlardan biri çark yapımı diğeri kalıp yapımıdır. Mardin Müzesi'ndeki lülelerde hangi yapım tekniği kullanıldığını anlamak oldukça güçtür. Lülelerin genelinde süslemelerin hamur kalıptan çıktıktan sonraki aşamada, hamur henüz tamamen kuru değilken yapıldığı anlaşılmaktadır. Süslemedeki yivlerin farklı uzunluk ve aralıklarla yapılmış olması, baskı tekniğiyle yapılan süslemenin bombeli bilezikten basamak halkasına doğru basılmış olması, rulet baskı tekniğinde yapılan süsleme bordürlerinin akstan kayması gibi süslemenin hamur kalıptan çıktıktan hemen sonra yapıldığını gösteren durumlardır.

Mardin Müzesi lülelerinin hamur özelliklerine bakıldığında hamurların içinde genellikle ince katkılı kum, taş ve kalker bulunmaktadır. Lüleler bezeme yönünden oldukça çeşitlilik göstermektedir. Bitkisel, geometrik ve yazılı bezeme olarak ayrılan süslemeler ayrı ayrı kullanılırken birlikte kullanıldığı örneklere de rastlanmıştır. Bitkisel bezeme olarak; çiçekler, yapraklar, ağaçlar, üzüm taneleri, geometrik bezeme olarak; üçgenler, dörtgenler, kareler, dalga motifleri, baklava, çentikler, çubuklar, oluklar görülmektedir. Yazı bezemesinde de ustanın mührü veya Osmanlıca yazı kuşakları

görülmektedir. Bezeme tekniği olarak, baskı, rulet baskı ve kazıma yöntemleri kullanılmıştır.

Osmanlı günlük hayatında belli bir dönem boyunca önemli yer tutan lüleler, bilgi ve belgeler ışığında 17. Yüzyıldan başlayarak 20. Yüzyıla kadar birçok atölyede çeşitli renk ve formlarda üretilerek Osmanlı sanatına büyük katkıda bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Alioğlu, F. E. (1996). “Mardin, Söylenceler ve Tarih”. **Arkitekt**, 3, 31-44.
- Alioğlu, F. E. (1988). *Mardin Şehir Dokusu ve Evler Üzerine Bir Deneme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi, İstanbul.
- Altun, A. (1971). *Mardin'de Türk Devri Mimarisi*. İstanbul: Mardin Valiliği Yayınları, 81.
- Amicis, E. (1874). *İstanbul* (Çev. A. Beynun). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 75.
- Arık, M. O. (1999). *Alanya Kalesi 1997 Yılı Çalışmaları*. 20. Kazı Sonuçları Toplantısı, C.2, Ankara.
- Arseven, C. E. (1950). *Lüle. Sanat Ansiklopedisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 3, 1245–1247.
- Asiltürk, B. (2009). “Edebiyatın Kaynağı Olarak Seyahatnameler”. **International Periodical For The Language Literature And History Of Turkish Or Turkic**, 3, 46-70.
- Aslan, E. H. - Cengiz C. (2017). “Arkeolojik ve Kırsal Mimari Miras Birlikteliğinin Korunabilirliği: Oğuz/Dara Antik Kenti Örneği”. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 16 (62), 34-46.
- Ataman, S. Y. (1997). *Türk İstanbul*. İstanbul: İstanbul Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 44.
- Aybet, G. Ü. (2003). *Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530–1699)*. İstanbul: İletişim Yayınevi, 80.
- Ayhan, G. (2009). “Smyrna Antik Kenti Kazıları 2007- 2008 Yılı Lüle Buluntuları”. **Sanat Tarihi Dergisi**, 18, 1-22.
- Ayhan, G. (2010). *Başur Höyük Kazısı Lüle Buluntuları*. XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Denizli.
- Ayhan, G. (2011). “19.Yüzyıla Tarihlenen Bir Grup Osmanlı Lülesi”. **Kültürel Bellek ve Estetik Yansımalar**, s.227-241.
- Bakla, E. (1985). “Unutulmuş Bir Halk Sanatı Lülecilik”. **Antika**, 5, 4-6.
- Bakla, E. (1993). *Tophane Lüleçiliği*. İstanbul: Dışbank Yayınları, 60.
- Bakla, E. (2007). *Tophane Lüleçiliği Osmanlı Tasarımındaki Yaratıcılığı ve Yaşam Keyfi*. İstanbul: Antik Yayınevi, 74.
- Baram, U. (2004). *Osmanlı Arkeolojisi* (Çev. B. Altınok). İstanbul: Kitap Yayınevi, 53.

- Baram, U. (1995). "The Clay Tobacco Pipes Of Cyprus". **Report Of The Department Of Antiquities Cyprus**, 3, 299-309.
- Barbaro, J. (2009). *Anadolu'ya ve İran'a Seyahat* (Çev: T. Gündüz). İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 59.
- Barışta, H.Ö. (2002). *Ankara Eyne Bey Hamamı Kazısında Bulunan Lüleler Üzerine*. Uluslararası Sanat Tarihi Sempozyumu Prof. Dr. Gönül Öney'e Armağan 10-13 Ekim 2001, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü. İzmir: 71-81.
- Bayraktar N. (1990). "Türk Lüleleri, Tophane İş Eserler". **Türkiyemiz Dergisi**, 62, 19-25.
- Beaufort, (2002). **Karamanya**. (Cev. A. Neyzi – D. Türker). Antalya: Suna-İnan Kırac Akdeniz Enstitüsü Yayınları, 84.
- Bikic, V. (2012). "Tobacco Pipes From The Belgrade Fortress: Context And Chronology". **Journal Of The Academic International De La Pipe**, 5, 1-8.
- Boran, A. - Kulaz, M. (2000). *Eski Van Hüsrev Paşa Külliyesi Kazısından Çıkan Seramik Buluntular*. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları Ve Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri 24-27 Nisan 2000 Van: 53-65.
- Buckingham, J.S. (1827). **Travels In Mesopotamia**. London. 76.
- Cantay, G. (2005). *Edirne Yeni Sarayı Kazısı Lüle Buluntuları*. VIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu 26-28 Nisan 2004. **Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 7, 43-57.
- Cengiz, A. (2011). *Edirne Yeni Saray Kazısı Lüle Buluntuları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelebi, E. (2006). **Seyahatname** (Çev; T. Temelkuran, N. Aktaş, M. Çevik). Birleşik yayınları, İstanbul, 90.
- Çetin Ö. H. (2011). "17. Yüzyıla Ait Bazı Osmanlı Tasvirlerinin Günümüze Ulaşmış Taşınabilir Kültür Varlıkları İle Bağlantıları". **EKEV Akademi Dergisi**, S.15/48, s. 45-48.
- Çevik, A. (2006). *Üç yüz yıllık Bir Başkent Mardin*. I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri, Mardin: s.132-139.
- İlyas D.– Uysal M. (2015). "İngiliz Kadın Seyyahlar Harvey ve Garnett'in Gözüyle Osmanlı Kadını". **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, C.3, S.6, s. 1-22.
- Devellioğlu, F. (1997). **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat: Eski ve Yeni Harflerle**. Ankara: Aydın Kitapevi, 138.
- Dolapönü, H. (1972). **Tarihte Mardin**. İstanbul: Hilal Matbaa Yayıncılık, 95.
- Erdoğan, N. (2014). *Mardin Müzesi Etkinlikleri*. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Mardin.

- Evely, D. (1988). "Clay Tobacco Pipes From The University Of Crete Medieval Faculty". *The Annual Of The British School At Athens*, 83, 135-144.
- Evren, B. (1996). *Eski İstanbul'da Kahvehaneler*. İstanbul: Doğan Kitap, 136.
- Fellows, C. (1852). "Travels And Researches In Asia Minor, The Province Of Lycia". *John Murray, Albamarle Street, Printed By J.Edward Taylor Little Quenn Street Lincoln's Inn Fields*. 66-79.
- Fındık, E. F. (2007). *Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazılarında Osmanlı Dönemi Seramik Cam Ve Diğer Buluntular*. IV. Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır Ve Boya Semineri, Eskişehir: 75-89.
- Fındık, E. (2016). "Ay Işığında Tütün Seremonisi – Osmanlı Kırsalında Tütün Kullanımının Kanıtları: Aziz Nikolaos Kilisesi Kazıları Lüle Ve Nargile Buluntuları". *Cedrus*, 4, 41-43.
- G. Ayhan, (2011). "Smyrna Antik Kenti Kazıları 2007–2008 Yılı Lüle Buluntuları". *Sanat Tarihi Dergisi*, 18(2), 74-76.
- Gabriel, A. (1940). *Voyages Archeologiques Dans La Turquie Orientale*. Paris, 97.
- Goodman, J. (1993). *Tobacco In History: The Cultures Of Dependence*. New York, 85.
- Gök Gürhan, S. (2002). *Akşehir Taş Medrese Müzesi'ndeki Türk Dönemi Seramikleri (2000–2001 Anıt Meydan'da Yapılan Kurtarma Kazısı Seramikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi, İzmir.
- Gökben, A. (2009). "Smyrna Antik Kenti Kazıları 2007-2008 Yılı Lüle Buluntuları". *Sanat Tarihi Dergisi*, XVIII/2, 23-27.
- Gökben, A. (2010a). "Hasankeyf Kazısı Lüle Buluntularının Değerlendirilmesi". *Sanat Tarihi Dergisi*, XIX/1, 21-30.
- Gök-Gürhan, S. (2007). *Akşehir Taş Medrese Müzesi'ndeki Türk Dönemi Seramikleri (2000-2001) Anıt Meydan'da Yapılan Kurtarma Kazısı Seramikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Göktaş, U. (1993). *Lülecilik. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV
- Göyünç, N. (1989). "Evliya Çelebi'nin Mardin ve Yöresi Hakkında Yazdıkları". *Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4, 51-56.
- Göyünç, N.(1991). *XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 91.
- Gregory F. (1999). *Abu'l-Farac Tarihi* (Çev, Ö.R. Doğrul). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 40.
- Gül, M. (2005). *Doğu Ve Güneydoğu Anadolu'da Moğol Hakimiyeti*, İstanbul: Yedi Tepe Yayınları, 76.

- Gürsoy, N. (2003). *Tütün*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 340.
- Hayes, J. W. (1992). "Excavations On Saraçhane İn İstanbul". *The Pottery, Princeton* 2, 41.
- Hayes, J. W. (1980). "Turkish Clay Pipes: A Provisional Typology". *The Archaeology Of Clay Pipe*, 2, 34-52.
- Işın, E. (1995). *İstanbul'da Gündelik Hayat*. İstanbul: İletişim Yayınları, 94, 102.
- Cübeyr, İ. (2003). *Endülüs' ten Kutsal Topraklar* (Çev. İ, Güler). İstanbul: Selenge Yayınları, 87.
- İnanan, F.- Şahin, D. (2017). "Arkeopark-Osmanlı Lüleleri Osmanlı'da Tütün Keyfi". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 18, s. 32
- Keser, E. (2002). *Tur Abdin Süryani Ortadoks Dini Mimarisi*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 60, 64, 78.
- Kuşoğlu, M. Z. (1991). "Bir Zamanlar Çubuk Vardı". *İlgi*, S.25, s.32-35.
- Lecomte, P. (1975). *Türkiye'de Sanatlar ve Zeneatlar 19. Yüzyıl Sonu*. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser, 156.
- Lingen, B. V. D. (2003). "Smoking İn The Ottoman Empire And An Introduction To The Clay Tobacco Pipes From The Beirut Souks Excavations". *Berytus Archaeological Studies*, S.11, s.41-50.
- Minorsky, V. (1957). *Mardin. İslam Ansiklopedisi*. Eskişehir: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Munsell, A.N. (1998). *Munsell Soil Color Charts-Revised Washable Edition*. New York.
- Musahipzade, C. (1953). *Eski İstanbul Yaşayışı*. İstanbul: İletişim Yayınları. 85.
- Nasıroğlu, M. (2010). *Batılı Seyyahların Gözüyle Mardin ve Çevresi (Mardin, Nusaybin ve Hasankeyf)*. Harran Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
- Nüsaybin Belediyesi. (2009). "Nüsaybin Okulu ve Mor Yakup Kilisesi". İstanbul: Gün Matbaacılık, 72.
- Ötüken, S. Y. (1996). *1994 Yılı Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı*. 17. Kazı Sonuçları Toplantısı, 29 Mayıs- 2 Haziran 1995, Ankara, 85.
- Özçelik, İ. (2006). *İşgal Yıllarında Mardin*. İstanbul: Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yayını, 34.
- Pakalın, M.Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimler Sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları, 73.
- Efendi, P.İ. (1992). *Peçevi Tarihi* (Haz. B. S. Baykal). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 186.

- Walsh, R. (1840). *Constantinople And The Scenery Of The Seven Churches Of Asia Minor*. London: Fischer Yayınevi. 210.
- Robinson, R. (1983). *Clay tobacco pipes from the Kerameikos*. Berlin: Gebr. Mann Verlag, 136- 140, 155.
- Robinson, R. (1985). “Tobacco Pipes Corinth And Athenian Agora (Plates 33–64)”. *Hesperia*, 3, 149-203.
- Sevilgen, N. (1959). *Anadolu Kentleri I*. Ankara. 65.
- Sevin, N. A. (2008). “Harput’ta Bir Osmanlı Mahallesi ve Sakinleri Osmanlı’ya Arkeolojik Bir Yaklaşım”. *Toplumsal Tarih*, 169, 27-33.
- Simpson, S. J. (1993). “Turkish clay pipes: a review”. *Society for Clay Pipe Research Newsletter*, 39, 17-23.
- Simpson, S. J. (2002). “Ottoman Pipes from Zir’in (Tell Jezreel)”. *Levant*, 34(1), 159-172.
- Spratt, B. –Forbes E. (2008). *Likya’da Yolculuklar* (Çev. D. Türker). Antalya: Suna- İnan Kıraç Akdeniz Enstitüsü. I- II, 85.
- Stanaeva, M. (1972). “La Collection De Pipes Du Varna”. *Bulletin Du Musee National De Varna*. VII(XXIII), 81-99.
- Taner, E. (2009). *Osmanlı Esnaftı Ticari Ve Sosyal Hayat Belge ve Fotoğraflarla*. Ankara: Grafiker L.T.D.
- Tanrıveren, F.M. (2015). *Konya ve Çevresindeki Müzelerde Bulunan Osmanlı Devri Tütün Kültürüne Ait Etnografik Objeler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Taşçı, H. (1996). “Topkapı Sarayındaki Tophane Lüleçiliği Eserleri”. *Antik ve Dekor*, 34, 148-150.
- Taverniar, J. (1980). *XVII Yüzyıl Ortalarında Türkiye Üzerinden İran’a Seyahat* (Çev. Teoman Tunçdoğan). İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eserler Dizisi, 214.
- Türk Dil Kurumu. (1992). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Turani, A. (1968). *Sanat Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Uluçam, A. K. (1999). Eski Van Hüsrev Paşa Külliyesi Kazısı 1997. 20. Kazı Sonuçları Toplantısı, 5(2), 613-630, Ankara.
- Uysal, A.O. (2007). *Demirköy Fatih Dökümhanesi Kazısı Seramik Buluntuları. Çanak: Akdeniz Çevresindeki Arkeolojik Kazılarda Ele Geçen Antik ve Ortaçağ Seramiği ve Mimari Seramiği*. Çanakkale 1-3 Haziran 2005, 545-558.
- Ünver, S. (1963). “Türkiye’de Kahve ve Kahvehaneler”. *Türk Etnografya Dergisi*, 5, 39-84.

- Vroom, J. (2007). “Kütahya between the lines: post-medieval ceramics as historical information”. *Hesperia Supplements*, 40, 71-93.
- Wood, J. (1990). “Pipes from the island of Kastelloriso”. *Society for Clay Pipes Research*, 25, 8-9.
- Yener, A. (2005). “Tütün Lüleleri ve Antalya- Kaleiçi'nde Bulunan Örnekler”. *Arkeoloji ve Sanat*, 119, 45.
- Yenişehirlioğlu, F. (1993). *Tekfur Sarayı Çini Fırınları Kazısı 1995-2001*. 24. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt, 27-31 Mayıs 2002 Ankara: s.113-120.
- Yılmaz, F. (2005). *Osmanlı İmparatorluğu'unda Tütün: Sosyal, Siyasi ve Ekonomik Tahlili (1600-1883)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, 69.
- Yılmaz, F. (2007). *Tütün Üzerine Düşünceler: Batıda ve Bizde*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 3-16.
- Yılmazçelik, İ. (1995). *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır (1790-1840)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 88.

EKLER

Tablo 1: Lülelerde yer alan süsleme teknikleri

LÜLELER									
Katalog no	Çanak			Çanak altı			Duman yolu		
	Baskı	Rulet Baskı	Kazıma	Baskı	Rulet Baskı	Kazıma	Baskı	Rulet Baskı	Kazıma
1		X	X						
2		X	X						
3			X						
4			X					X	X
5			X						
6		X	X						
7			X						X
8		X		X				X	X
9		X	X			X		X	X
10	X				X			X	
11			X		X		X		
12			X						
13			X					X	
14		X				X		X	X
15		X				X			X
16									X
17			X					X	
18		X		X				X	X
19	X		X					X	
20			X	X				X	X
21	X	X	X						
22			X						
23		X	X	X					
24			X						
25				X					
26							X		X
27	X	X	X		X			X	
28		X	X			X		X	X
29			X					X	
30		X						X	
31			X						X
32								X	X
33									
34		X	X					X	X
35	X	X	X						X
36	X								X
37		X							X
38		X	X						X
39		X	X						X
40	X	X					X		X
41									X
42	X	X	X				X	X	X
43		X	X	X	X		X		X
44		X	X		X		X	X	
45								X	X
46		X	X				X	X	X

LÜLELER									
Katalog no	Çanak			Çanak altı			Duman yolu		
	Baskı	Rulet Baskı	Kazıma	Baskı	Rulet Baskı	Kazıma	Baskı	Rulet Baskı	Kazıma
47			X		X	X			X
48	X		X			X	X	X	
49	X								X
50		X	X						X
51							X	X	
52	X	X	X		X				
53								X	
54							X	X	
55			X	X			X		X
56			X						
57				X					
58			X						X
59			X						
60			X						
61		X	X			X			
62		X			X				X
63								X	
64	X	X	X				X	X	X
65			X						X
66	X								X
67	X	X		X					X
68	X		X		X		X		X
69			X						X
70			X						
71			X				X	X	X
72		X	X						
73	X		X				X		X
74			X	X					X
75	X	X	X						X
76		X	X				X	X	X
77		X	X				X	X	X
78			X						X
79		X						X	X
80		X		X	X				
81		X	X						
82		X	X						
83		X	X						
84		X	X				X	X	X
85		X	X			X		X	X
86		X	X			X		X	X
87		X	X		X				X
88		X	X	X				X	X
89		X		X				X	X
90		X	X			X		X	X
91		X	X					X	X
92			X						X
93			X			X			X
94		X	X	X				X	X

LÜLELER									
Katalog no	Çanak			Çanak altı			Duman yolu		
	Baskı	Rulet Baskı	Kazıma	Baskı	Rulet Baskı	Kazıma	Baskı	Rulet Baskı	Kazıma
95		X		X					
96		X	X	X				X	X
97								X	X
98								X	X
99								X	X
100								X	X

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Erdoğan, Aysun Kübra
 Uyuğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 26.06.1992
 Medeni hali : Evli
 Telefon : 0553 324 46 18
 Faks : -
 e-mail : ozeraysunkubra@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	
Lisans	Gazi Üniversitesi	2016
Lise	Gazi Anadolu Lisesi	2011

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
.....		

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Özer, A.K. (2019). “Mardin Müzesi’nde Bulunan Lüleler”. **Erasmus international Academic Research Symposium In Educational And Social Sciences**, April 5-6, 2019, İzmir, 637- 654.

Hobiler

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

